

Richtsnoer voor etikettering en verpakking in overeenstemming met Verordening (EG) nr. 1272/2008

Juli 2017
Versie 3.0

JURIDISCHE MEDEDELING

Dit document is erop gericht gebruikers te helpen hun verplichtingen in het kader van de CLP-verordening na te komen. Er zij evenwel op gewezen dat de tekst van de CLP-verordening de enige authentieke juridische referentie is en dat de informatie in dit document geen juridisch advies vormt. Gebruik van deze informatie valt uitsluitend onder de verantwoordelijkheid van de gebruiker. Het Europees Agentschap voor chemische stoffen aanvaardt geen wettelijke verantwoordelijkheid met betrekking tot het eventuele gebruik van de informatie in dit document.

Versie	Wijzigingen
1.0 (oorspronkelijk niet genummerd)	Eerste uitgave
2.0	Volledige herziening van het richtsnoer wat betreft structuur en inhoud. De voornaamste wijzigingen in het richtsnoer zijn: • Afstemming met de vierde aanpassing aan de technische vooruitgang (ATP) van de CLP-verordening (Verordening (EU) nr. 487/2013 van de Commissie), waarmee de CLP op een lijn werd gebracht met de vierde herziene editie van het mondiaal geharmoniseerde systeem (GHS) van de VN; • Behandelen van de bepalingen van de vijfde ATP van de CLP-verordening (Verordening (EU) nr. 944/2013 van de Commissie), waarmee veiligheidsaanbeveling P210 werd gewijzigd om deze geheel op een lijn te brengen met de wijzigingen die voortkwamen uit de vijfde herziening van het GHS van de VN; • Toevoeging van nieuwe paragraaf 3.5.1 over kindveilige sluiting (CRF) en tastbare gevarenaanduidingen (TWD); • Toevoeging van nieuwe paragraaf 3.5.2 met informatie over aanvullende veiligheidsmaatregelen voor vloeibare wasmiddelen in oplosbare capsules die middels Verordening (EU) nr. 1297/2014 door de Commissie zijn goedgekeurd; • Toevoeging van nieuwe paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 waarin de bepalingen van artikel 18, lid 3 CLP ten aanzien van productidentificatie voor stoffen en mengsels worden toegelicht; • Reorganisatie van informatie in paragraaf 4.3 door het opnemen van nieuwe paragrafen 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3; • Toevoeging van nieuwe paragraaf 4.3.4 die de kwestie van blanco pictogrammen beschrijft; • Reorganisatie en verduidelijking van informatie over aanvullende etikettering in paragraaf 4.8 door het opnemen van nieuwe paragrafen 4.8.1 en 4.8.2; • Opnemen van verduidelijking over de kwestie van 'leesbaarheid' en 'minimale

	lettergrootte' in paragraaf 5.2; • Reorganisatie en actualisering van de tekst in paragraaf 5.3 om de bepalingen van artikel 29 CLP en punten 1.5.1 en 1.5.2 van bijlage I weer te geven; • Opnemen van informatie over algemene en specifieke vereisten voor uitvouwbare etiketten in paragraaf 5.3.1.1; • Hoofdstuk 6: Actualisering van de etiketten en de tekst in voorbeelden, overeenkomstig de bepalingen van de vierde en vijfde ATP van de CLP; • Verwijdering van voorbeeld 6.6 (etiket in één taal voor levering en gebruik van een gewasbeschermingsproduct in de vorm van een uitvouwbaar boekje); • Opnemen van nieuw voorbeeld 6 (uitvouwbaar etiket voor een aan het grote publiek geleverd mengsel); • Toevoeging van paragraaf 6.1 waarmee de voorbeelden van etiketten op kleine of moeilijk te etiketteren verpakkingen worden gescheiden; • Toevoeging van een nieuwe paragraaf 6.1 waarin de etikettering van tweecomponentenproducten wordt beschreven; • Verduidelijking en uitbreiding van de tekst in paragraaf 7.2; • Paragraaf 7.3: Actualisering van de veiligheidsaanbevelingen in selectietabellen overeenkomstig de bepalingen van de vierde en vijfde ATP van de CLP; • Paragraaf 7.4: Actualisering van de praktische voorbeelden overeenkomstig de bepalingen van de vierde en vijfde ATP van de CLP; • Verwijdering van de verouderde verwijzingen naar verlopen uiterste data en naar de DSD- en DPD-bepalingen in het gehele document; Afstemming van het document op de nieuwste vereisten voor het bedrijfsimago van ECHA.
3.0	• Afstemming met de achtste aanpassing aan de technische vooruitgang (ATP) van de CLP-verordening (Verordening (EU) 2016/918 van de Commissie); • Toevoeging van een nieuwe paragraaf 5.4.2 ter opheldering van de kwestie van verpakkingen die worden gebruikt voor versteviging van de leveringsverpakking tijdens transport; • Actualisering van de veiligheidsaanbevelingen overeenkomstig de bepalingen van de achtste ATP (hoofdstuk 6 en paragraaf 7.3).

Richtsnoer voor etikettering en verpakking in overeenstemming met Verordening (EG) nr. 1272/2008**Kenmerk:**ECHA-17-G-20-NL**Cat. nummer:**ED-01-17-656-NL-N**ISBN:** 978-92-9020-062-8**DOI:** 10.2823/160588**Publicatiedatum:** Juli 2017**Taal:**NL

© Europees Agentschap voor chemische stoffen, 2017

Vragen of opmerkingen met betrekking tot dit document kunt u sturen met behulp van het feedbackformulier voor richtsnoeren (onder vermelding van de referentie van het document, de publicatiedatum, het hoofdstuk en/of de pagina van het document waarop uw opmerking betrekking heeft). Het feedbackformulier kunt u vinden via de rubriek Richtsnoeren van de ECHA-website of rechtstreeks via de volgende link:

<https://comments.echa.europa.eu/comments cms/FeedbackGuidance.aspx>

Verklaring van afwijzing van aansprakelijkheid: Dit is een werkvertaling van een document dat oorspronkelijk in het Engels werd gepubliceerd en dat op de ECHA-website beschikbaar is.

Europees Agentschap voor chemische stoffen

Postadres: P.O. Box 400, FI-00121 Helsinki, Finland

Bezoekadres: Annankatu 18, Helsinki, Finland

Inhoudsopgave

VOORWOORD	8
1. INLEIDING	9
1.1 Voor wie is dit document bedoeld?	9
1.2 Wat staat er in dit document?	9
2. ALGEMEEN OVERZICHT	11
2.1 Juridische achtergrond.....	11
2.2 Toepassingsgebied van etikettering en verpakking volgens de CLP- verordening	12
2.3 Afwijkingen van de etiketteringsvoorschriften in bijzondere gevallen	13
2.4 Tijdlijnen voor indeling, etikettering, verpakking en bewerking van CLP- gevaernetiketten	13
3. VEREISTEN VOOR ETIKETTERING EN VERPAKKING IN OVEREENSTEMMING MET DE CLP-VERORDENING	15
3.1 Algemene etiketteringsregels	15
3.2 Elementen van het CLP-gevaernetiket.....	16
3.3 Plaats van de informatie op het CLP-gevaernetiket.....	16
3.4 Verschillen tussen etiketteringsregels van CLP en DSD/DPD.....	17
3.5 CLP-regels voor verpakking van stoffen en mengsels	19
3.5.1 Kinderveilige sluiting en tastbare gevarenaanduidingen	20
3.5.2 Vloeibare consumentenwasmiddelen in oplosbare verpakking voor eenmalig gebruik.....	24
4. REGELS VOOR DE TOEPASSING VAN DE CLP-ETIKETTERINGSELEMENTEN	26
4.1 Contactgegevens van de leverancier.....	26
4.2 Productidentificaties	26
4.2.1 Stoffen	27
4.2.2 Mengsels	28
4.3 Gevaarpictogrammen	29
4.3.1 Algemene informatie	29
4.3.2 Vorm, kleur en afmetingen.....	30
4.3.3 Voorrangsregels	30
4.3.4 Lege pictogrammen.....	32
4.4 Signaalwoorden.....	33
4.5 Gevarenaanduidingen	34
4.6 Veiligheidsaanbevelingen	35
4.7 Codes voor gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen	36
4.8 Aanvullende informatie op het etiket.....	37
4.8.1 Verplichte aanvullende informatie op het etiket	37
4.8.2 Niet-verplichte aanvullende informatie op het etiket.....	44

5. BEGELEIDING BIJ BEPAALDE ASPECTEN VAN DE CLP-GEVARENETIKETTERING	45
5.1 Verdere aspecten om te overwegen voor het CLP-gevarenetiket	45
5.2 Grootte van het etiket en de etiketteringselementen	46
5.3 Vrijstelling van de etiketterings- en verpakkingseisen	48
5.3.1 Gebruik van uitvouwbare etiketten, hangkaartjes of een buitenverpakking	49
5.3.2 Weglating van bepaalde etiketteringselementen	52
5.4 Interactie tussen de CLP en de regels voor transportetikettering	56
5.4.1 Specifieke voorschriften voor de etikettering van buitenverpakkingen, binnenvpakkingen en enkele verpakkingen	56
5.4.2 Verpakking die wordt gebruikt voor versteviging van leveringsverpakking tijdens transport	57
6. VOORBEELDETIKETTEN	59
Voorbeeld 1: Etiket in één taal voor een stof (niet voor het grote publiek)	59
Voorbeeld 2: Meertalig etiket voor een stof met niet-verplichte aanvullende informatie (niet voor het grote publiek)	61
Voorbeeld 3: Etiket in één taal voor een mengsel met daarop zowel verplichte als niet-verplichte aanvullende informatie (geleverd aan het grote publiek)	63
Voorbeeld 4: Etiket in één taal voor een stof met aanvullende gevarenaanduidingen (niet voor het grote publiek)	65
Voorbeeld 5: Meertalig etiket voor een mengsel met daarop zowel verplichte als niet-verplichte aanvullende informatie (geleverd aan het grote publiek)	66
Voorbeeld 6: Uitvouwbaar etiket voor een mengsel (geleverd aan het grote publiek)	68
6.1 Verpakking die klein of moeilijk te etiketteren is	70
Voorbeeld 7: Stof in een flesje van 8 ml (niet voor het grote publiek)	70
Voorbeeld 8: Gevaarlijke vaste stof in een flesje van 100 ml (niet bestemd voor het grote publiek)	73
Voorbeeld 9: Etiket voor levering en vervoer voor een enkele verpakking (niet bestemd voor het grote publiek)	75
Voorbeeld 10: Etikettering van een mengsel dat over land wordt vervoerd in een binnen- en buitenverpakking (niet bestemd voor het grote publiek)	77
Voorbeeld 11: Etikettering van een mengsel dat over land wordt vervoerd in een enkele verpakking (niet bestemd voor het grote publiek)	78
6.2 Specifiek geval: etikettering van tweecomponentenproducten	80
7. RICHTSNOEREN VOOR DE SELECTIE VAN VEILIGHEIDSAANBEVELINGEN VOOR HET CLP-GEVARENETIKET	81
7.1 Inleiding	81
7.2 Methode	82
7.3 Selectietabellen	86
7.3.1 Algemene veiligheidsaanbevelingen	87
7.3.2 Specifieke veiligheidsaanbevelingen voor fysische gevaren	89
7.3.3 Specifieke veiligheidsaanbevelingen voor gezondheidsgevaren	145
7.3.4 Specifieke veiligheidsaanbevelingen voor milieugevaren	193
7.3.5 Aanvullende gevaren	199
7.4 Voorbeelden van de selectie van veiligheidsaanbevelingen voor het etiket	200

Voorbeeld A. Stof X die is ingedeeld voor een fysisch gevaar en verschillende gezondheidsgevaaren ..	200
Voorbeeld B. Stof Y ingedeeld voor een ernstig fysisch en gezondheidsgevaar	202
Voorbeeld C. Stof Z, ingedeeld voor fysische, gezondheids- en milieugevaaren	204
Voorbeeld D. Mengsel ABC voor gebruik door het grote publiek	207

AANHANGSEL: WOORDENLIJST VAN TERMEN DIE IN DIT RICHTSNOER WORDEN GEBRUIKT	210
--	------------

Lijst van afbeeldingen

Figuur 1: Tijdlijnen voor indeling en etikettering in overeenstemming met CLP en DSD/DPD.	15
Figuur 2: Vergelijking van bepaalde belangrijke etiketteringselementen op grond van de CLP en DSD	19
Figuur 3. Met zwart overdrukte lege ruiten	33
Figuur 4: Leesbaarheid.....	46
Figuur 5: Beslissingsdiagram voor de toepassing van CLP- en transportetikettering voor enkele verpakking (links) en gecombineerde verpakking (rechts).....	57

Lijst van tabellen

Tabel 1: Etiketteringseisen op grond van de CLP versus oordeel van de leverancier	17
Tabel 2: De gevarenindelingen die aanleiding zijn voor de CLP-bepalingen voor kindveilige sluitingen en/of tastbare gevarenaanduidingen	23
Tabel 3: Stoffen die direct aanleiding geven tot de CLP-bepalingen voor kindveilige sluitingen en/of tastbare gevarenaanduidingen als ze in de vermelde of een hogere concentratie in andere stoffen of mengsels voorkomen	24
Tabel 4: Codebereiken van gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen op grond van de CLP	36
Tabel 5: Verplichte aanvullende informatie op het etiket krachtens artikelen 25 en 32 van de CLP	39
Tabel 6: Minimumafmetingen van etiketten en pictogrammen volgens de CLP	46
Tabel 7: Vrijstellingen van etiketteringseisen voor verpakkingen met een inhoud van 125 ml of minder.....	53

VOORWOORD

Dit document beschrijft specifieke bepalingen voor etikettering en verpakking van chemische stoffen en mengsels krachtens titels III en IV van Verordening (EG) nr. 1272/2008¹ (CLP-verordening of CLP). Dit document is bedoeld om fabrikanten, importeurs, downstreamgebruikers en distributeurs van chemische stoffen en mengsels te helpen bij het doeltreffend toepassen van de CLP-verordening.

Dit richtsnoer bevat relevante wijzigingen vanuit de tweede, vierde, vijfde en achtste aanpassing aan de technische vooruitgang (ATP) van de CLP-verordening, evenals de veranderingen die voortkomen uit de ATP van de CLP met betrekking tot etikettering en verpakking van vloeibare wasmiddelen in een oplosbare verpakking voor eenmalig gebruik (Verordening (EU) nr. 1297/2014).

Alle huidige ECHA-richtsnoeren zijn beschikbaar via de ECHA-website (<http://echa.europa.eu/support/guidance>).

¹ Verordening (EG) nr. 1272/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels tot wijziging en intrekking van de Richtlijnen 67/548/EEG en 1999/45/EG en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 1907/2006; PB L 353 van 31 december 2008, blz. 1 (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/nl/TXT/?uri=CELEX%3A02008R1272-20150601>)

1. INLEIDING

1.1 Voor wie is dit document bedoeld?

Dit document is van belang voor leveranciers van chemische stoffen en mengsels, namelijk voor:

- fabrikanten en importeurs van stoffen;
- importeurs van mengsels;
- downstreamgebruikers van stoffen en mengsels, onder wie formuleerders;
- distributeurs van stoffen en mengsels, onder wie detailhandelaars.

Alle leveranciers moeten zorgen dat hun stoffen en mengsels zijn geëtiketteerd en verpakt in overeenstemming met de bepalingen van de CLP-verordening (of CLP) voordat deze in de EU in de handel worden gebracht.

1.2 Wat staat er in dit document?

Dit document biedt begeleiding met betrekking tot de eisen voor etikettering en verpakking die zijn vastgelegd in de CLP-verordening. Het richtsnoer begint in hoofdstuk 2 met een algemeen overzicht, waaronder de juridische achtergrond en het toepassingsgebied van de CLP-verordening. Dat hoofdstuk bevat ook informatie over tijdlijnen voor indeling, etikettering, verpakking en actualisering van CLP-etiketten. Het richtsnoer vervolgt in hoofdstuk 3 en 4 met een uitleg over de eisen voor etikettering en verpakking en de regels voor de toepassing van de CLP-etiketteringselementen. Hoofdstuk 5 geeft begeleiding ten aanzien van bijzondere aspecten van CLP-gevaar-etikettering (bijv. vrijstelling van bepaalde etiketterings- en verpakkingseisen, interactie tussen de CLP en de regels voor transportetikettering, etiketteringseisen voor specifieke gevallen van unieke verpakking). Tot slot geven hoofdstukken 6 en 7 van het richtsnoer praktische voorbeelden ter illustratie van verschillende situaties die men bij het ontwerpen van etiketten kan tegenkomen.

Dit richtsnoer is in het bijzonder bedoeld om de volgende zaken te verduidelijken:

- welke aspecten in overweging moeten worden genomen bij het inschatten van de vereiste **etiketgrootte**;
- welke typen **aanvullende informatie** mogelijk zijn en waar op het etiket deze informatie moet worden geplaatst ([paragraaf 4.8](#) van dit richtsnoer);
- de voorwaarden voor **uitzonderingen voor kleine verpakkingen**;
- de interactie tussen **de CLP en de regels voor transportetikettering**;
- de technische eisen voor vloeibare wasmiddelen in een oplosbare verpakking voor eenmalig gebruik;
- het selecteren van de meest geschikte set **veiligheidsaanbevelingen** voor het etiket;
- het structureren van de informatie op het etiket voor de juiste leesbaarheid.

Voor specifieke informatie over de toepassing van de CLP-criteria voor fysische, gezondheids- en milieugevaren wordt de lezer geadviseerd het *Richtsnoer voor de*

toepassing van de CLP-criteria te raadplegen. Voor een algemeen overzicht van basiskennmerken en -procedures die in de CLP-verordening zijn vastgelegd, kan het nuttig zijn om het *Inleidend richtsnoer voor de CLP-verordening* te raadplegen. Beide hierboven genoemde richtsnoeren zijn beschikbaar op: <http://echa.europa.eu/web/guest/guidance-documents/guidance-on-clp>.

2. Algemeen overzicht

2.1 Juridische achtergrond

De CLP is de EU-verordening betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels. Zij is gebaseerd op het mondiaal geharmoniseerde indelings- en etiketteringssysteem voor chemische stoffen van de Verenigde Naties (UN GHS). De CLP is in de Europese Unie van kracht geworden op 20 januari 2009 en is nu ook wettelijk bindend in de landen van de Europese Economische Ruimte (EER) (Noorwegen, IJsland en Liechtenstein)². De CLP vervangt sinds 1 juni 2015 volledig de bepalingen van de Richtlijn betreffende gevaarlijke stoffen 67/548/EEG (DSD) en de Richtlijn betreffende gevaarlijke preparaten 1999/45/EG (DPD) (zie paragraaf 2.3 van dit richtsnoer voor de toepasbaarheid van de overgangperiode). De CLP-verordening is rechtstreeks van toepassing voor leveranciers in de EU die chemische stoffen en mengsels vervaardigen, importeren, gebruiken of distribueren.

De CLP bevat verschillende nieuwe aspecten met betrekking tot de etikettering en verpakking van stoffen en mengsels. Dit richtsnoer geeft uitleg over de regels van de CLP voor etikettering en verpakking, en illustreert aan de hand van enkele voorbeelden hoe etiketten eruit kunnen zien.

In het algemeen moet het CLP-etiket de etiketteringselementen bevatten die zijn overgenomen van het UN GHS, d.w.z. de nieuwe pictogrammen, signaalwoorden, gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen, om de toegekende indeling van een stof of mengsel tot uitdrukking te brengen. Tegelijkertijd zijn in de CLP enkele van de bestaande etiketteringsconcepten van de DSD en DPD behouden, zoals de uitzonderingen voor kleine verpakkingen. Om rekening te houden met bepaalde gevareninformatie die nog geen deel uitmaakt van het UN GHS en met verdere etiketteringselementen die op grond van andere EU-wetgeving vereist zijn, wordt in de CLP het begrip 'aanvullende informatie' voor het etiket geïntroduceerd.

Een stof die, of een mengsel dat als gevaarlijk is ingedeeld en is verpakt, moet een gevarenetiket in overeenstemming met de regels in titel III van de CLP dragen (*Voorlichting over de gevaren via de etikettering*).

Een ander essentieel element van de gevarencommunicatie is het veiligheidsinformatieblad (*Safety Data Sheet* - SDS). De vereiste indeling en inhoud van het veiligheidsinformatieblad zijn vastgelegd in artikel 31 en bijlage II³ bij Verordening (EG) nr. 1907/2006 (REACH). Deze zijn aangepast om ze af te stemmen op het UN GHS en om ze geheel op een lijn met de CLP-verordening te brengen.

² De CLP-verordening werd in de EER-overeenkomst opgenomen door het Besluit van het Gemengd Comité van de EER nr. 106/2012 van 15 juni 2012 tot wijziging van bijlage II (Technische voorschriften, normen, keuring en certificatie) bij de EER-overeenkomst (PB L 309 van 8 november 2012, blz. 6-6).

³ Verordeningen nr. 453/2010 en nr. 2015/830 van de Commissie hebben de REACH-verordening gewijzigd door bijlage II bij REACH te vervangen door de bijlagen bij deze verordeningen, om de eisen voor veiligheidsinformatiebladen op een lijn te brengen met de regels voor veiligheidsinformatiebladen van het UN GHS, zie:
http://www.unece.org/trans/danger/publi/ghs/ghs_welcome_e.html.

Voor meer informatie over het samenstellen van het veiligheidsinformatieblad, zie het *Richt snoer voor het samenstellen van veiligheidsinformatiebladen* (<http://echa.europa.eu/guidance-documents/guidance-on-reach>).

2.2 Toepassingsgebied van etikettering en verpakking volgens de CLP-verordening

In het algemeen worden stoffen en mengsels die in de handel worden gebracht, geleverd in een verpakking met de noodzakelijke informatie op het etiket. Een stof of mengsel moet volgens de CLP-regels worden geëtiketteerd als

- de stof of het mengsel is ingedeeld als gevaarlijk;
- het mengsel, zelfs als het niet is ingedeeld als gevaarlijk, voorkomt in artikel 25, lid 6 van de CLP. In dit geval moeten de aanvullende etiketteringselementen zoals die in deel 2 van bijlage II zijn beschreven worden aangegeven, samen met de productidentificatie, de naam en het telefoonnummer van de leverancier.

Daarnaast moet een ontplofbaar voorwerp (d.w.z. een voorwerp dat een of meer ontplofbare stoffen of mengsels bevat) dat beantwoordt aan de criteria die zijn beschreven in onderdeel 2.1 van bijlage I bij de CLP worden geëtiketteerd volgens de CLP-regels.

Stoffen en mengsels die binnen het toepassingsgebied van Verordening (EG) nr. 1107/2009⁴ (Verordening betreffende gewasbeschermingsmiddelen of PPPR) of Verordening (EU) nr. 528/2012 (Biocidenverordening of BPR) vallen, moeten waar van toepassing zijn voorzien van CLP-etiketteringselementen. Voor stoffen en mengsels die binnen het toepassingsgebied van de PPPR vallen, moet tevens de aanvullende aanduiding EUH401 (Volg de gebruiksaanwijzing om gevaar voor de menselijke gezondheid en het milieu te voorkomen) worden weergegeven; zie artikel 25, lid 2 van de CLP. Anderzijds blijven de etiketteringsbepalingen van deze wetgeving volledig van toepassing op elk product dat binnen hun toepassingsgebied valt; zie overweging 47 van de CLP-verordening. Er zijn bijvoorbeeld afzonderlijke bepalingen voor het bijwerken van etiketten voor dergelijke stoffen en mengsels in deze wetgeving vermeld, die de leveranciers van deze stoffen en mengsels moeten toepassen in plaats van de CLP-regels; zie ook artikel 30, lid 3 van de CLP. Een andere afwijking van de CLP is dat er andere regels gelden met betrekking tot welke informatie mag worden vermeld in de vorm van een bijsluiter als een alternatieve manier om de vereiste etiketteringsinformatie te verstrekken ([paragraaf 5.3.1.1](#) van dit richtsnoer).

De CLP-verordening bevat ook vrijstellingen van de etiketterings- en verpakkingseisen, bijvoorbeeld voor verpakking die te klein is of een zodanige vorm heeft dat het onmogelijk is om te voldoen aan de algemene regels voor het aanbrengen van etiketten ([paragraaf 5.3.1](#) van dit richtsnoer). Daarnaast staat de CLP toe dat leveranciers bepaalde etiketteringselementen weglaten ([paragraaf 5.3.2](#) van dit richtsnoer).

⁴ Verordening (EG) nr. 1107/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen vervangt sinds 14 juni 2011 de Richtlijnen 79/117/EEG en 91/414/EEG van de Raad. Artikel 80 van Verordening (EG) nr. 1107/2009 bepaalt echter dat Richtlijn 91/414/EEG gedurende bepaalde overgangsperioden zal blijven gelden met betrekking tot werkzame stoffen die zijn opgenomen in bijlage I bij die richtlijn.

Bepaalde stoffen en mengsels kunnen ook zonder verpakking aan het grote publiek worden geleverd, in welk geval de stof of het mengsel toch vergezeld moet gaan van de etiketteringselementen, bijvoorbeeld op de factuur. Op dit moment geldt dit alleen voor kant-en-klaar gemengd cement en beton in natte vorm ([paragraaf 5.3.2.4](#) van dit richtsnoer).

2.3 Afwijkingen van de etiketteringsvoorschriften in bijzondere gevallen

De CLP bepaalt afwijkingen van de CLP-etiketteringseisen voor speciale gevallen en de omstandigheden waarin deze afwijkingen gelden. Een voorbeeld van een dergelijk speciaal geval is **metalen in massieve vorm**. Artikel 23, onder d) geeft aan dat in specifieke gevallen vrijstellingen van de etiketteringseisen van toepassing zijn op: *“metalen in massieve vorm, legeringen, mengsels die polymeren bevatten, mengsels die elastomeren bevatten.”*

In paragraaf 1.3.4.1 van bijlage I is artikel 23 verder uitgewerkt en worden omstandigheden vermeld waarin etikettering niet vereist is, namelijk: *“indien ze geen gevaar vormen voor de gezondheid van de mens bij inademing, inslikken of contact met de huid of voor het aquatisch milieu in de vorm waarin ze in de handel worden gebracht”*.

De CLP-wetstekst geeft niet aan wanneer een vorm van metaal als massief wordt beschouwd. Er kan geen standaard deeltjesgroottelimiet worden gespecificeerd om te bepalen of artikel 23 al dan niet van toepassing is op een metaal.

Om de vrijstelling van de etiketteringsbepalingen toe te passen, moet de fabrikant of leverancier het ontbreken van gevaar kunnen aantonen in de vorm waarin het metaal of de legering in de handel wordt gebracht. Hoofdstuk 2.1 van het veiligheidsinformatieblad moet de indeling van het metaal bevatten en informatie over de toepassing van de vrijstelling van etikettering voor de vorm waarin het in de handel wordt gebracht.

Raadpleeg met betrekking tot de overige gevallen die in artikel 23 van de CLP worden beschreven, het artikel en onderdeel 1.3 van bijlage I bij de CLP, aangezien er in dit document geen verdere uitleg hierover wordt gegeven.

2.4 Tijdslijnen voor indeling, etikettering, verpakking en bijwerking van CLP-gevaar-etiketten

De CLP-verordening werd voorafgaand aan de volledige inwerkingtreding per 1 juni 2015 gefaseerd ingevoerd. Tijdens deze overgangsperiode golden enkele van de regels van zowel de CLP als de eerdere wetgeving (DSD en DPD) naast elkaar om bedrijven de tijd te geven om op de CLP-regels over te schakelen. Bedrijven mochten de CLP echter al sinds de inwerkingtreding op vrijwillige basis volledig toepassen.

Stoffen moeten sinds 1 december 2010 volgens de CLP-verordening worden ingedeeld, geëtiketteerd en verpakt. Dezelfde verplichtingen gelden sinds 1 juni 2015 voor mengsels.

Daarom mogen vanaf **1 juni 2015 zowel stoffen als mengsels uitsluitend volgens de CLP worden ingedeeld, geëtiketteerd en verpakt**. Deze indeling moet worden vermeld in het veiligheidsinformatieblad voor stoffen en mengsels. Er geldt niet langer een verplichting om in het

veiligheidsinformatieblad de DSD-indelingen te vermelden van de stoffen als zodanig of van stoffen die onderdeel zijn van mengsels, noch om de DPD-indelingen van mengsels te vermelden. Alleen de overeenkomstige informatie volgens de CLP dient te worden vermeld (zie ook het *Richtсноer voor het samenstellen van veiligheidsinformatiebladen*).

Beperkte afwijking voor heretikettering en herverpakking

Wanneer een mengsel al vóór 1 juni 2015 in overeenstemming met de DPD-regels was ingedeeld, geëtiketteerd en verpakt en in de handel werd gebracht, mag de fabrikant, importeur, downstreamgebruiker of distributeur de heretikettering en herverpakking om aan de CLP-regels te voldoen, uitstellen tot uiterlijk 1 juni 2017. Dit betekent dat het mengsel met het DPD-etiket tot 1 juni 2017 in de toeleveringsketen doorverkocht mag worden (zie artikel 61, lid 4 van de CLP). Voor mengsels die vóór 1 juni 2015 zijn bereid en na 1 juni 2015 in een magazijn van een formuleerder opgeslagen werden, kan ook van deze regeling worden gebruikgemaakt mits zij al volgens de DPD-regels zijn geëtiketteerd en verpakt⁵. Dit betreft ook mengsels die zich ofwel op de planken van een magazijn of een winkel, of in de voorraad van een fabrikant of importeur bevinden⁶. De overgangsbepalingen gelden pas als er bewijs is dat de producten op 1 juni 2015 al verpakt en geëtiketteerd waren. Dit kan door bewijs te overleggen dat het mengsel was vervaardigd ('fysiek bestaand'), de kwaliteitscontrole van een fabrikant heeft doorlopen ('vrijgegeven voor de verkoop'), was geëtiketteerd en aan een derde beschikbaar was gesteld, bijv. in het magazijn. Hierbij kan het ook gaan om bijv. het aanbieden voor verkoop via een advertentie op een website.

Opgemerkt moet worden dat wanneer een mengsel op zijn weg door de toeleveringsketen wordt herverpakt in een andere verpakking en de betreffende leverancier (herverpakker) de samenstelling van het mengsel in de loop van zijn industriële en beroepsmatige activiteit aanpast, hij het mengsel moet indelen volgens de CLP-eisen en niet meer de DSD-etikettering mag gebruiken.

In het geval van bijv. herverpakking of heretikettering zonder verandering van de samenstelling of verandering van de taal van het etiket, kan de herverpakker of heretiketteerder de indeling van zijn leverancier en hetzelfde etiket gebruiken (in de praktijk zal er sprake zijn van fysieke heretikettering, maar met hetzelfde gevarenetiket of dezelfde etiketteringsinformatie als van de formuleerder). Een overzicht van de relevante tijdlijnen voor indeling en etikettering is in **figuur 1** hieronder te vinden.

Stoffe n	Wetgeving	Vanaf 1 juni 2015
	Richtlijn 67/548/EEG (DSD)	Niet meer van toepassing (d.w.z. niet toegestaan)

⁵ De afwijking betreffende veiligheidsinformatiebladen wordt uitgelegd in het *Richtсноer voor het samenstellen van veiligheidsinformatiebladen* op: <http://echa.europa.eu/guidance-documents/guidance-on-reach>

⁶ NB: invoer is vrijgesteld van de CLP zolang deze onder artikel 1, lid 2, onder b valt. Zie ook CLP FAQ ID=250 op <http://echa.europa.eu/support/qas-support/qas>.

Mengsels	Verordening (EG) nr. 1272/2008 (CLP)	Indeling, verpakking en etikettering vereist
	Richtlijn 1999/45/EG (DPD)	Niet van toepassing (met uitzondering van de afwijking van 2017)
	Verordening (EG) nr. 1272/2008 (CLP)	Indeling vereist Etikettering en verpakking vereist tenzij de afwijking van 2017 geldt

Figuur 1: Tijdlijnen voor indeling en etikettering in overeenstemming met CLP en DSD/DPD.

Na elke verandering aan de indeling en etikettering waarbij de herziene indeling ernstiger is of waarbij nieuwe, aanvullende etiketteringselementen zijn vereist, vereist artikel 30 van de CLP dat een leverancier zijn informatie op het etiket zonder onnodige vertraging, d.w.z. zo snel als redelijkerwijs mogelijk is, bijwerkt.

Als het gaat om andere wijzigingen van het etiket (bijv. als de herziene indeling minder ernstig is of als de contactgegevens van de leverancier zijn veranderd), heeft de leverancier 18 maanden de tijd om het etiket bij te werken.

In gevallen waarin een nieuwe of bijgewerkte geharmoniseerde indeling voortkomt uit een aanpassing aan de vooruitgang van de techniek (ATP) van de CLP-verordening, geeft de ATP de datum van toepasbaarheid aan.

Andere etiketteringswijzigingen die binnen 18 maanden moeten worden uitgevoerd, zijn het bijwerken van etiketteringsinformatie voor bepaalde mengsels waarvoor speciale regels voor aanvullende etikettering gelden in overeenstemming met deel 2 van bijlage II bij de CLP.

Er zijn echter afzonderlijke bepalingen voor het bijwerken van etiketten in de Biocidenverordening (BPR) en de Verordening betreffende gewasbeschermingsmiddelen (PPPR), en leveranciers van stoffen of mengsels die binnen het toepassingsgebied van deze wetgeving vallen, moeten deze bepalingen toepassen.

3. Vereisten voor etikettering en verpakking in overeenstemming met de CLP-verordening

3.1 Algemene etiketteringsregels

Algemene en specifieke regels met betrekking tot de inhoud en toepassing van een CLP-etiket zijn beschreven in artikel 31 van de CLP.

De CLP vereist dat de etiketten duurzaam op één of meer oppervlakken van de onmiddellijke verpakking van de stof of het mengsel worden bevestigd en horizontaal leesbaar zijn wanneer de verpakking op normale wijze neergezet wordt. De etiketteringselementen zelf, in het bijzonder de gevarenpictogrammen, moeten duidelijk tegen de achtergrond afsteken. Verder moeten alle

etiketteringselementen een zodanige grootte en spatiëring hebben dat ze gemakkelijk te lezen zijn. Ze moeten duidelijk en onuitwisbaar zijn gemarkeerd. Een fysiek etiket is niet vereist als de etiketteringselementen duidelijk op de verpakking zelf worden weergegeven.

3.2 Elementen van het CLP-gevaarenetiket

Volgens artikel 17 van de CLP moeten stoffen of mengsels die zijn ingedeeld als gevaarlijk worden voorzien van een etiket met daarop de volgende elementen:

- De naam, het adres en het telefoonnummer van de leverancier(s);
- de nominale hoeveelheid van de stof of het mengsel in de aan het grote publiek aangeboden verpakking, tenzij die hoeveelheid elders op de verpakking wordt vermeld;
- productidentificaties;
- gevaarpictogrammen, indien van toepassing;
- het relevante signaalwoord, indien van toepassing;
- gevarenaanduidingen, indien van toepassing;
- passende veiligheidsaanbevelingen, indien van toepassing;
- zo nodig een rubriek voor aanvullende informatie.

Voor bepaalde etiketteringselementen gelden voorrangsregels. Deze regels worden hierna verder toegelicht.

- De CLP vereist dat het etiket wordt opgesteld in de officiële taal of talen van de lidstaten waar de stof of het mengsel in de handel wordt gebracht, tenzij door de betrokken lidstaat anders wordt bepaald⁷. Leveranciers kunnen hieraan voldoen door meertalige etiketten te maken waarop de officiële talen staan van meerdere van de landen waar de stof of het mengsel wordt geleverd, of door voor alle landen afzonderlijke etiketten te maken, elk in de toepasselijke taal of talen.

Leveranciers mogen op het etiket meer talen gebruiken dan door de lidstaten wordt vereist, mits in alle gebruikte talen dezelfde gegevens worden vermeld. Dit mag echter niet ten koste gaan van de leesbaarheid van de verplichte informatie op het etiket en het kan geen aanleiding geven tot de vrijstellingen van de etiketteringseisen ([paragraaf 5.3.1](#) van dit richtsnoer).

3.3 Plaats van de informatie op het CLP-gevaarenetiket

Artikel 32 van de CLP geeft enkele beperkte regels om de plaats van de informatie op het etiket te bepalen. De verdere details met betrekking tot de manier waarop de etiketteringselementen worden gerangschikt worden echter overgelaten aan de samensteller van het etiket. Als algemene regel geldt dat de informatie op een zodanige wijze gestructureerd moet zijn dat deze gemakkelijk te lezen en te begrijpen is. Voorbeelden worden in tabel 1 hieronder gegeven:

⁷ Raadpleeg de tabel met vereiste talen voor etiketten en veiligheidsinformatiebladen, die op de website van ECHA beschikbaar is op: <http://echa.europa.eu/regulations/clp/labelling>.

Tabel 1: Etiketteringseisen op grond van de CLP versus oordeel van de leverancier

CLP-vereiste (artikel 32)	Voorbeeld van besluit dat aan de leverancier wordt overgelaten
De gevarenpictogrammen, signaalwoorden, gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen moeten op het etiket bijeen worden gehouden.	De leverancier is vrij om de rangschikking van de pictogrammen te kiezen.
Gevarenaanduidingen moeten bijeen worden geplaatst op het etiket.	De leverancier mag de volgorde van de gevarenaanduidingen vrij kiezen. De leverancier mag deze groepen naar eigen inzicht links, rechts of elders op het etiket plaatsen.
Veiligheidsaanbevelingen moeten bijeen worden geplaatst op het etiket.	De leverancier mag de volgorde van de veiligheidsaanbevelingen vrij kiezen, maar moet ervoor zorgen dat ze bij de gevarenaanduidingen zijn geplaatst. De leverancier mag deze groepen naar eigen inzicht links, rechts of elders op het etiket plaatsen.
Als er op het etiket meerdere talen worden gebruikt, moeten de gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen in dezelfde taal bijeen worden geplaatst op het etiket.	Indien de leverancier alternatieve manieren moet gebruiken om te voldoen aan de eisen van artikel 31 van de CLP met betrekking tot de vereiste taal of talen in een bepaalde lidstaat, kan hij ervoor kiezen dit te doen door middel van uitvouwbare etiketten, hangkaartjes of een buitenverpakking, in overeenstemming met onderdeel 1.5.1 van bijlage I.
Eventuele aanvullende informatie zoals bedoeld in artikel 25 van de CLP moet worden opgenomen in de rubriek voor aanvullende informatie en naast de in artikel 17, lid 1, onder a) t/m g) van de CLP genoemde etiketteringselementen worden geplaatst.	De leverancier is vrij om te kiezen hoe deze rubriek visueel wordt gescheiden van de rubriek met de in artikel 17, lid 1, onder a) t/m g) van de CLP genoemde etiketteringselementen. Hij mag er ook voor kiezen deze informatie op meerdere plaatsen op het etiket te vermelden.
De etiketteringselementen moeten gemakkelijk leesbaar zijn (artikel 31, lid 3).	Aanbevolen wordt om zo mogelijk hele zinnen samen en op één regel te houden. De lettergrootte en -afstand moeten groot genoeg zijn en in verhouding met de afmetingen van het etiket.

3.4 Verschillen tussen etiketteringsregels van CLP en DSD/DPD

In vergelijking met de DSD/DPD-regeling staat er op het CLP-etiket meer informatie en dit vereist meer ruimte op het etiket.

Een reden daarvoor is dat er op grond van de CLP in vergelijking met de DSD/DPD aanvullende pictogrammen verlangd worden. Ook zijn sommige H- en P-zinnen langer. Evenzo zal er meer ruimte worden ingenomen door nieuwe, aanvullende zinnen die onder bepaalde omstandigheden van toepassing zijn: "x% van het mengsel bestaat uit bestandde(e)l(en) met onbekende acute toxiciteit" en/of "Bevat x% bestanddelen waarvan het gevaar voor het aquatisch milieu niet bekend is".

Indien mengsels moeten worden ingedeeld op basis van de rekenmethoden, zijn lagere algemene concentratiegrenzen aanleiding tot aanvullende indeling en etikettering dan bij de DSD/DPD het geval was, wat betekent dat er meer gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen op het etiket moeten worden vermeld.

In tegenstelling tot DSD/DPD zijn gecombineerde gevarenaanduidingen die de boodschap compacter zouden maken en ruimte op het etiket zouden besparen in de CLP beperkt tot uitsluitend acute toxiciteit (zie [paragraaf 4.5](#) van dit richtsnoer).

De CLP staat het weglaten van bepaalde H-zinnen toe volgens de voorrangregels vermeld in bijlage III, deel 1 (gevarenaanduidingen).

De CLP voorziet ook in meer veiligheidsaanbevelingen vergeleken met het aantal veiligheidszinnen dat beschikbaar is binnen de DSD/DPD.

Anderzijds maken minder beschrijvende selectieregels op grond van de CLP in vergelijking met de DSD het moeilijker om op het richtaantal van zes veiligheidsaanbevelingen op het etiket uit te komen, zoals de bedoeling was van de CLP ([paragraaf 4.6](#) en [hoofdstuk 7](#) van dit richtsnoer).

Ter illustratie toont **figuur 2** op de volgende pagina een vergelijking van bepaalde belangrijke etiketteringselementen op grond van de CLP en DSD voor een stof X die is ingedeeld als Acute tox. 3, Huidcorr. 1B, Huidsens. 1, Sens. v.d. luchtw. 1, Aquatisch acuut 1. **Figuur 2** is niet bedoeld als een etiket dat voldoet aan de bepalingen van de CLP-verordening, maar dient slechts om een globaal overzicht te geven van de toepasselijke etiketteringselementen.

CLP	DSD
<u>Gevarenpictogrammen</u>	<u>Gevaarsymbolen</u>
   	
<u>Signaalwoord</u>	<u>Gevarenaanduidingen</u>
Gevaar	Giftig

Milieugevaarlijk	
<u>Gevarenaanduidingen</u>	<u>R-zinnen</u>
Giftig bij inslikken of bij inademing	Giftig bij inademing en opname door de mond
Veroorzaakt ernstige brandwonden en oogletsel	Veroorzaakt brandwonden
Kan een allergische huidreactie veroorzaken	Kan overgevoeligheid veroorzaken bij inademing of contact met de huid
Kan bij inademing allergie- of astmasymptomen of ademhalingsmoeilijkheden veroorzaken	
Zeer giftig voor in het water levende organismen	Zeer giftig voor in het water levende organismen
Keuze uit ca. 30 veiligheidsaanbevelingen⁸	S: (1/2-)26-36/37/39-45-61

Figuur 2: Vergelijking van bepaalde belangrijke etiketteringselementen op grond van de CLP en DSD

Het voorbeeld in **figuur 2** laat zien dat krachtens de CLP optimaal gebruik van de beschikbare ruimte op het etiket een grotere uitdaging kan worden dan het geval was binnen de DSD/DPD-etiketteringsregeling.

3.5 CLP-regels voor verpakking van stoffen en mengsels

Alvorens door te gaan naar de uitgebreidere beschrijving van de CLP-eisen voor verpakking, dient de lezer bekend gemaakt te worden met de drie CLP-definities:

Artikel 2, lid 35: "**pakket**" betekent het volledige verpakkingsproduct, bestaande uit de verpakking en de inhoud;

Artikel 2, lid 36: "**verpakking**" betekent een of meer houders en andere onderdelen of materialen die nodig zijn om de inhoud te bevatten en andere veiligheidsfuncties te vervullen;

⁸ Er mogen niet meer dan zes P-zinnen op het etiket worden vermeld, tenzij noodzakelijk (artikel 28, lid 3 van de CLP).

Artikel 2, lid 37: "**tussenverpakking**" betekent verpakkingsmiddel tussen de binnenverpakkingen of de voorwerpen en de buitenverpakking;

Artikel 35 van de CLP bevat de eisen voor verpakkingen die gevaarlijke stoffen of gevaarlijke mengsels bevatten. Deze bepalingen dienen om te zorgen dat:

- de verpakking zodanig is ontworpen, vervaardigd en gesloten dat verlies van de inhoud wordt voorkomen;
- het materiaal van de verpakking en sluiting niet door de inhoud wordt beschadigd of daarmee gevaarlijke verbindingen kan vormen;
- de verpakking en sluiting in alle onderdelen zo stevig en sterk zijn dat zij niet losraken;
- verpakkingen die voorzien zijn van een herbruikbare sluiting, zodanig zijn ontworpen dat de verpakking herhaalde malen opnieuw kan worden gesloten zonder verlies van inhoud;
- de verpakking niet door vorm of ontwerp de nieuwsgierigheid van kinderen kan wekken, noch de consument in verwarring brengt bij levering aan het grote publiek;
- de verpakking wat betreft presentatie of ontwerp niet lijkt op verpakking die voor levensmiddelen of diervoeders of geneesmiddelen of cosmetische producten wordt gebruikt, wat de consument zou misleiden.

Een verpakking die voldoet aan de vereisten van de transportwetgeving wordt geacht te voldoen aan de eisen die in de bovenstaande punten worden genoemd. (Het dient echter opgemerkt te worden dat het voldoen aan de voorwaarden in bovenstaande punten doorgaans niet voldoende is om te voldoen aan de vereisten van de transportwetgeving).

Voor stoffen en mengsels die worden geleverd aan het grote publiek beschrijft de CLP regels voor:

- het gebruik van een kindveilige sluiting, zie [paragraaf 3.5.1](#) van dit richtsnoer;
- het gebruik van tastbare gevarenaanduidingen (TWD), zie [paragraaf 3.5.1](#) van dit richtsnoer;
- vloeibare consumentenwasmiddelen in oplosbare verpakking voor eenmalig gebruik ([paragraaf 3.5.2](#) van dit richtsnoer).

De eerste twee bepalingen gelden naar aanleiding van een specifieke gevarenklasse/categorie of op grond van de concentratie van specifieke stoffen in andere stoffen of in mengsels, zie **Tabel 2** en

Tabel 3 van dit richtsnoer.

3.5.1 Kindveilige sluiting en tastbare gevarenaanduidingen

De in deze paragraaf beschreven bepalingen gelden alleen voor productverpakking die bestemd is voor het grote publiek, bijvoorbeeld producten die worden aangeboden in een detailhandel of outlet waartoe het grote publiek toegang heeft en producten die via een website aan het grote publiek worden verkocht.

De vereisten voor kindveilige sluiting en tastbare gevarenaanduidingen gelden niet voor productverpakking die uitsluitend voor beroepsmatige gebruikers is.

Kindveilige sluiting (*child-resistant fastening* - CRF)

Een kindveilig pakket⁹ is een pakket bestaande uit een houder en passende afsluiting die moeilijk te openen is (of waardoor de inhoud moeilijk toegankelijk is) door kinderen jonger dan tweeënvijftig maanden, maar die voor volwassenen niet moeilijk op de juiste wijze te gebruiken is¹⁰.

Bijlage II bij de CLP verwijst naar twee typen kindveilige sluitingen voor pakketten:

- **niet-hersluitbaar pakket** - een pakket dat, wanneer de gehele inhoud of een deel daarvan is verwijderd, niet weer goed kan worden gesloten, bijvoorbeeld een blisterverpakking of navulverpakking voor luchtverfrisser;
- **hersluitbaar pakket** - een pakket (bijvoorbeeld een literfles of een houder van vijf liter) dat, nadat het voor het eerst is geopend, opnieuw kan worden gesloten en vele keren kan worden hergebruikt zonder dat de veiligheid afneemt.

Voor het sluiten van bovenvermelde pakketten vereist bijlage II bij de CLP de naleving van de volgende normen, zoals gewijzigd:

- EN ISO 8317 (hersluitbare pakketten) en
- CEN EN 862 (niet-hersluitbare pakketten).

Of aan deze normen wordt voldaan, mag alleen worden vastgesteld door laboratoria die voldoen aan EN ISO/IEC 17025, zoals gewijzigd. De norm EN ISO/IEC 17025 heeft betrekking op de competentie van testlaboratoria en de vereisten waaraan zij moeten voldoen om aan te tonen dat zij technisch competent zijn en technisch geldige resultaten kunnen genereren.

Een verpakking van welke inhoud dan ook die aan het grote publiek wordt geleverd, moet van een CRF zijn voorzien voor stoffen of mengsels:

- die zijn ingedeeld voor acute toxiciteit 1-3 – oraal (H300 en H301), via de huid (H310 en H311) en inademing (H330 en H331), STOT-SE 1 (H370), STOT-RE 1 (H372), huidcorrosie cat. 1, subcategorieën: 1A, 1B, 1C (H314), of

⁹ Het dient opgemerkt te worden dat de terminologie in de wetstekst van de CLP verschilt van die van de EN-norm. De CLP verwijst naar verpakking die is voorzien van kindveilige **sluiting**, terwijl EN ISO 8317 verwijst naar kindveilige **pakketten**.

¹⁰ Volgens EN ISO 8317.

- die zijn ingedeeld voor het vormen van een aspiratiegevaar (H304) met uitzondering van stoffen en mengsels die in de handel worden gebracht in de vorm van aerosolen of in een houder voorzien van een vaste verstuiver, of

die methanol bevatten in een concentratie hoger dan of gelijk aan 3%, of die dichloormethaan bevatten in concentraties hoger dan of gelijk aan 1% (zie ook

Tabel 3 van dit richtsnoer).

Tastbare gevarenaanduidingen (*Tactile warnings of danger* - TWD)

Verpakkingen die zijn voorzien van een tastbare gevarenaanduiding stellen blinde of slechtziende mensen in staat te verifiëren of de pakketten een gevaarlijke stof of een gevaarlijk mengsel bevatten. Een TWD moet op de verpakking worden gezet, zodat zij kan worden gevoeld alvorens de inhoud te hanteren. De aanduiding moet zodanig worden geplaatst dat eventuele andere reliëfpatronen geen verwarring veroorzaken. De exacte plaats van de TWD moet in overeenstemming met de norm EN ISO 11683 zijn.

De TWD moet ook tastbaar blijven gedurende de verwachte gebruikperiode van het pakket onder normale gebruiksomstandigheden. De TWD is niet vereist op buitenverpakking, zoals bijvoorbeeld een kartonnen doos die een glazen fles beschermt¹¹.

Bijlage II bij de CLP vereist dat de TWD voldoet aan de norm EN ISO 11683, zoals gewijzigd. Het vereiste TWD-standaardsymbool (het 'normale' symbool volgens de ISO-norm) is een gelijkzijdige driehoek. In uitzonderingsgevallen (als het aanbrengen van het normale symbool fysiek onmogelijk is) kan het symbool met drie stippen worden gebruikt. Als het fysiek onmogelijk is om zelfs het symbool met drie stippen te gebruiken, kan het symbool van drie mm worden gebruikt¹².

Een verpakking van welke inhoud dan ook die aan het grote publiek wordt geleverd, moet van een TWD zijn voorzien voor stoffen of mengsels die zijn ingedeeld voor:

- acute toxiciteit 1-4 – oraal (H300, H301 en H302), via de huid (H310, H311 en H312) en inademing (H330, H331 en H332),
- huidcorrosie cat. 1, subcategorieën: 1A, 1B en 1C (H314),
- mutageniteit in geslachtscellen 2 (H341),
- kankerverwekkendheid 2 (H351),
- giftigheid voor de voortplanting 2 (H361);

¹¹ Volgens EN ISO 11683.

¹² De opstelling en opmaak van de driehoek, de drie stippen en het symbool van drie mm worden in EN ISO 11683 beschreven.

- sensibilisering van de luchtwegen 1, 1A en 1B (H334),
- STOT 1 of 2 (H370, H371, H372 en H373),
- aspiratiegevaar 1 (H304),
- ontvlambare gasen 1 en 2 (H220 en H221),
- ontvlambare vloeistoffen 1 en 2 (H224 en H225) of
- ontvlambare vaste stoffen 1 en 2 (H228).

Volgens onderdeel 3.2.1.2 van bijlage II bij de CLP is een TWD niet vereist voor verplaatsbare gasflessen. Een TWD is ook niet vereist voor aerosolen en houders voorzien van een vaste verstuiver die stoffen of mengsels bevatten die zijn ingedeeld voor aspiratiegevaar, tenzij zij voor een of meer van de andere hierboven genoemde gevaren zijn ingedeeld.

Tabel 2 geeft een overzicht van de gevarenindelingen die aanleiding zijn voor de CLP-bepalingen voor CRF en/of TWD. Zie ook

Tabel 3 waarin stoffen zijn vermeld die aanleiding kunnen zijn voor de CLP-bepalingen voor CRF en/of TWD als zij in een bepaalde concentratie aanwezig zijn in andere stoffen of in mengsels.

Tabel 2: De gevarenindelingen die aanleiding zijn voor de CLP-bepalingen voor kindveilige sluitingen en/of tastbare gevarenaanduidingen

Gevarenklasse, categorie	Kindveilige sluitingen	Tastbare gevarenaanduidingen
Acute toxiciteit 1 tot en met 3	✓	✓
Acute toxiciteit 4		✓
STOT-SE 1	✓	✓
STOT-SE 2		✓
STOT-RE 1	✓	✓
STOT-RE 2		✓
Huidcorrosie (categorie 1, subcategorieën: 1A, 1B en 1C)	✓	✓
Sensibilisering van de luchtwegen (categorie 1, subcategorieën: 1A en 1B)		✓
Aspiratiegevaar 1 <i>Een CRF en TWD zijn niet vereist als de stof of het mengsel wordt geleverd in de vorm van een aerosol of in een van een vaste verstuiver voorziene houder.</i>	✓	✓
Mutageniteit in geslachtscellen 2		✓
Kankerverwekkendheid 2		✓

Gevarenklasse, categorie	Kindveilige sluitingen	Tastbare gevarenaanduidingen
Giftigheid voor de voortplanting 2		✓
Ontvlambare gasen 1 en 2		✓
Ontvlambare vloeistoffen 1 en 2		✓
Ontvlambare vaste stoffen 1 en 2		✓

Tabel 3: Stoffen die direct aanleiding geven tot de CLP-bepalingen voor kindveilige sluitingen en/of tastbare gevarenaanduidingen als ze in de vermelde of een hogere concentratie in andere stoffen of mengsels voorkomen

Identificatie van de stof	Maximale concentratie	Kindveilige sluitingen	Tastbare gevarenaanduidingen
Methanol	≥ 3%	✓	✓*
Dichloormethaan	≥ 1%	✓	✓**

* Voor methanolsmengsels boven een bepaalde concentratie is ook een tastbare gevarenaanduiding nodig, omdat de mengsels dan moeten worden ingedeeld als een ontvlambare vloeistof, categorie 2, STOT-SE 1 of 2.

** Daarnaast zouden mengsels met dichloormethaan in een concentratie hoger dan 1% worden ingedeeld als kankerverwekkend, categorie 2, en daardoor een tastbare gevarenaanduiding nodig hebben.

3.5.2 Vloeibare consumentenwasmiddelen in oplosbare verpakking voor eenmalig gebruik

Voor vloeibare wasmiddelen in oplosbare capsules zijn aanvullende veiligheidsmaatregelen ingevoerd. Het doel ervan is te zorgen voor een betere bescherming van het grote publiek, vooral jonge kinderen die de neiging kunnen hebben om de capsules in hun mond te steken.

De aanvullende veiligheidseisen maken de verpakking minder aantrekkelijk en moeilijker te openen voor kinderen. Daarnaast moet de verpakking waarschuwingen weergeven om ouders en kinderopvangmedewerkers erop alert te maken dat dergelijke producten buiten het bereik van kinderen moeten worden gehouden.

Naast deze specifieke regels wordt de leverancier volgens artikel 35, lid 2 verantwoordelijk gemaakt voor het nemen van alle nodige stappen om te zorgen

dat het ontwerp van de verpakking niet aantrekkelijk is voor kinderen, bijv. dat die niet kan worden verward met levensmiddelen of speelgoed.

Een consumentenwasmiddel is een wasmiddel dat voor de was wordt gebruikt en in de handel wordt gebracht voor gebruik door niet-beroepsmatige gebruikers, met inbegrip van openbare wasserettes¹³.

Artikel 35, lid 2 en deel 3.3 van bijlage II bij de CLP voorzien in de volgende vereisten voor verpakking en etikettering van vloeibare wasmiddelen in doseringen voor eenmalig gebruik in een oplosbare verpakking:

Verplichting om vloeibare consumentenwasmiddelen in een buitenverpakking in de handel te brengen

Vloeibare consumentenwasmiddelen in een oplosbare verpakking voor eenmalig gebruik (bijvoorbeeld vloeistofcapsules of -tabletten voor gebruik in wasmachines) moeten in een buitenverpakking zitten. Het in de handel brengen van vloeibare wasmiddelcapsules zonder een geschikt buitenverpakkingssysteem wordt beschouwd als niet-naleving van artikel 35, lid 1 van de CLP, en onderdeel 3.3.1 van bijlage II bij de CLP.

Bepalingen betreffende de buitenverpakking

Om de aantrekkelijkheid van capsules met vloeibaar wasmiddel voor kinderen te verminderen, moet de buitenverpakking ondoorzichtig of donker zijn (bijvoorbeeld niet-doorschijnende houder van (een) blokkleur(en)) om te voorkomen dat de inhoud, d.w.z. het product of de afzonderlijke doses, zichtbaar is.

De buitenverpakking moet veiligheidsaanbeveling P102 ("Buiten het bereik van kinderen houden") vermelden op een zichtbare plaats en in een opmaak die de aandacht trekt.

Verder moet de buitenverpakking een zelfstaande houder zijn die gemakkelijk hersluitbaar is, d.w.z. de pakketsluiting moet gemakkelijk in een enkele beweging hersluitbaar zijn (bijvoorbeeld met één vingerdruk voor een potverpakking). Deze maatregel is erop gericht het risico te vermijden dat de houder gewoon open wordt gelaten als het sluiten te moeilijk is.

Aangezien de hoofdoorzaak van incidenten de gemakkelijke toegang tot de wasmiddelcapsules lijkt te zijn, moet de buitenverpakking zijn voorzien van een sluiting die verhindert dat jonge kinderen de verpakking openen. Voor een dergelijke sluiting moet de gecoördineerde actie van beide handen met enige kracht nodig zijn, zodat het voor jonge kinderen moeilijk is haar te openen. Hier zij opgemerkt dat deze eis niet noodzakelijkerwijs overeenkomt met de in paragraaf 3.5.1 van dit richtsnoer beschreven sluitingseis voor CRF.

Daarnaast moet de pakketsluiting voor herhaald gebruik zijn ontworpen om de functie ervan onder omstandigheden van herhaald openen en sluiten gedurende de hele levensduur van de buitenverpakking te behouden.

Bepalingen over de oplosbare (binnen)verpakking

¹³ Artikel 2, lid 1, onder a) van Verordening 648/2004 betreffende detergentia.

Er zijn aanvullende technische eisen (mechanische bestendigheid en wateroplosbaarheid) ingevoerd om de oplosbare verpakking bestendiger te maken.

Naast de eisen voor de buitenverpakking moet de oplosbare verpakking een aversief (bijv. bitter makend of anderszins afstotend) middel tegen orale blootstelling bevatten. Het aversieve middel moet worden toegevoegd in een concentratie die veilig is en die binnen een maximumtijd van zes seconden oraal afstotend gedrag veroorzaakt.

De oplosbare film moet ook voldoen aan minimale criteria voor mechanische en dissolutiebestendigheid. Hij moet de vloeibare inhoud gedurende ten minste 30 seconden vasthouden wanneer hij in water van 20 °C wordt gelegd. Ook moet hij bestand zijn tegen mechanische compressie van ten minste 300 N onder standaard testomstandigheden.

De etikettering van oplosbare verpakking die minder dan of gelijk aan 25 ml bevat, kan in aanmerking komen voor een vrijstelling van etikettering onder omstandigheden beschreven in onderdeel 1.5.2.2 van bijlage I bij de CLP, ([paragraaf 5.3.2.2](#) van dit richtsnoer); de etiketteringseisen van artikel 17 van de CLP zijn van toepassing voor oplosbare verpakking waarvan de inhoud meer dan 25 ml is.

4. Regels voor de toepassing van de CLP-etiketteringselementen

4.1 Contactgegevens van de leverancier

Volgens artikel 17 van de CLP moeten de contactgegevens van een of meer leveranciers op het etiket worden vermeld. In beginsel kan er meer dan één leverancier van dezelfde stof of hetzelfde mengsel in de toeleveringsketen zijn, bijvoorbeeld wanneer een mengsel door de formuleerder is geleverd aan een distributeur die het ook aan derden levert. Artikel 17 van de CLP specificeert echter niet of in dergelijke gevallen de contactgegevens van beide leveranciers vereist zijn. Het artikel specificeert evenmin of de contactgegevens van een bepaalde leverancier voorrang hebben.

Krachtens artikel 4, lid 4 van de CLP moet elke leverancier zorgen dat een gevaarlijke stof of een gevaarlijk mengsel wordt geëtiketteerd en verpakt in overeenstemming met de titels III en IV van de CLP-verordening voordat hij de stof of het mengsel in de handel brengt. Afhankelijk van de plaats in de toeleveringsketen kan de etikettering voor dezelfde stof of hetzelfde mengsel variëren afhankelijk van het volume van de verpakking of als gevolg van verdere verpakkingslagen ([paragraaf 5.2](#), [paragraaf 5.3](#) en [paragraaf 5.4](#) van dit richtsnoer).

Wanneer een leverancier de verpakking zodanig verandert dat de in artikel 17 van de CLP beschreven etiketteringselementen anders moeten worden weergegeven dan op het etiket of de verpakking die aan hem is geleverd, neemt hij de verantwoordelijkheid voor de herverpakking en heretikettering en moet hij zijn eigen naam en contactgegevens aan het etiket toevoegen. In dit geval kan hij ook de contactgegevens van zijn leverancier vervangen door zijn eigen contactgegevens.

Als hij de verpakking niet zodanig wijzigt dat de etikettering moet worden aangepast, dan hoeft hij zijn contactgegevens niet aan het etiket toe te voegen

en de contactgegevens van zijn leverancier niet te vervangen door die van hemzelf, maar hij mag dat desgewenst wel doen. Als hij de taal of talen op het etiket verandert, moet hij zijn contactgegevens toevoegen aan de contactgegevens van de leverancier die het oorspronkelijke etiket heeft afgegeven, aangezien hij dan verantwoordelijk is voor de correcte vertaling van de inhoud van het etiket.

4.2 Productidentificaties

Deze paragraaf biedt begeleiding met betrekking tot de eisen voor productidentificaties voor stoffen (artikel 18, lid 2) en mengsels (artikel 18, lid 3). Als algemene regel moet(en) dezelfde productidentificatie(s) worden gebruikt als die is/zijn geselecteerd voor het etiket in het veiligheidsinformatieblad¹⁴ voor een stof of mengsel. Productidentificaties die voor het etiket zijn geselecteerd, moeten worden opgesteld in de officiële taal of talen van de lidstaat of lidstaten waar de stof of het mengsel in de handel wordt gebracht, tenzij door de betrokken lidstaat of lidstaten anders wordt bepaald; zie artikel 17, lid 2 van de CLP.

4.2.1 Stoffen

De productidentificatie van een stof bestaat ten minste uit het volgende:

- een naam en een identificatienummer zoals vermeld in deel 3 van bijlage VI bij de CLP.

De naam is de internationale chemische identificatie die is vermeld in kolom 2 van de tabellen in deel 3 van bijlage VI bij de CLP. Het identificatienummer is normaliter het indexnummer, het EG-nummer of het CAS-nummer. Aanbevolen wordt het nummer te gebruiken dat een ondubbelzinnige identificatie van de stof garandeert; in sommige gevallen kan dit worden bereikt door twee nummers te gebruiken, bijv. het CAS-nummer en het EG-nummer. Bij het vertalen van de naam van een stof uit bijlage VI in de vereiste taal of talen kan het nuttig zijn om te controleren of er al een passende vertaling beschikbaar is in een openbare database, bijvoorbeeld in de inventaris voor indelingen en etiketteringen van ECHA (C&L-inventaris), zie <http://echa.europa.eu/web/guest/information-on-chemicals/cl-inventory-database>; of

- als de stof niet in deel 3 van bijlage VI bij de CLP is opgenomen, een naam en een identificatienummer zoals vermeld in de inventaris van indelingen en etiketteringen (C&L-inventaris).

De naam is normaliter de IUPAC-naam¹⁵, de EG-naam of de CAS-naam. Het identificatienummer moet het EG-nummer of het CAS-nummer of het

¹⁴ Voor meer informatie over het samenstellen van het veiligheidsinformatieblad, zie het *Richtsnoer voor het samenstellen van veiligheidsinformatiebladen* (<http://echa.europa.eu/guidance-documents/guidance-on-reach>).

¹⁵ Indien de IUPAC-naam meer dan 100 tekens lang is, mogen leveranciers een van de andere namen gebruiken (gangbare naam, handelsnaam, afkorting) als bedoeld in onderdeel 2.1.2 van bijlage VI bij REACH, mits in de C&L-kennisgeving aan ECHA, in overeenstemming met artikel 40, lid 1, onder b) van de CLP, zowel de IUPAC-naam als de gebruikte andere naam worden vermeld.

indexnummer (afkomstig uit tabel 3.1 van bijlage VI) zijn. Aanbevolen wordt het nummer of de nummers te gebruiken waarmee een ondubbelzinnige identificatie van de stof gegarandeerd is. Het is raadzaam om een identificatie zoals (indien van toepassing) het EG-nummer of CAS-nummer te kiezen, om de noodzaak om het veiligheidsinformatieblad te herzien te beperken; of

- als de stof niet is opgenomen in deel 3 van bijlage VI bij de CLP en ook niet in de C&L-inventaris, het CAS-nummer en de IUPAC-naam of het CAS-nummer en een andere internationale chemische naam, bijvoorbeeld de naam in de INCI-nomenclatuur¹⁶, indien van toepassing; of
- als er geen CAS-nummer beschikbaar is en geen van de bovenstaande situaties van toepassing is, de IUPAC-naam of een andere internationale chemische naam, bijvoorbeeld de naam in de INCI-nomenclatuur, indien van toepassing.

4.2.2 Mengsels

De productidentificaties voor mengsels moeten de volgende gegevens bevatten:

- de handelsnaam of de benaming van het mengsel; en
- de identiteit van alle stoffen in het mengsel die bijdragen tot de indeling van het mengsel wat betreft acute toxiciteit, huidcorrosie of ernstig oogletsel, mutageniteit in geslachtscellen, kankerverwekkendheid, voortplantingstoxiciteit, sensibilisering van de luchtwegen of de huid, specifieke doelorgaantoxiciteit (STOT) of aspiratiegevaar.

De CLP-verordening specificeert niet het type chemische namen¹⁷ dat moet worden gebruikt om de chemische stoffen in het mengsel te identificeren. Alleen de gebruikte benadering voor identificatie van stoffen in het mengsel die bijdragen tot de indeling van het mengsel wordt vermeld (zie artikel 18, lid 3, onder b) en de tweede paragraaf van artikel 18, lid 3). Desondanks wordt bij het kiezen van een chemische naam aanbevolen de in artikel 18, lid 2 beschreven benadering te volgen. Als een naam van de stof korter is dan andere namen die voor de gebruiker/consument beschikbaar zijn of beter wordt herkend door de gebruiker/consument in de taal van de lidstaat waar het mengsel in de handel wordt gebracht, dient op basis hiervan deze naam te worden gebruikt. Dit is vaak het geval voor algemene of basisbestanddelen. Verder, als er een vertaalde naam in

¹⁶ De naam volgens de *International Nomenclature of Cosmetic Ingredients* (INCI-naam) is in de Europese Unie (EU) verplicht krachtens Verordening (EG) nr. 1223/2009 voor het etiketteren van de namen van bestanddelen op cosmetische producten. Het INCI-systeem werd in 1996/97 in de Europese Gemeenschap ingevoerd en is erkend voor cosmetische producten. Het wordt ook in veel landen buiten de EU gebruikt. Sinds 2004 is het INCI-systeem krachtens Verordening (EG) nr. 648/2004 betreffende detergentia ook verplicht in de EU voor het etiketteren van conserveermiddelen en allergene parfumbestanddelen.

¹⁷ De termen die voor de identificatie van het mengsel en de stoffen in het mengsel worden gebruikt, moeten dezelfde zijn als die welke in het veiligheidsinformatieblad worden gebruikt.

bijlage VI of in de C&L-inventaris beschikbaar is, moet deze naam de voorkeur krijgen.

Wanneer een andere internationale chemische naam (bijvoorbeeld een INCI-naam) beter bekend is bij de gebruiker/consument, is het mogelijk om af te wijken van de benadering in artikel 18, lid 2. Het verdient de voorkeur om de naam te gebruiken die als algemeen bekend wordt beschouwd. De naam van de stof moet ondubbelzinnig zijn identiteit omschrijven. Wanneer een INCI-naam de stofidentiteit onvoldoende omschrijft in vergelijking met bijv. de vereisten van artikel 18, lid 2 of de vereisten voor veiligheidsinformatiebladen krachtens de REACH-verordening, dient een duidelijkere identificatie de voorkeur te krijgen.

Als de handelsnaam of de benaming van het mengsel al de naam of namen bevat van de stof(fen) die bijdraagt/bijdragen tot de indeling van het mengsel zoals gedefinieerd in artikel 18, lid 3, onder b), hoeven zij niet te worden herhaald. Bovendien, als de aanvullende informatie op het etiket al de chemische naam van de stof bevat, bijv. in de lijst van allergenen en conserveermiddelen die door Verordening (EG) nr. 648/2004 betreffende detergentia is vereist, is het raadzaam om dezelfde naam te gebruiken. Deze benadering geldt voor de producten voor zowel de consumenten als de professionele gebruikers.

De gekozen chemische namen moeten de stoffen identificeren die in eerste instantie aanleiding geven tot de belangrijkste gezondheidsgevaaren waarop de indeling en de gekozen bijbehorende gevarenaanduidingen zijn gebaseerd.

Om het aantal stofnamen ('chemische namen') op het etiket te beperken, mogen er niet meer dan vier namen worden vermeld op het etiket van een mengsel, behalve wanneer dit noodzakelijk is als gevolg van de aard en ernst van de gevaren. Dit kan het geval zijn als een mengsel meer dan vier stoffen bevat die allemaal in significante concentraties aanwezig zijn en daardoor bijdragen tot de indeling van het mengsel voor een of meer van de gevaren genoemd in artikel 18, lid 3, onder b). Raadpleeg ook CLP FAQ ID=1050, beschikbaar op <http://echa.europa.eu/support/qas-support/qas>.

Soms kan een fabrikant, importeur of downstreamgebruiker van bepaalde minder gevaarlijke stoffen in een mengsel concluderen dat het vermelden van stofidentificaties die vereist zijn voor het etiket of het veiligheidsinformatieblad het vertrouwelijke karakter van zijn bedrijfsactiviteiten of zijn intellectuele eigendomsrechten in gevaar brengen. In dergelijke gevallen kan hij op grond van artikel 24 van de CLP bij ECHA een verzoek indienen bij ECHA om toestemming voor het gebruik van een alternatieve chemische naam. De alternatieve naam moet een algemenere naam zijn die de belangrijkste functiegroepen identificeert of een alternatieve benaming. De voorwaarden waaronder het gebruik van een alternatieve naam kan worden goedgekeurd, worden vermeld in deel 1, onderdeel 1.4 van bijlage I bij de CLP.

Voor bovenstaande verzoeken is een vergoeding verschuldigd, in overeenstemming met artikel 3 van Verordening (EU) nr. 440/2010 van de Commissie (de Vergoedingenverordening). Wanneer het verzoek door een kleine, middelgrote of micro-onderneming (mkb/kmo)¹⁸ is gedaan, zal ECHA een gereduceerd tarief in rekening brengen, zoals beschreven in artikel 24, lid 2 van de Vergoedingenverordening en bijlage I bij die verordening.

Voor meer informatie over het verzoeken om het gebruik van een alternatieve chemische naam voor een stof in een mengsel volgt u de technische instructies

¹⁸ Mkb/kmo is gedefinieerd in Aanbeveling 2003/361/EG van de Commissie.

beschreven in de handleiding voor het opstellen van REACH- en CLP-dossiers: How to prepare a request for use of an alternative chemical name for a substance in a mixture (<http://echa.europa.eu/manuals>). Aanbevolen wordt ook om het volgende deel van de ECHA-website te raadplegen:

<http://echa.europa.eu/support/dossier-submission-tools/reach-it/requesting-an-alternative-chemical-name-in-mixtures>.

4.3 Gevarenpictogrammen

4.3.1 Algemene informatie

Een gevarenpictogram is een grafische voorstelling om informatie over het betreffende gevaar over te brengen, zie ook de definitie in artikel 2, lid 3 en artikel 31, lid 2 van de CLP. Volgens artikel 19 van de CLP bepaalt de indeling van een stof of mengsel de gevarenpictogrammen die op het etiket moeten worden afgebeeld. Informatie over de toekenning van gevarenpictogrammen aan specifieke gevarenklassen en categorieën/onderverdelingen is ook te vinden in bijlage V bij de CLP.

Op dit moment zijn er negen verschillende pictogrammen. Normaliter wordt er slechts één pictogram toegekend aan een bepaalde gevarenklasse of -categorie, maar een aantal onderverdelingen van gevaren moeten worden voorzien van twee pictogrammen, namelijk stoffen en mengsels die zijn ingedeeld als zelfontledend type B of als organisch peroxide type B, zie ook hieronder. Ook moet worden opgemerkt dat sommige pictogrammen voor meerdere gevarenklassen en -categorieën gelden.

4.3.2 Vorm, kleur en afmetingen

De kleur en weergave van uw etiketten moeten zo zijn gekozen dat het gevarenpictogram en de achtergrond hiervan duidelijk zichtbaar zijn. Gevarenpictogrammen moeten de vorm hebben van een vierkant dat op één punt staat, d.w.z. ze moeten eruitzien als een ruitvorm als het etiket horizontaal wordt gelezen, en ze moeten een zwart symbool bevatten op een witte achtergrond met een rode rand (zie onderdeel 1.2.1 van bijlage I bij de CLP). Het exacte type rood, d.w.z. het Pantone-kleurnummer, is niet gedefinieerd en de etiketteerders mogen dit naar eigen inzicht kiezen. Elk gevarenpictogram¹⁹ moet ten minste een vijftiende deel beslaan van het minimale oppervlak van het etiket dat bestemd is voor de informatie die wordt vereist door artikel 17 van de CLP, maar het oppervlak moet minimaal 1 cm² zijn. De minimale afmetingen van etiketten en pictogrammen worden in tabel 1.3 van bijlage I bij de CLP vermeld. Als voorbeeld van een pictogram staat hieronder het uitroepteken (pictogram GHS07). Dit is toegewezen aan verschillende minder ernstige klassen en categorieën van gezondheidsgevaar, zie deel 2 van bijlage V bij de CLP:

Afdrukbare pictogrammen zijn gratis te downloaden van de website <http://www.unece.org/trans/danger/publi/ghs/pictograms.html>.

¹⁹ De grootte van het pictogram heeft hier betrekking op de afmetingen van het pictogram zelf en niet op de grootte van het virtuele vierkant waarin het pictogram is geplaatst.

4.3.3 Voorrangsregels

Voor stoffen en mengsels die zijn ingedeeld voor meer dan één gevaar kunnen meerdere pictogrammen op het etiket noodzakelijk zijn. In dergelijke gevallen moet worden nagegaan of de in artikel 26 van de CLP beschreven voorrangsregels van toepassing zijn. De algemene regel is dat de pictogrammen die duiden op de ernstigste gevarencategorie van elke gevarenklasse moeten worden weergegeven op het etiket. Dit geldt ook als een stof zowel een geharmoniseerde als een niet-geharmoniseerde (d.w.z. zelf toegekende) indeling heeft, zie artikel 26, lid 2 van de CLP.

Daarnaast beschrijft de CLP voorrangsregels met betrekking tot bepaalde gevarenpictogrammen en indelingen:

- **Voor fysische gevaren geldt:** als het etiket is voorzien van het pictogram GHS01 (ontploffende bom), dan zijn GHS02 (vlam) en GHS03 (vlam boven cirkel) optioneel ...

verplicht

optioneel

optioneel

... behalve in gevallen waarin meer dan één pictogram verplicht is, namelijk voor stoffen en mengsels die zijn ingedeeld als zelfontledend type B of als organisch peroxide type B; zie bijlage I van de CLP;

- **Voor fysische en gezondheidsgevaar geldt:** als het etiket is voorzien van het pictogram GHS02 (vlam) of GHS06 (doodshoofd met gekruiste beenderen), dan is GHS04 (gasfles) optioneel²⁰:

verplicht

of

verplicht

optioneel

- **Voor gezondheidsgevaar geldt:** als het etiket is voorzien van het pictogram GHS06 (doodshoofd met gekruiste beenderen), dan mag GHS07 (uitroepteken) niet worden weergegeven:

²⁰ Deze voorrangsregel is geïntroduceerd door de verordening (EU) nr. 286/2011 van de Commissie van 10 maart 2011 (tweede ATP van de CLP-verordening).

- **Voor gezondheidsgevaaren** geldt: als het etiket is voorzien van het pictogram GHS05 (corrosie), dan mag GHS07 (uitroepteken) niet worden gebruikt voor huid- of oogirritatie ...

... maar het moet wel worden gebruikt voor andere gevaren.

- **Voor gezondheidsgevaaren** geldt: als het etiket is voorzien van het pictogram GHS08 (gezondheidsgevaar) voor sensibilisering van de luchtwegen, dan mag GHS07 (uitroepteken) niet worden gebruikt voor huidsensibilisering of voor huid- of oogirritatie ...

... maar het moet wel worden gebruikt voor andere gevaren.

Als aan een stof of mengsel de aanvullende gevarenaanduiding EUH071 ("Bijtend voor de luchtwegen") is toegekend, kan een pictogram voor corrosiviteit (GHS05) worden toegekend. Zie noot 1 van tabel 3.1.3 in bijlage I van de CLP. Als dit gebeurt, moet het pictogram GHS07 (uitroepteken) voor STOT, eenmalige blootstelling, categorie 3 (irritatie van de luchtwegen) worden weggelaten van het etiket, evenals de gevarenaanduiding H335 ("Kan irritatie van de luchtwegen veroorzaken").

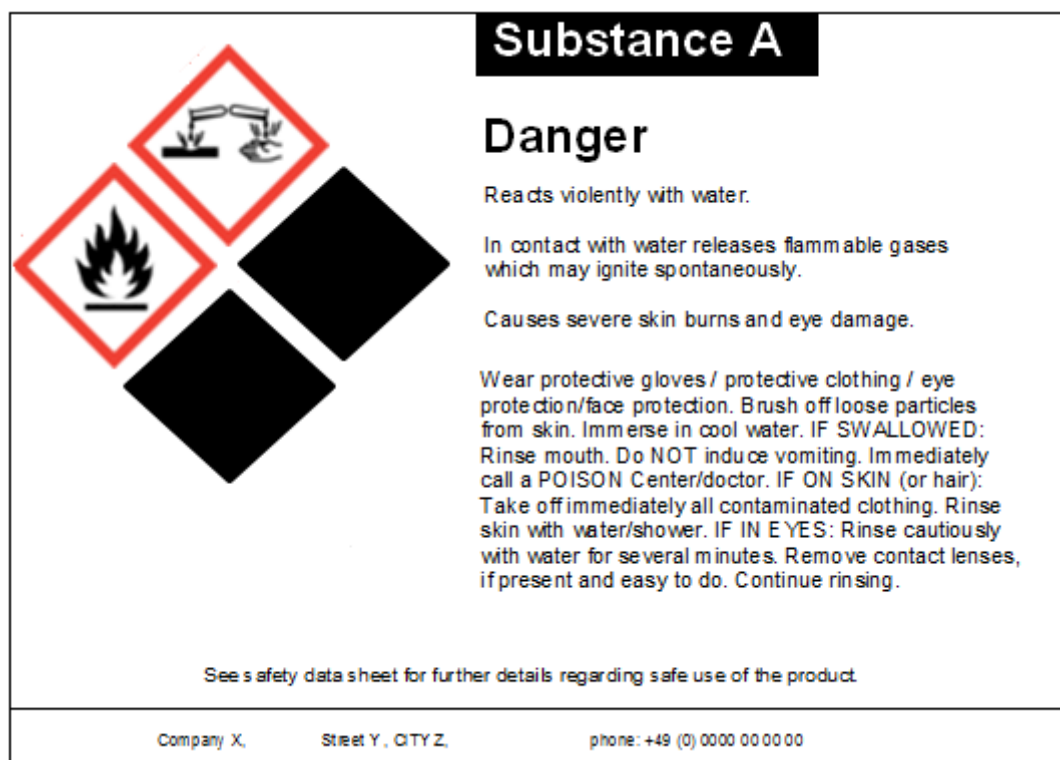
Voor stoffen en mengsels die moeten worden geëtiketteerd in overeenstemming met zowel de CLP-verordening als de regels voor het vervoer van gevaarlijke goederen, kunnen de CLP-pictogrammen worden weggelaten van het etiket als deze betrekking hebben op hetzelfde gevaar als in de regels voor het vervoer ([paragraaf 5.4](#) van dit richtsnoer).

4.3.4 Lege pictogrammen

Bij het maken van gevarenetiketten worden vaak voorgedrukte standaardetiketten van de ruiten gebruikt (de etiketachtergrond wordt eerst gedrukt, waarna de specifieke etiketinformatie eroverheen wordt afgedrukt). Dit

kan leiden tot etiketten met een aantal voorgedrukte, lege ruiten die niet allemaal nodig zijn voor een bedrijf dat voorgedrukte etiketten heeft gekocht. In een dergelijke situatie mogen een of meer voorgedrukte ruiten leeg worden gelaten.

De CLP verbiedt deze lege ruiten niet expliciet. Echter, alle informatie die in aanvulling op de minimaal verplichte etikettering wordt gegeven, mag niet in tegenspraak zijn met of twijfel zaaien over de verplichte etiketinformatie (artikel 25, lid 3). En lege rode kaders kunnen vragen oproepen. Als lege rode kaders onvermijdelijk zijn, is het raadzaam om er een effen zwarte overdruk op te drukken die ze volledig bedekt, zie het voorbeeld in **figuur 3**.

Figuur 3. Met zwart overgedrukte lege ruiten

Het met zwart overdrukken van lege ruiten is bedoeld om de indruk weg te nemen dat er relevante gevarensymbolen door een drukfout zijn weggelaten van het etiket.

Raadpleeg ook CLP FAQ ID=240, beschikbaar op <http://echa.europa.eu/support/gas-support/gas>.

4.4 Signaalwoorden

Een signaalwoord geeft de relatieve mate van ernst van een bepaald gevaar aan. Het etiket moet het relevante signaalwoord bevatten in overeenstemming met de indeling van de gevaarlijke stof of het gevaarlijke mengsel: ernstigere gevaren vereisen het signaalwoord "Gevaar" en voor minder ernstige gevaren wordt het signaalwoord "Waarschuwing" gebruikt, zie artikel 20 van de CLP.

Voor elke specifieke indeling zijn de toepasselijke signaalwoorden uiteengezet in de tabellen die aangeven welke etiketteringselementen vereist zijn voor elke gevarenklasse als uiteengezet in deel 2 tot en met 5 van CLP-bijlage I. Sommige gevarencategorieën (bijvoorbeeld ontplofbare stoffen, deel 1.6) hebben geen signaalwoord.

Als een stof of mengsel is ingedeeld voor meerdere gevaren, mag het etiket slechts één signaalwoord bevatten. In dergelijke gevallen heeft het signaalwoord "Gevaar" voorrang en mag het signaalwoord "Waarschuwing" niet worden vermeld.

4.5 Gevarenaanduidingen

CLP-gevarenetiketten moeten ook worden voorzien van de relevante gevarenaanduidingen die de aard en ernst van de gevaren van een stof of mengsel beschrijven, zie artikel 21 van de CLP.

De relevante gevarenaanduidingen voor elke gevarenklasse en categorie/onderverdeling zijn beschreven in de tabellen in delen 2 tot en met 5 van bijlage I bij de CLP. Een voorbeeld is de gevarenaanduiding H302 ("Schadelijk bij inslikken") die is toegewezen aan acute orale toxiciteit, categorie 4. De bewoording voor gevarenaanduidingen is te vinden in tabellen 1.1, 1.2 en 1.3 van bijlage III bij de CLP.

In sommige gevallen is er wellicht extra informatie nodig om een gevarenaanduiding²¹ aan te vullen, zoals de specificatie van de blootstellingsroute of het doelorgaan voor bepaalde gezondheidsgevaren, d.w.z. voor de gevarenklassen CMR en de STOT bij eenmalige en herhaalde blootstelling. Bijvoorbeeld:

- o voor de STOT-RE, categorie 1, moet de gevarenaanduiding H372 ("Veroorzaakt schade aan organen bij langdurige of herhaalde blootstelling") worden aangevuld met de betrokken organen, indien bekend, en met de blootstellingsroute als afdoende bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is, bijv. H372 ("Veroorzaakt schade aan de lever bij langdurige of herhaalde blootstelling via de huid");
- o voor de STOT-SE, categorie 1, moet de blootstellingsroute of het doelorgaan mogelijk ook in de gevarenaanduiding worden opgenomen, bijv. H370 ("Veroorzaakt schade aan de lever bij inslikken").

Als een stofindeling geharmoniseerd is en is opgenomen in deel 3 van bijlage VI bij de CLP, moet(en) de overeenkomstige gevarenaanduiding(en) voor deze indeling worden gebruikt op het etiket. Merk op dat sommige geharmoniseerde indelingen aangegeven met een asterisk in deel 3 van bijlage VI bij de CLP minimumindelingen zijn, wat inhoudt dat mogelijk een ernstigere indeling moet worden toegekend naast de overeenkomstige gevarenaanduiding. Daarnaast kan het vereist zijn gevarenaanduidingen op te nemen voor niet-geharmoniseerde gevarenklassen of onderverdelingen die niet voorkomen in het overzicht in bijlage VI, zie artikel 4, lid 3 van de CLP.

²¹ Merk op dat dit niet aanvullende etiketteringsinformatie is zoals bedoeld in artikel 25 van de CLP. Het is aanvullende gevareninformatie die in de gevarenaanduiding zelf moet worden opgenomen, als aanvulling op de gestandaardiseerde bewoording.

Tabel 1.2 van bijlage III bij de CLP vermeldt welke gecombineerde gevarenaanduidingen zijn toegestaan²². Op het moment zijn combinaties toegestaan voor gevarenaanduidingen van acute toxiciteit die betrekking hebben op verschillende blootstellingsroutes, maar op dezelfde categorie. Dergelijke aanduidingen kunnen op het etiket en in het veiligheidsinformatieblad worden vermeld, bijvoorbeeld: voor categorie 3 voor de orale en dermale route H301+H311 ("Giftig bij inslikken of bij contact met de huid").

Als een stof of mengsel in verscheidene gevarenklassen of in verscheidene onderverdelingen van een gevarenklasse is ingedeeld, moeten op het etiket alle uit de indeling voortvloeiende gevarenaanduidingen worden aangebracht, tenzij dat onmiskenbaar leidt tot dubbele of overbodige aanduidingen, zie artikel 27 van de CLP. Bijvoorbeeld: als de gevarenaanduiding H314 ("Veroorzaakt ernstige brandwonden en oogletsel") wordt toegekend, mag H318 ("Veroorzaakt ernstig oogletsel") worden weggelaten. Evenzo mag, als de gevarenaanduiding H410 ("Zeer giftig voor in het water levende organismen, met langdurige effecten") wordt toegekend, H400 ("Zeer giftig voor in het water levende organismen") worden weggelaten. Dubbele of overbodige aanduidingen moeten ook worden vermeden voor een stof of mengsel waaraan de aanvullende gevarenaanduiding EUH071 ("Bijtend voor de luchtwegen") is toegekend²³. In dit geval moet de gevarenaanduiding H335 ("Kan irritatie van de luchtwegen veroorzaken") voor STOT, eenmalige blootstelling, categorie 3 (irritatie van de luchtwegen) worden weggelaten van het etiket.

Bijlage III bij de CLP vermeldt, in alle EU-talen, de correcte bewoording van de gevarenaanduidingen zoals die op het etiket moet worden weergegeven. De gevarenaanduidingen in één taal moeten bij de veiligheidsaanbevelingen in diezelfde taal worden geplaatst op het etiket ([paragraaf 3.3](#) van dit richtsnoer).

4.6 Veiligheidsaanbevelingen

CLP-gevarenetiketten moeten voorzien zijn van de relevante veiligheidsaanbevelingen die adviseren over maatregelen ter voorkoming of minimalisatie van schadelijke effecten voor de menselijke gezondheid of het milieu die voortkomen uit de gevaren van een stof of mengsel, zie artikel 22 van de CLP. Een voorbeeld is de veiligheidsaanbeveling P373 ("NIET blussen wanneer het vuur de ontplofbare stoffen bereikt"). De volledige set veiligheidsaanbevelingen voor elke gevarenklasse en categorie/onderverdeling is door middel van een alfanumerieke code vermeld in de tabellen met de etiketteringselementen die vereist zijn voor elke gevarenklasse in de delen 2 tot en met 5 van bijlage I van de CLP.

Veiligheidsaanbevelingen moeten worden geselecteerd in overeenstemming met de bepalingen die zijn beschreven in artikelen 22 en 28 van de CLP en met deel 1 van bijlage IV bij de CLP: bij elke selectie moet rekening worden gehouden met de gebruikte gevarenaanduidingen, het beoogde of geïdentificeerde gebruik of de beoogde/geïdentificeerde gebruiksvormen van de stof of het mengsel en de basisinstructies die zijn beschreven in de kolommen "voorwaarden voor gebruik" in de tabellen 6.1-6.5 van bijlage IV bij de CLP-verordening. Dubbele en overbodige aanbevelingen moeten worden vermeden. Indien de stof of het mengsel aan het grote publiek wordt geleverd, moet er in het algemeen één

²² Verordening (EU) nr. 286/2011 van de Commissie van 10 maart 2011

²³ Zie ook noot 1, tabel 3.1.3 van bijlage I bij de CLP

veiligheidsaanbeveling met betrekking tot de verwijdering van die stof of dat mengsel en de verwijdering van de verpakking worden weergegeven²⁴ op het etiket, zie artikel 28, lid 2 van de CLP. Normaliter mogen er niet meer dan zes veiligheidsaanbevelingen op het etiket worden vermeld, tenzij de aard en ernst van de gevaren meer aanbevelingen noodzakelijk maken (**Voorbeeld C** in paragraaf 7.4 van dit richtsnoer).

Zie [hoofdstuk 7](#) van dit richtsnoer voor hulp bij het kiezen van de meest geschikte P-zinnen.

Deel 2 van bijlage IV bij de CLP vermeldt, in alle EU-talen, de correcte bewoording van de veiligheidsaanbevelingen zoals ze op een etiket moet worden weergegeven. In het geval van verschillende vertalingen van P-zinnen geeft de vertaling in de nationale versie van de CLP doorgaans de meest relevante bewoording. De gevarenaanduidingen in een taal moeten bij de veiligheidsaanbevelingen in diezelfde taal worden geplaatst op het etiket ([paragraaf 3.3](#) van dit richtsnoer).

4.7 Codes voor gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen

Gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen zijn voorzien van een unieke alfanumerieke code die bestaat uit één letter en drie cijfers, als volgt:

- de letter H (voor gevarenaanduiding) of P (voor veiligheidsaanbeveling);
- voor gevarenaanduidingen geeft het eerste cijfer het type gevaar aan (2 voor fysische gevaren, 3 voor gezondheidsgevaren en 4 voor milieugevaren), gevolgd door twee cijfers die overeenkomen met de opeenvolgende nummering van gevaren, zoals ontplofbaarheid (codes van 200 tot en met 210), ontvlambaarheid (codes van 220 tot en met 230), enz.
- risicozinnen die vanuit DSD en DPD zijn overgenomen, maar die nog niet in het GHS zijn opgenomen, worden aangeduid als "EUH";
- voor veiligheidsaanbevelingen één cijfer dat een van de vijf typen aanbevelingen aangeeft, namelijk algemene aanbevelingen (1), aanbevelingen voor preventie (2), aanbevelingen voor reactie (3), aanbevelingen voor opslag (4) en aanbevelingen voor verwijdering (5), gevolgd door twee cijfers voor de opeenvolgende nummering van de aanbevelingen zelf.

De codebereiken voor gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen op grond van de CLP zijn weergegeven in **tabel 4** hieronder:

Tabel 4: Codebereiken van gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen op grond van de CLP

Gevarenaanduidingen: H	Veiligheidsaanbevelingen: P
200 – 299 Fysisch gevaar	100 – 199 Algemeen

²⁴ In alle andere gevallen is een P-zin betreffende verwijdering niet vereist als duidelijk is dat de verwijdering van de stof of het mengsel of de verpakking geen gevaar voor de gezondheid van de mens of voor het milieu oplevert.

Gevarenaanduidingen: H	Veiligheidsaanbevelingen: P
300 – 399 Gezondheidsgevaar	200 – 299 Preventie
400 – 499 Milieugevaar	300 – 399 Reactie
	400 – 499 Opslag
	500 – 599 Verwijdering

De codes van de gevarenaanduidingen, veiligheidsaanbevelingen en EUH-aanduidingen zijn niet noodzakelijk voor het etiket. De CLP-verordening vereist alleen de daadwerkelijke bewoording van de toepasselijke aanduidingen en aanbevelingen voor het etiket.

4.8 Aanvullende informatie op het etiket

Artikel 25 van de CLP introduceert het begrip 'aanvullende informatie', dat bedoeld is om aanvullende informatie op te nemen op het etiket, naast wat er is vermeld in artikel 17, onder a) tot en met g) van de CLP. Deze aanvullende informatie op het etiket is te verdelen in twee categorieën, namelijk verplichte en niet-verplichte informatie. Merk op dat aanvullende etiketteringsinformatie voor een mengsel volgens artikel 25, lid 6 verplicht kan zijn, zelfs als het niet als gevaarlijk is ingedeeld.

Alle 'aanvullende informatie' moet in het gedeelte voor aanvullende informatie op het etiket worden geplaatst. Zowel verplichte als niet-verplichte aanvullende informatie moet in dezelfde taal of talen als de andere CLP-etiketteringselementen worden vermeld.

Aangezien het verplicht is deze informatie te vermelden bij de etiketteringselementen die vereist worden door artikel 17, onder a) tot en met g) van de CLP, moet zorgvuldig rekening worden gehouden met de plaats van deze aanvullende etiketteringselementen en de ruimte die ze innemen bij het maken van een CLP-etiket voor een stof of mengsel (zie ook voorbeeld 3 in hoofdstuk 6 van dit richtsnoer).

Verplichte aanvullende informatie moet, als zij wordt aangebracht, duidelijk te herkennen en te lezen zijn. Vanzelfsprekend heeft zij voorrang op eventuele niet-verplichte aanvullende informatie als de ruimte op het etiket beperkt is.

4.8.1 Verplichte aanvullende informatie op het etiket

De verplichte aanvullende informatie op het etiket is onder meer het volgende:

- Aanvullende gevarenaanduidingen die betrekking hebben op bepaalde fysische of gezondheidseigenschappen. Deze zijn voorzien van de code EUH, bijv. EUH001 ("In droge toestand ontplofbaar"). Voor sommige stoffen met geharmoniseerde indelingen zijn aanvullende gevarenaanduidingen opgenomen in deel 3 van bijlage VI;

- Aanvullende vermeldingen voor bepaalde mengsels, bijv. EUH204 ("Bevat isocyanaten. Kan een allergische reactie veroorzaken"), zie deel 2 van bijlage II bij de CLP. Aan deze vermeldingen zijn ook EUH-codes toegekend om de weergave ervan in overeenstemming te brengen met de aanvullende gevarenaanduidingen, zie boven;
- De aanvullende vermelding EUH401 ("Volg de gebruiksaanwijzing om gevaar voor de menselijke gezondheid en het milieu te voorkomen") voor gevaarlijke stoffen en mengsels binnen het toepassingsgebied van Richtlijn 91/414/EEG²⁵ (zie deel 4 van bijlage II);
- Etiketteringselementen die voortkomen uit andere communautaire wetgeving (zie artikel 32, lid 6 van de CLP), bijvoorbeeld:
 - het autorisatienummer dat wordt vereist door de REACH-verordening,
 - de lijst met oppervlakteactieve stoffen en parfums volgens Verordening (EG) nr. 648/2004 betreffende detergentia, zoals gewijzigd,
 - het autorisatienummer van het biocide volgens de Biocidenverordening (EU) nr. 528/2012,
 - de ontvlambaarheidsetikettering volgens Richtlijn 75/324/EEG betreffende aerosolen (Aerosolenrichtlijn, ADD), zoals gewijzigd of
 - het gehalte vluchtige organische stoffen (VOS) in overeenstemming met Richtlijn 2004/42/EG²⁶.

Verdere verplichte aanvullende informatie kan onder meer het volgende zijn:

- Specifieke reactie-informatie waarnaar tussen haakjes wordt verwezen in de veiligheidsaanbevelingen P320 "Specifieke behandeling dringend vereist (zie ... op dit etiket)", P321 "Specifieke behandeling vereist (zie ... op dit etiket)" in bijlage IV bij de CLP, bijv. "zie aanvullende instructies voor eerste hulp op dit etiket" of "zie aanvullende instructies voor de toediening van een antidotum op dit etiket". Zie ook **Tabel 5** hieronder en de selectietabellen ([paragraaf 7.3](#) van dit richtsnoer);
- Voor mengsels die bestanddelen met onbekende acute toxiciteit bevatten in een concentratie van 1% of meer de vermelding "Het mengsel bestaat voor x procent uit een of meer bestanddelen waarvan de toxiciteit niet bekend is" (zie punt 3.1.3.6.2.2 van bijlage I bij de CLP). Deze vermelding moet ook in het veiligheidsinformatieblad worden opgenomen, als dit wordt geleverd²⁷. Daarnaast kan het gepast zijn om voor het gevaar

²⁵ Ingetrokken bij Verordening (EG) nr. 1107/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen sinds 14 juni 2011.

²⁶ Richtlijn 2004/42/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 april 2004 inzake de beperking van emissies van vluchtige organische stoffen ten gevolge van het gebruik van organische oplosmiddelen in bepaalde verven en vernissen en producten voor het overspuiten van voertuigen, en tot wijziging van Richtlijn 1999/13/EG

²⁷ Voor meer informatie over het samenstellen van het veiligheidsinformatieblad, zie het *Richtsnoer voor het samenstellen van veiligheidsinformatiebladen* (<http://echa.europa.eu/guidance-documents/guidance-on-reach>).

onderscheid te maken op grond van de blootstellingsroute. Bijvoorbeeld: "Het mengsel bestaat voor x procent uit een of meer bestanddelen waarvan de acute toxiciteit (bij inslikken/opname via de huid/inademing) niet bekend is", met name wanneer de stof ook is ingedeeld voor andere gevaren en wanneer het belangrijk is om de blootstellingsroute te specificeren (zie ook *Richtsnoer voor de toepassing van de CLP-criteria*);

- Voor mengsels waarbij over een of meer van de relevante bestanddelen geen bruikbare informatie bekend is over het gevaar op de korte termijn (acuut) en/of het gevaar op de lange termijn (chronisch) voor in het water levende organismen, de vermelding "Bevat x% bestanddelen waarvan het gevaar voor het aquatisch milieu niet bekend is", zie punt 4.1.3.6.1 van bijlage I bij de CLP. Deze vermelding moet op het etiket en in het veiligheidsinformatieblad worden opgenomen;

De CLP vereist dat de aanvullende informatie wordt vermeld in een specifieke rubriek voor aanvullende informatie op het etiket. Een leverancier kan er ook voor kiezen de aanvullende informatie op verschillende plaatsen weer te geven, rekening houdend met de eisen van artikel 25 van de CLP. Zie [voorbeeld 3](#) en [voorbeeld 5](#) in [hoofdstuk 6](#) van dit document.

Evenzo dient de rubriek voor aanvullende informatie zichtbaar te worden gescheiden van de etiketteringselementen op grond van artikel 17, onder a) tot en met g) van de CLP, bijvoorbeeld door hem op een ander deel van het etiket of in een tekstvak te plaatsen, met kleuren of met een andere lettergrootte. Het kan echter in specifieke gevallen niet raadzaam zijn een zichtbaar onderscheid te maken tussen de CLP-elementen en de verplichte aanvullende informatie op het etiket die vereist wordt door andere wetgeving, namelijk wanneer die laatste informatie het veilig hanteren en gebruiken van een stof of mengsel ondersteunt. Als bijvoorbeeld de aanvullende EUH-vermeldingen een soortgelijke waarschuwing bevatten als de gevarenaanduidingen die betrekking hebben op een indeling, is het zelfs aan te raden beide vermeldingen bij elkaar te plaatsen op het etiket, zodat ze elkaar versterken. Bijvoorbeeld: voor een stof die is ingedeeld als reagerend met water categorie 1, komt de gevarenaanduiding EUH014 ("Reageert heftig met water.") sterk overeen met H260 ("In contact met water komen ontvlambare gassen vrij die spontaan kunnen ontbranden."), zie ook [voorbeeld 4](#) in [hoofdstuk 6](#) van dit richtsnoer.

Als het gaat om de leesbaarheid mag verplichte etiketteringsinformatie die wordt vereist door andere communautaire wetgeving (bijv. het gehalte vluchtige organische stoffen zoals vereist door Richtlijn 2004/42/EG of de lijst met gespecificeerde bestanddelen zoals vereist door Verordening (EG) nr. 648/2004), niet anders worden behandeld dan de andere verplichte etiketteringsinformatie die door de CLP zelf wordt vereist. Verplichte informatie moet eenvoudig te herkennen en te lezen zijn en moet voorrang krijgen op alle niet-verplichte aanvullende informatie op het CLP-etiket. **Tabel 5** geeft een overzicht van de verplichte aanvullende etiketteringselementen die moeten worden opgenomen in de rubriek voor aanvullende informatie op het etiket.

Tabel 5: Verplichte aanvullende informatie op het etiket krachtens artikelen 25 en 32 van de CLP

Wettelijke verwijzing	Type en toepasbaarheid	Code	Inhoud / Bewoording
Artikel 25, lid 1 en bijlage II, deel 1, afdeling 1.1 van de CLP	a) Aanvullende gevarenaanduidingen die betrekking hebben op bepaalde fysische eigenschappen van stoffen en mengsels. Deze moeten worden toegekend in overeenstemming met de voorwaarden die zijn gespecificeerd in bijlage II als een stof of mengsel al is ingedeeld op basis van de criteria in bijlage I van de CLP. Voor sommige stoffen met geharmoniseerde indelingen zijn aanvullende gevarenaanduidingen opgenomen in deel 3 van bijlage VI.		
		EUH001	"In droge toestand ontplofbaar"
		EUH014	"Reageert heftig met water"
		EUH018	"Kan bij gebruik een ontvlambaar/ontplofbaar damp-luchtmengsel vormen"
		EUH019	"Kan ontplofbare peroxiden vormen"
		EUH044	"Ontploffingsgevaar bij verwarming in afgesloten toestand"
Artikel 25, lid 1 en bijlage II, deel 1, deel 1.2 van de CLP	b) Aanvullende gevarenaanduidingen die betrekking hebben op gezondheidseigenschappen van stoffen en mengsels. Deze moeten worden toegekend in overeenstemming met de voorwaarden die zijn gespecificeerd in bijlage II, deel 1, deel 1.2 als een stof of mengsel al is ingedeeld op basis van de criteria in bijlage I van de CLP. Voor sommige stoffen met geharmoniseerde indelingen zijn aanvullende gevarenaanduidingen opgenomen in deel 3 van bijlage VI. Zie voor EUH071 ook bijlage I, tabel 3.1.3, noot 1		
		EUH029	"Vormt giftig gas in contact met water"
		EUH031	"Vormt giftig gas in contact met zuren"

Wettelijke verwijzing	Type en toepasbaarheid	Code	Inhoud / Bewoording
		EUH032	"Vormt zeer giftig gas in contact met zuren"
		EUH066	"Herhaalde blootstelling kan een droge of een gebarsten huid veroorzaken"
		EUH070	"Giftig bij oogcontact"
		EUH071	"Bijtend voor de luchtwegen"
Artikel 25, lid 6 van de CLP en deel 2 van bijlage II bij de CLP	Aanvullende vermeldingen voor bepaalde mengsels. Deze moeten aan mengsels worden toegekend in overeenstemming met de in deel 2 van bijlage II gespecificeerde voorwaarden.		
	1. Loodhoudende mengsels	EUH201	"Bevat lood. Mag niet worden gebruikt voor voorwerpen waarin kinderen kunnen bijten of waaraan kinderen kunnen zuigen"
	– voor verpakking met een inhoud van minder dan 125 ml	EUH201A	"Let op! Bevat lood."
	2. Mengsels die cyanoacrylaat bevatten	EUH202	"Cyanoacrylaat. Gevaarlijk. Kleeft binnen enkele seconden huid en oogleden aan elkaar. Buiten het bereik van kinderen houden."

Wettelijke verwijzing	Type en toepasbaarheid	Code	Inhoud / Bewoording
	3. Cement en cementmengsels	EUH203	"Bevat zeswaardig chroom. Kan een allergische reactie veroorzaken"
	4. Mengsels die isocyanaten bevatten	EUH204	"Bevat isocyanaten. Kan een allergische reactie veroorzaken"
	5. Mengsels die epoxyverbindingen met een gemiddeld molecuulgewicht van ten hoogste 700 bevatten	EUH205	"Bevat epoxyverbindingen. Kan een allergische reactie veroorzaken"
	6. Aan het grote publiek verkochte mengsels die actief chloor bevatten	EUH206	"Let op! Niet in combinatie met andere producten gebruiken. Er kunnen gevaarlijke gassen (chloor) vrijkomen"
	7. Mengsels die cadmium(legeringen) bevatten en die bestemd zijn om te worden gebruikt voor het lassen en solderen	EUH207	"Let op! Bevat cadmium. Bij het gebruik ontwikkelen zich gevaarlijke dampen. Zie de aanwijzingen van de fabrikant. Neem de veiligheidsvoorschriften in acht."
	8. Niet als sensibiliserend ingedeelde mengsels die ten minste één sensibiliserende stof bevatten ²⁸	EUH208	"Bevat (naam van de sensibiliserende stof). Kan een allergische reactie veroorzaken"

²⁸ Volgens de laatste alinea van paragraaf 2.8 van bijlage II (geïntroduceerd door Verordening (EU) nr. 286/2011 van de Commissie (de tweede ATP van de CLP-verordening) moet(en) bij *mengsels die zijn ingedeeld als sensibiliserend* en die een andere stof of andere stoffen bevatten die zijn ingedeeld als sensibiliserend (naast de stof die aanleiding is voor de indeling van het mengsel) en die voorkomen in een concentratie die gelijk is aan of hoger is dan de concentratie die is vermeld in tabel 3.4.6 van bijlage I bij de CLP, de naam van die stof of de namen van die stoffen op het etiket worden vermeld. Merk op dat EUH208 moet worden gebruikt wanneer een *mengsel dat niet is ingedeeld als sensibiliserend wel sensibiliserende stoffen bevat*. Volgens Verordening (EU) 2016/918 van de Commissie (achtste ATP bij de CLP-verordening) mag, wanneer op het etiket van een mengsel EUH204 staat in overeenstemming met hoofdstuk 2.4 van bijlage II of EUH205 in overeenstemming met hoofdstuk 2.5 van bijlage II, de zin EUH208 echter

Wettelijke verwijzing	Type en toepasbaarheid	Code	Inhoud / Bewoording
	9. Vloeibare mengsels die gehalogeneerde koolwaterstoffen bevatten	EUH209 EUH209A	"Kan bij gebruik licht ontvlambaar worden" of "Kan bij gebruik ontvlambaar worden"
	10. Niet voor het grote publiek bestemde mengsels	EUH210	"Veiligheidsinformatieblad op verzoek verkrijgbaar"
	11. Aerosolen		Aerosolen zijn ook gebonden aan de etiketteringsvoorschriften van Richtlijn 75/324/EEG
Bijlage IV bij de CLP	Stoffen en mengsels waaraan de volgende veiligheidsaanbevelingen zijn toegekend - P320 - Specifieke behandeling dringend vereist (zie ... op dit etiket). - P321 - Specifieke behandeling vereist (zie ... op dit etiket).		Aanvullende instructie voor eerste hulp (bijv. toediening van een antidotum of onmiddellijke maatregelen zoals een specifiek reinigingsmiddel) waarnaar tussen haakjes wordt verwezen in de veiligheidsaanbevelingen
Onderdeel 3.1.3.6.2.2 van bijlage I bij de CLP	Mengsel dat ingrediënt(en) met onbekende acute toxiciteit in een concentratie van 1% of hoger bevat		"Het mengsel bestaat voor x procent uit een of meer bestanddelen waarvan de toxiciteit niet bekend is" (ook voor veiligheidsinformatieblad)
Onderdeel 4.1.3.6.1 van bijlage I bij de CLP	Mengsel waarbij over een of meer van de relevante bestanddelen geen bruikbare informatie bekend is over het gevaar op de korte termijn (acuut) en/of het gevaar op de lange termijn (chronisch) voor in het water levende organismen		"Bevat x procent bestanddelen waarvan het gevaar voor het aquatisch milieu niet bekend is". (ook voor veiligheidsinformatieblad)

worden weggelaten van het etiket als de enige stoffen die aanleiding geven tot EUH208 isocyanaten of epoxybestanddelen zijn.

Wettelijke verwijzing	Type en toepasbaarheid	Code	Inhoud / Bewoording
Artikel 25, lid 2 van de CLP	Aanvullende vermelding voor stoffen en mengsels binnen het toepassingsgebied van Richtlijn 91/414/EEG ²⁹	EUH401	"Volg de gebruiksaanwijzing om gevaar voor de menselijke gezondheid en het milieu te voorkomen".
Etiketteringselementen die voortkomen uit andere communautaire wetgeving krachtens artikel 32, lid 6 van de CLP	Voorbeelden: ★ Verordening (EG) nr. 1907/2006 (REACH) ★ Verordening (EG) nr. 648/2004 (detergentia) ★ Richtlijn 75/324/EEG betreffende aerosolen (ADD) ★ Richtlijn 2004/42/EG betreffende vluchtige organische stoffen (VOS) ★ Biocidenverordening (EU) nr. 528/2012		★ autorisatienummer ★ etiketteringsaanduiding en met betrekking tot beperkingen in bijlage XVII bij REACH, bijv. "Uitsluitend bestemd voor gebruik door professionele gebruikers" ★ overzicht van gespecificeerde bestanddelen zoals anionische oppervlakteactieve stoffen, zuurstofbleekmiddelen, enzymen, ontsmettingsmiddelen, optische bleekmiddelen en parfums ★ ontvlambaarheidsetikettering ★ gehalte aan vluchtige organische stoffen ★ bijvoorbeeld: autorisatienummer van het biocide

²⁹ Ingetrokken bij Verordening (EG) nr. 1107/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen sinds 14 juni 2011.

4.8.2 Niet-verplichte aanvullende informatie op het etiket

In sommige gevallen is het misschien nodig dat leveranciers bepaalde elementen op het etiket vermelden die niet verplicht zijn, maar die noodzakelijk zijn voor het hanteren en gebruiken van het product, bijvoorbeeld specifieke productinformatie, basisinstructies voor gebruik of veiligheidsaanbevelingen die niet rechtstreeks voortkomen uit de indeling van het product (bijv. "Alvorens te gebruiken, het etiket lezen" of "Contact met de ogen vermijden" voor oogirriterende mengsels). Dergelijke niet-verplichte aanvullende informatie op het etiket, waarvan de inhoud door de leverancier mag worden bepaald, maakt geen deel uit van de etiketteringseisen op grond van de CLP.

De noodzaak van niet-verplichte informatie moet ook in overweging worden genomen bij het besluit omtrent de opmaak van het etiket. De niet-verplichte aanvullende informatie kan ook bij de op grond van artikel 17, onder a) t/m g) van de CLP vereiste etiketteringselementen en de eventuele verplichte aanvullende informatie worden geplaatst. Dergelijke informatie mag de gebruiker echter niet in verwarring brengen of in tegenspraak zijn met de verplichte etiketteringselementen. Ook moet zij aanvullende details verstrekken, zie artikel 25, lid 3 van de CLP.

Aanvullende etiketteringselementen die afkomstig zijn van het UN GHS, maar niet in de CLP geïmplementeerd zijn, mogen in de rubriek voor niet-verplichte aanvullende informatie worden opgenomen, maar mogen de gebruiker niet in verwarring brengen.

Daarnaast moet eventuele niet-verplichte aanvullende informatie, of die nu op het etiket is vermeld of op de verpakking, consistent zijn met de indeling van de stof of het mengsel, zie artikel 25, lid 4 van de CLP. Dat betekent dat vermeldingen als 'niet giftig', 'niet vervuילend' of 'ecologisch', of andere vermeldingen die suggereren dat de stof/het mengsel niet gevaarlijk is of vermeldingen die niet verenigbaar zijn met de toegekende indeling, niet op het etiket of de verpakking van een ingedeelde stof of een ingedeeld mengsel mogen worden geplaatst.

5. Begeleiding bij bepaalde aspecten van de CLP-gevaarenetikettering

5.1 Verdere aspecten om te overwegen voor het CLP-gevaarenetiket

Om de leverancier in staat te stellen etiketten te ontwerpen die voldoen aan de CLP en hem tegelijkertijd zo veel mogelijk vrijheid te geven bij het samenstellen van de etiketten, moet rekening worden gehouden met de volgende etiketteringsaspecten.

- **Grootte van het etiket:** De CLP definieert de minimale afmetingen van het etiket en enkele van de elementen ervan (zie paragraaf 5.2 van dit richtsnoer);
- **Specifieke etiketteringsregels** die verwijzen naar specifieke etiketterings- en verpakkingssituaties, bijvoorbeeld:

- een stof of mengsel zit in een **vreemd gevormde of kleine verpakking**, zie artikel 29 van de CLP.
- **de verpakking bestaat uit meerdere verpakkingslagen** en/of
- een stof of mengsel is gebonden aan de etiketteringsbepalingen van de CLP-verordening en de **etiketteringsbepalingen in overeenstemming met de regels voor het vervoer van gevaarlijke goederen** volgens de modelverordening van de Verenigde Naties inzake het vervoer van gevaarlijke goederen (het zogenoemde 'oranje boek')³⁰. Degene die verantwoordelijk is voor het samenstellen van een CLP-etiket moet rekening houden met al deze regels alvorens een definitief besluit te nemen over het etiket voor de stof of het mengsel, zie artikel 33 van de CLP;
- **Selectie van veiligheidsaanbevelingen:**
De selectie van de meest geschikte set veiligheidsaanbevelingen voor het etiket wordt grotendeels aan de leverancier overgelaten. Zie [hoofdstuk 7](#) van dit richtsnoer.

5.2 Grootte van het etiket en de etiketteringselementen

Onderdeel 1.2 van bijlage I bij de CLP schrijft de grootte van het etiket voor, waarbij de **minimale afmetingen** voor het etiket worden uiteengezet en waarbij de grootte van de pictogrammen gekoppeld is aan deze minimale afmetingen (zie ook **tabel 6** hieronder). Het etiket moet echter groot genoeg zijn om alle etiketteringselementen die door de CLP worden vereist leesbaar weer te geven. Dit kan betekenen dat het etiket groter moet zijn dan het gespecificeerde minimumoppervlak.

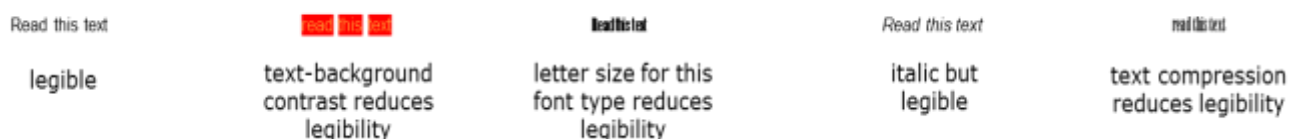
Tabel 6: Minimumafmetingen van etiketten en pictogrammen volgens de CLP

Inhoud van de verpakking	Afmetingen van het etiket (in millimeters) voor de door artikel 17 vereiste informatie	Afmetingen van het pictogram (in millimeters)
≤ 3 liter	Zo mogelijk ten minste 52 x 74	Niet kleiner dan 10 x 10 Zo mogelijk ten minste 16 x 16
> 3 liter maar ≤ 50 liter	Ten minste 74 x 105	Ten minste 23 x 23
> 50 liter maar ≤ 500 liter	Ten minste 105 x 148	Ten minste 32 x 32
> 500 liter	Ten minste 148 x 210	Ten minste 46 x 46

³⁰ In de EU ten uitvoer gelegd door middel van internationale modale overeenkomsten en Richtlijn 2008/68/EG.

Volgens de CLP moeten de in artikel 17, lid 1 van de CLP genoemde etiketteringselementen een zodanige grootte en spatiëring hebben dat ze gemakkelijk te lezen zijn.

De leesbaarheid wordt bepaald door de combinatie van lettergrootte, letterafstand, regelafstand, lijndikte, kleur, lettertype, verhouding tussen de letterbreedte en -hoogte, het oppervlak van het materiaal en aanzienlijk contrast tussen de opdruk en de achtergrond.

Figuur 4: Leesbaarheid

Een etiket mag meer talen vermelden dan wordt vereist door de lidstaat waar de stof of het mengsel in de handel wordt gebracht. Zolang het etiket voldoet aan de (minimale) afmetingen die zijn genoemd in **tabel 6** hierboven en zolang de leesbaarheid van de tekstelementen gewaarborgd is, mag de betreffende leverancier zelf kiezen hoeveel talen er worden vermeld.

De exacte **grootte van de letters** van de signaalwoorden, gevarenaanduidingen, veiligheidsaanbevelingen en eventuele aanvullende informatie is in de wettekst niet verder gedefinieerd, d.w.z. dat de leverancier de grootte van de letters mag bepalen zodat de etiketteringselementen gemakkelijk kunnen worden gelezen. De minimale lettergrootte van 1,2 mm ('x-hoogte') kan echter als referentie worden gebruikt. De leverancier kan bepalen of hij de letters wil vergroten naarmate het volume van de verpakking en de afmetingen van het etiket toenemen, of voor alle volumes en etiketten dezelfde lettergrootte wil gebruiken.

De leverancier mag ook bepalen of hij grotere letters wil gebruiken voor bepaalde etiketteringselementen terwijl andere met een kleinere lettergrootte worden weergegeven. Voorbeelden van vaak gekozen praktische oplossingen zijn:

- het op het etiket vermelden van het signaalwoord 'Gevaar' of 'Waarschuwing' in grotere letters dan de gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen,
- het weergeven van de verplichte etiketteringselementen in grotere letters dan de niet-verplichte informatie.

Beide oplossingen zijn in beginsel verenigbaar met de CLP-wettekst zolang de verplichte informatie op het etiket maar goed te lezen is.

De CLP koppelt de **grootte van de pictogrammen** aan de minimale afmetingen van het etiket. Elk gevarenpictogram³¹ moet ten minste een vijftiende beslaan van het minimale oppervlak van het etiket dat is bedoeld voor verplichte etiketteringsinformatie. De minimale afmetingen van etiketten en pictogrammen worden in tabel 1.3 van bijlage I gegeven. Het oppervlak van het pictogram voor de kleinste inhoud van de verpakking moet, indien mogelijk, minimaal 16 x 16 millimeter zijn, maar mag nooit minder dan 1 cm² zijn. Wanneer de grootte van het etiket het toelaat, moet het pictogram worden vergroot ten opzichte van de minimale afmetingen. Het idee hierachter is dat de etiketgrootte en de grootte

³¹ De grootte van het pictogram heeft hier betrekking op de afmetingen van het pictogram zelf en niet op de grootte van het virtuele vierkant waarin het pictogram is geplaatst.

van de pictogrammen evenredig moeten blijven aan de grootte van de verpakking.

Een pictogram dat een vijftiende van het minimale oppervlak beslaat dat verkregen is door de in tabel 1.3 van bijlage I bij de CLP gedefinieerde afmetingen te vermenigvuldigen, wordt geacht leesbaar te zijn. Het pictogram moet worden vergroot in alle gevallen waarin het kleiner is dan een vijftiende deel van het oppervlak van het etiket dat bestemd is voor de verplichte etiketteringsinformatie. Voor kleine verpakkingen is een vijftiende deel van de minimale grootte van het etiket 16 x 16 mm. Soms kan zelfs de minimale grootte van het etiket niet worden toegepast of is er door de minimale grootte van het etiket slechts plaats voor pictogrammen van 10 x 10 mm (bijv. als er meerdere pictogrammen zijn). Deze pictogrammen van 1 cm² zijn de kleinst toegestane pictogrammen en mogen alleen worden gebruikt als er geen ruimte is voor grotere. Indien mogelijk moet altijd een pictogram van ten minste 16 x 16 mm worden gebruikt. "*Indien mogelijk*" heeft betrekking op de grootte van het etiket en als de grootte van het etiket een groter pictogram toestaat, dan moet dit dus worden gebruikt. Als de leverancier er echter voor kiest een etiket te gebruiken dat groter is dan de minimale afmetingen voor een bepaalde verpakkingsinhoud, is het niet noodzakelijk het pictogram ook te vergroten, op voorwaarde dat het een vijftiende deel beslaat van de relevante minimale afmetingen.

Voorbeeld:

Voor een verpakking met een inhoud van > 50 liter maar ≤ 500 liter moet een pictogram minimaal 32 mm x 32 mm groot zijn, namelijk een vijftiende van het oppervlak verkregen door de minimale afmetingen te vermenigvuldigen (105 mm x 148 mm). (105 mm x 148 mm = 10,5 cm x 14,8 cm = 155,5 cm². Een vijftiende van 155 cm² = 10,36 cm²; $\sqrt{10,36 \text{ cm}^2} = 3,22 \text{ cm} = 32,2 \text{ mm}$ (afgerond 32 mm) voor elk van de afmetingen van elk pictogram). Als het etiket groter wordt terwijl de inhoud van de verpakking dezelfde blijft (> 50 liter, maar ≤ 500 liter), moet de minimale grootte van elk pictogram een vijftiende van het minimale oppervlak met betrekking tot de door artikel 17 vereiste verplichte informatie zijn, d.w.z. 32 mm x 32 mm.

In beginsel moet een etiket dat voldoet aan de hierboven uiteengezette minimale afmetingen groot genoeg zijn om alle etiketteringselementen zoals gedefinieerd in artikel 17 van de CLP te bevatten en nog steeds leesbaar zijn. De verplichte etiketteringselementen en eventuele door de CLP en andere EU-wetgeving voorgeschreven verplichte aanvullende informatie moeten voorrang krijgen. Als de leverancier ervoor kiest om niet-verplichte aanvullende etiketteringselementen toe te voegen, kan dit ten koste gaan van de leesbaarheid wanneer er meer dan een kleine hoeveelheid van zulke informatie wordt toegevoegd. Voor grotere hoeveelheden niet-verplichte informatie moet de leverancier overwegen om deze informatie te beperken of het etiket groter te maken. Wanneer het etiket wordt vergroot, overweegt de leverancier ook om de verschillende verplichte etiketteringselementen te vergroten. Dit dient om de herkenbaarheid en leesbaarheid ervan te handhaven.

Eventuele extra oppervlakte die wordt verkregen door het etiket te vergroten, kan worden gebruikt voor verdere informatie die de leverancier van belang acht. Dit moet echter worden afgewogen tegen de eis van artikel 25, lid 3 van de CLP dat niet-verplichte aanvullende informatie niet tot gevolg mag hebben dat de verplichte etiketteringselementen moeilijker te herkennen zijn.

5.3 Vrijstelling van de etiketterings- en verpakkingseisen

Het is niet bij alle verpakkingen mogelijk de noodzakelijke etiketteringsinformatie op het etiket of op de verpakking weer te geven in overeenstemming met de eisen van artikel 31 van de CLP.

Artikel 29, lid 1 van de CLP en onderdeel 1.5.1 van bijlage I voorzien in uitzonderingen voor verpakkingen die zo klein zijn of een zodanige vorm hebben dat het niet mogelijk is te voldoen aan de eisen van artikel 31 van de CLP.

Als de bepalingen van artikel 29, lid 1 niet kunnen worden toegepast, staan artikel 29, lid 2 van de CLP en onderdeel 1.5.2 van bijlage I het toe om bepaalde etiketteringselementen weg te laten (zie [paragraaf 5.3.2](#) van dit richtsnoer).

5.3.1 Gebruik van uitvouwbare etiketten, hangkaartjes of een buitenverpakking

De verpakking van een stof of mengsel kan zo klein zijn of een zodanige vorm hebben dat het onmogelijk is de etiketteringselementen weer te geven in overeenstemming met de eisen van artikel 31 van de CLP. Dit kan het geval zijn doordat er meer dan één taal op het etiket moet worden vermeld in de lidstaat waar de stof of het mengsel in de handel wordt gebracht of eenvoudigweg omdat de verpakking te klein is of door de vorm te moeilijk te etiketteren is, waardoor de volledige reeks etiketteringselementen zelfs in één taal niet kan worden weergegeven.

In het bijzonder kan het onmogelijk zijn het etiket horizontaal te lezen terwijl de verpakking op de normale wijze is neergezet of kunnen de etiketteringselementen te klein zijn of te dicht bij elkaar staan om goed leesbaar te zijn.

In zulke situaties kunnen de in artikel 17 van de CLP gedefinieerde etiketteringselementen worden weergegeven op

- uitvouwbare etiketten; of
- hangkaartjes; of
- de buitenverpakking.

Wanneer een van deze alternatieven wordt gebruikt, moet het etiket op elke binnenvpakking of het deel van het uitvouwbare etiket dat rechtstreeks is bevestigd aan de verpakking ten minste het gevarenpictogram of de gevarenpictogrammen, de productidentificatie waarnaar wordt verwezen in artikel 18 van de CLP en de naam en het telefoonnummer van de leverancier van de stof of het mengsel bevatten. In dit geval kunnen het signaalwoord, de gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen en de aanvullende etiketteringsinformatie worden weggelaten. De in bovenstaande punten gegeven alternatieven mogen echter niet worden gebruikt als een etiket onleesbaar wordt doordat de leverancier ervoor heeft gekozen meer talen op het etiket te vermelden dan wordt vereist door de lidstaat waar de stof of het mengsel in de handel wordt gebracht.

5.3.1.1 Uitvouwbare etiketten en hangkaartjes

Wanneer een leverancier tot de conclusie komt dat hij gebruik moet maken van uitvouwbare etiketten of hangkaartjes, moet hij rekening houden met de volgende aspecten:

Algemene eisen voor uitvouwbare etiketten en hangkaartjes

De CLP-verordening voorziet niet in afzonderlijke bepalingen voor uitvouwbare etiketten en hangkaartjes. Beide typen etiket moeten aan dezelfde normen voldoen als een normaal etiket, namelijk:

- de etiketteringselementen moeten onuitwisbaar en gemakkelijk te lezen zijn en afsteken tegen de achtergrond;
- de grootte van de pictogrammen moet gelijk zijn aan die van de pictogrammen op het equivalente normale etiket.

Het uitvouwbare etiket of hangkaartje moet stevig aan de verpakking worden bevestigd. Dat betekent dat het etiket aan de verpakking blijft zitten tijdens de redelijk te verwachten hantering van het pakket.

Als minimum moet de volgende CLP-informatie stevig op de verpakking bevestigd blijven:

- gevarenpictogrammen,
- de productidentificatie en
- de naam en het telefoonnummer van de leverancier van de stof of het mengsel.

In vergelijking met hangkaartjes heeft het gebruik van uitvouwbare etiketten waarschijnlijk de voorkeur, aangezien deze in veel gevallen de meeste ruimte bieden voor de etiketteringselementen. Hieronder wordt enige informatie over de inhoud, de kwaliteit en het ontwerp van een uitvouwbaar etiket gegeven. Zie ook **Voorbeeld 6** van dit richtsnoer, waarin een meertalig uitvouwbaar etiket voor een mengsel voor levering en gebruik wordt gegeven.

Uitvouwbare etiketten kunnen ook een optie zijn (en worden dan ook algemeen gebruikt) wanneer de hoeveelheid door andere wetgeving verplichte aanvullende etiketteringsinformatie zou leiden tot een etiket dat te groot is voor de verpakking. Uitvouwbare etiketten kunnen helpen de etiketteringsinformatie duidelijk te structureren door het gebruik van verschillende pagina's voor verschillende typen informatie (zie onder).

Inhoud, kwaliteit en ontwerp van een uitvouwbaar etiket**Inhoud**

Een uitvouwbaar etiket bestaat in het algemeen uit drie delen: de voorpagina (voorblad), binnenpagina(s) en de achterpagina (stevig aan de verpakking bevestigd).

De door artikel 17 en artikel 32, lid 6 van de CLP vereiste etiketteringselementen en -informatie moet zoals hieronder beschreven op het uitvouwbare etiket worden vermeld. In overeenstemming met artikel 29, lid 1 van de CLP mag de etiketteringsinformatie alleen via uitvouwbare etiketten worden verstrekt wanneer het niet mogelijk is te voldoen aan de eisen van artikel 31 voor een etiket in de taal of talen van de lidstaat waar de stof of het mengsel in de handel wordt gebracht.

- De **voorpagina** moet minimaal het volgende bevatten:

- de productidentificatie (artikel 18, lid 2 voor stoffen, artikel 18, lid 3, onder a) voor mengsels) Let op: het is voor mengsels niet vereist dat alle bestanddelen die bijdragen tot de indeling van het mengsel in de productidentificatie op de voor- en achterpagina worden gespecificeerd;
 - gevarenpictogram(men) (artikel 17, lid 1, onder d));
 - signaalwoorden in alle talen van het etiket (artikel 17, lid 1, onder e));
 - nominale hoeveelheid (verpakkingen die aan het grote publiek worden geleverd, tenzij elders op de verpakking gespecificeerd) (artikel 17, lid 1, onder b));
 - contactgegevens van de leverancier(s) (naam, adres en telefoonnummer) (artikel 17, lid 1, onder a));
 - een verwijzing naar de volledige veiligheidsinformatie in het uitvouwbare etiket, bijvoorbeeld: "*zie binnenzijde voor veiligheidsinformatie*" in alle talen van het etiket of een symbool om de gebruiker erop te attenderen dat het etiket kan worden geopend en om te illustreren dat de aanvullende informatie op de binnenpagina's beschikbaar is (niet in artikel 17, lid 1));
 - een afkorting van de taal (landcode of taalcode); om niet-standaardafkortingen of verwarrende afkortingen te vermijden wordt aanbevolen de taalcode volgens bijv. ISO 639-1 te gebruiken;
- **Binnenpagina(s)** moeten het volgende bevatten:
 - volledige etiketteringsinformatie (uitgezonderd het gevarenpictogram en de identificatie van de leverancier) zoals vereist door artikel 17, lid 1 van de CLP (met inbegrip van aanvullende informatie) voor elke op de voorpagina genoemde taal en gegroepeerd per taal, bijvoorbeeld één taal per pagina;
 - een afkorting van de taal, aangegeven bovenaan elk van de binnenpagina's (landcode of taalcode).
 - Op de **achterpagina** moet de op de voorpagina gegeven informatie worden herhaald, met uitzondering van de verschillende talen op de binnenpagina's.

Kwaliteit en ontwerp

De CLP beschrijft geen norm voor etiketmaterialen en prestaties van uitvouwbare etiketten. Een voldoende kwaliteit van het uitvouwbare etiket moet evenwel worden gegarandeerd.

De leverancier mag bepalen hoe deze kwaliteit precies wordt gegarandeerd, maar aan de volgende aspecten moet aandacht worden besteed:

- **Duurzaamheid**

Gezien de verschillende situaties die zich tijdens het normale hanteren en gebruik van de verpakking kunnen voordoen (de inhoud van de verpakking kan het drukwerk oplossen, of de gebruikers kunnen het etiket meerdere keren lezen), is het duidelijk dat het uitvouwbare etiket voldoende duurzaam moet zijn om zijn functie onder herhaalde omstandigheden van gebruik (waar van toepassing) te behouden gedurende de gehele levensduur van het product. Dit kan worden bereikt met bijvoorbeeld een beschermende coating van het etiket en het gebruik van geplastificeerde pagina's.

De achterpagina van een uitvouwbaar etiket moet stevig aan de verpakking worden bevestigd om bestand te zijn tegen normaal hanteren en gebruik. De pagina's mogen niet gemakkelijk van elkaar los te maken zijn.

- **Leesbaarheid**

De informatie in het uitvouwbare etiket moet gemakkelijk te lezen zijn (zie paragraaf 5.2 van dit richtsnoer). In het geval van een boekje kunnen paginanummers worden overwogen. De talen moeten op een logische manier geordend zijn, bijv. alfabetisch.

- **Gemakkelijke toegang tot de informatie**

De informatie in het uitvouwbare etiket moet gemakkelijk toegankelijk zijn door te zorgen dat de gebruiker het etiket gemakkelijk kan openen en weer sluiten. Dit kan gedaan worden door gebruik te maken van bijvoorbeeld een 'trekclipje' – een klein gedeelte van het etiket waarmee het gemakkelijk van het achterblad kan worden losgetrokken. De gemakkelijke toegang tot de informatie (en leesbaarheid) kan ook worden verbeterd door één taal per binnenpagina van het uitvouwbare etiket te vermelden.

5.3.1.2 Buitenverpakking

Als een verpakking te klein is of een zodanige vorm heeft dat niet aan de etiketteringseisen van artikel 31 van de CLP kan worden voldaan, is een van de door artikel 29, lid 1 geboden mogelijkheden het verstrekken van beperkte etiketteringsinformatie op de binnenverpakking waarbij de volledige etiketteringsinformatie op de buitenverpakking wordt verstrekt. Dit kan nuttig zijn in het geval van vele kleine eenheden binnen één buitenverpakking. In dergelijke gevallen gelden de eisen die normaliter van toepassing zijn op etiketten (zie artikelen 31 en 32 van de CLP) ook voor het etiketgebied op de buitenverpakking. Als de mogelijkheid van de buitenverpakking wordt gebruikt, moet een distributeur of detailhandelaar ervoor zorgen dat alle door de CLP vereiste etiketteringselementen beschikbaar zijn als hij later besluit de eenheden afzonderlijk te verkopen.

5.3.2 Weglating van bepaalde etiketteringselementen

Als het niet mogelijk is te voldoen aan de etiketteringseisen van artikel 31 (vanwege de kleine afmetingen of vanwege de vorm) en als de volledige

etiketteringsinformatie³² niet kan worden verstrekt op uitvouwbare etiketten, hangkaartjes of een buitenverpakking, kan de etiketteringsinformatie worden **verminderd** onder bepaalde voorwaarden zoals beschreven in onderdeel 1.5.2 van bijlage I bij de CLP, namelijk voor:

- pakketten met een inhoud van ten hoogste 125 ml, wanneer de stof of het mengsel is ingedeeld in een van de in onderstaande **tabel 7** vermelde gevarencategorieën – dit heeft ook betrekking op situaties waarin een stof of mengsel wordt overgebracht in kleinere flessen (125 ml of minder) die daarna in de handel worden gebracht, of waarin kleinere flessen (125 ml of minder) niet meer in een buitenverpakking maar afzonderlijk worden verkocht (zie ook paragraaf 5.3.2.1 van dit richtsnoer);
- oplosbare verpakking voor eenmalig gebruik wanneer de inhoud ten hoogste 25 ml is (zie ook paragraaf 5.3.2.2 van dit richtsnoer);

De etiketteringsinformatie kan ook worden aangepast voor:

- binnenverpakking van stoffen en mengsels voor wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling of analyse ten behoeve van kwaliteitscontrole wanneer de inhoud ten hoogste 10 ml is (zie ook paragraaf 5.3.2.3 van dit richtsnoer);
- onverpakte gevaarlijke stoffen of mengsels die aan het grote publiek worden geleverd (zie ook paragraaf 5.3.2.4 van dit richtsnoer);
- milieuetikettering (zie ook paragraaf 5.3.2.5 van dit richtsnoer).

5.3.2.1 Etikettering van pakketten met een inhoud van ten hoogste 125 ml

De etiketteringselementen in kolom 2 van **tabel 7** mogen worden weggelaten van het etiket van pakketten met een inhoud van ten hoogste 125 ml wanneer de stof of het mengsel is ingedeeld voor de gevarenklassen en categorieën in kolom 1.

Wanneer de stof of het mengsel echter is ingedeeld in andere gevarenklassen die niet zijn vermeld, moeten de etiketteringselementen met betrekking tot deze gevaren nog steeds worden opgenomen. Zie ook onderdeel 1.5.2.1 van bijlage I bij de CLP.

Tabel 7: Vrijstellingen van etiketteringseisen voor verpakkingen met een inhoud van 125 ml of minder

Indeling van de stof of het mengsel	Toegestane weglatingen volgens onderdeel 1.5.2 van bijlage I bij de CLP
Oxiderende gassen cat. 1 (H270)	gevenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen voor de in kolom 1 genoemde gevaarklassen
Gassen onder druk (H280, H281)	

³² d.w.z. de door artikel 17 van de CLP vereiste informatie

Ontvlambare vloeistoffen cat. 2 of 3 (H224, H225) Ontvlambare vaste stoffen cat. 1 of 2 (H228) Zelfontledende stoffen of mengsels, type C, D, E of F (H242) Voor zelfverhitting vatbare stoffen of mengsels, cat. 2 (H252) Stoffen en mengsels die in contact met water ontvlambare gassen ontwikkelen, cat. 1, 2 of 3 (H260, H261) Oxiderende vloeistoffen cat. 2 of 3 (H272) Oxiderende vaste stoffen cat. 2 of 3 (H272) Organische peroxiden, type C, D, E of F (H242) Acute toxiciteit cat. 4 (H302, H312, H332) (als de stof of het mengsel niet aan het grote publiek wordt geleverd) Huidirritatie cat. 2 (H315) Oogirritatie cat. 2 (H319) STOT-SE cat. 2 of 3 (H371, H335, H336) (als de stof of het mengsel niet aan het grote publiek wordt geleverd) STOT-RE cat. 2 (H373) (als de stof of het mengsel niet aan het grote publiek wordt geleverd) Gevaar voor het aquatisch milieu - (acuut) gevaar voor het aquatisch milieu op korte termijn, cat. Acuut 1 (H400) Gevaar voor het aquatisch milieu - (chronisch) gevaar voor het aquatisch milieu op lange termijn, cat. Chronisch 1 of 2 (H410 or H411)	<u>opmerking:</u> het gevarenpictogram en het signaalwoord zijn vereist voor de aangeduide gevarencategorieën
Ontvlambare gassen cat. 2 (H221) Giftigheid voor de voortplanting: effecten op of via lactatie (H362) Gevaar voor het aquatisch milieu - (chronisch) gevaar voor het aquatisch milieu op lange termijn, cat. Chronisch 3 of 4 (H412 or H413)	veiligheidsaanbevelingen die zijn gekoppeld aan de in kolom 1 genoemde gevarenclassen <u>opmerking:</u> de gevarenaanduidingen en het signaalwoord moeten worden vermeld, aangezien er geen gevarenpictogram vereist is voor de genoemde gevarencategorieën
Bijtend voor metalen (H290)	gevarenpictogram, signaalwoord, gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen voor deze gevarenclasse

Opgemerkt zij dat de vrijstellingen ten aanzien van de etikettering van kleine verpakkingen van aerosolen die zijn ingedeeld als ontvlambaar (Richtlijn

75/324/EEG³³) van toepassing zijn op spuitbussen.

5.3.2.2 Etikettering van oplosbare verpakking voor eenmalig gebruik met een inhoud van ten hoogste 25 ml

De vrijstelling voor oplosbare verpakkingen geldt voor oplosbare verpakking waarvan de inhoud niet meer dan 25 ml is. Voor dergelijke verpakking mogen de CLP-etiketteringselementen die worden vereist door artikel 17 van de CLP worden weggelaten, op voorwaarde dat de verpakking bedoeld is voor eenmalig gebruik en dat ze verpakt is in een buitenverpakking waarop alle door artikel 17 van de CLP vereiste etiketteringselementen zijn vermeld.

De vrijstelling geldt in gevallen waarin de stof of het mengsel in de verpakking uitsluitend is ingedeeld voor een of meer van de gevarencategorieën die zijn vermeld in onderdelen 1.5.2.1.1 (b), 1.5.2.1.2 (b) of 1.5.2.1.3 (b) van bijlage I bij de CLP (zie **tabel 7** hierboven). Deze vrijstelling geldt echter niet voor stoffen en mengsels die binnen het toepassingsgebied van Verordening (EG) nr. 1107/2009 (gewasbeschermingsmiddelen) of Verordening (EU) nr. 528/2012 (biociden) vallen.

5.3.2.3 Etikettering van binnenverpakking met een inhoud van ten hoogste 10 ml

De CLP-etiketteringselementen vereist door artikel 17 van de CLP mogen van de binnenverpakking worden weggelaten op voorwaarde dat aan alle volgende voorwaarden wordt voldaan:

- de inhoud van de binnenverpakking is ten hoogste 10 ml;
- de stof of het mengsel wordt in de handel gebracht voor levering aan een distributeur of downstreamgebruiker voor wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling (O&O)³⁴ of analyse ten behoeve van kwaliteitscontrole; en
- de binnenverpakking zit in een buitenverpakking die alle door artikel 17 vereiste etiketteringselementen vermeldt.

Hier zij echter opgemerkt dat het etiket op de binnenverpakking de productidentificatie en (indien van toepassing) de gevarenpictogrammen GHS01, GHS05, GHS06 en/of GHS08 moet vermelden. Wanneer er meer dan twee pictogrammen worden toegekend, kunnen GHS06 en GHS08 voorrang krijgen boven GHS01 en GHS05.

De vrijstelling geldt niet voor stoffen en mengsels die binnen het toepassingsgebied van Verordening (EG) nr. 1107/2009 (gewasbeschermingsmiddelen) of Verordening (EU) nr. 528/2012 (biociden) vallen.

³³ Richtlijn 75/324/EEG van de Raad van 20 mei 1975 inzake onderlinge aanpassing van de wetgevingen van de lidstaten betreffende spuitbussen, als gewijzigd door de richtlijnen 94/1/EG en 2008/47/EG van de Commissie.

³⁴ Meer informatie over stoffen die voor wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling (O&O) worden vervaardigd, ingevoerd of gebruikt, is te vinden in het *Richtsnoer voor wetenschappelijk onderzoek en ontwikkeling (O&O) en onderzoek en ontwikkeling gericht op producten en procedés (PPORD)*.

5.3.2.4 Onverpakte gevaarlijke stoffen of mengsels die aan het grote publiek worden geleverd

Etiketteringsinformatie over onverpakte chemische stoffen die worden verkocht aan het grote publiek moet aan de klant beschikbaar worden gemaakt, bijv. op een factuur of rekening, zie artikel 29, lid 3 van de CLP. Als de aankoop van dergelijke stoffen of mengsels op een ander moment gebeurt dan de levering aan de klant, kan men ook overwegen een bijsluiter met daarin de relevante etiketteringsinformatie te verstrekken wanneer de stof of het mengsel wordt geleverd, of deze informatie voor of bij levering elektronisch te versturen. De bepalingen van artikel 29, lid 3 gelden voor stoffen die vermeld zijn in deel 5 van bijlage II bij de CLP.

5.3.2.5 Milieuetikettering

De CLP biedt de mogelijkheid om vrijstellingen van bepaalde bepalingen over milieuetikettering te introduceren voor bepaalde mengsels die zijn ingedeeld als milieugevaarlijk indien een beperking van het milieueffect kan worden aangetoond, zie artikel 29, lid 4 van de CLP. Tot nu toe zijn dergelijke vrijstellingen of specifieke bepalingen echter nog niet overeengekomen. Eventuele vrijstellingen of specifieke bepalingen zullen moeten worden bepaald in overeenstemming met de procedure waarnaar wordt verwezen in artikelen 53 en 54 van de CLP en zouden worden gedefinieerd in deel 2 van bijlage II bij de CLP.

5.4 Interactie tussen de CLP en de regels voor transportetikettering

5.4.1 Specifieke voorschriften voor de etikettering van buitenverpakkingen, binnenverpakkingen en enkele verpakkingen

Artikel 33 van de CLP-verordening beschrijft specifieke regels voor situaties waarin de verpakking van gevaarlijke stoffen en mengsels ook moet voldoen aan de etiketteringsbepalingen in overeenstemming met de regels voor het vervoer van gevaarlijke goederen. De bepalingen voor transportetikettering zijn vastgelegd in de aanbevelingen van de Verenigde Naties met betrekking tot het vervoer van gevaarlijke goederen. Transportetikettering zoals bedoeld in artikel 33 van de CLP omvat alle etiketteringen en markeringen die worden vereist door bijv. Richtlijn 2008/68/EG³⁵, bijvoorbeeld de markering voor milieugevaarlijke stoffen, markeringen voor verhoogde temperatuur of markeringen voor aan beperkingen onderhevige of vrijgestelde hoeveelheden. Een basisbeginsel van de CLP is dat de etikettering die wordt vereist door de transportregels ongemoeid wordt gelaten en dat de essentiële gevareninformatie op de relevante verpakingslaag of -lagen moet blijven.

CLP-etikettering is normaliter vereist op elke laag van een verpakking die is bedoeld voor levering en gebruik.

Transportetikettering moet worden weergegeven op de buitenverpakking van gevaarlijke stoffen en mengsels als deze 'gevaarlijke goederen' zijn volgens de

³⁵ Richtlijn 2008/68/EG betreffende het vervoer van gevaarlijke goederen over land (weg en spoor).

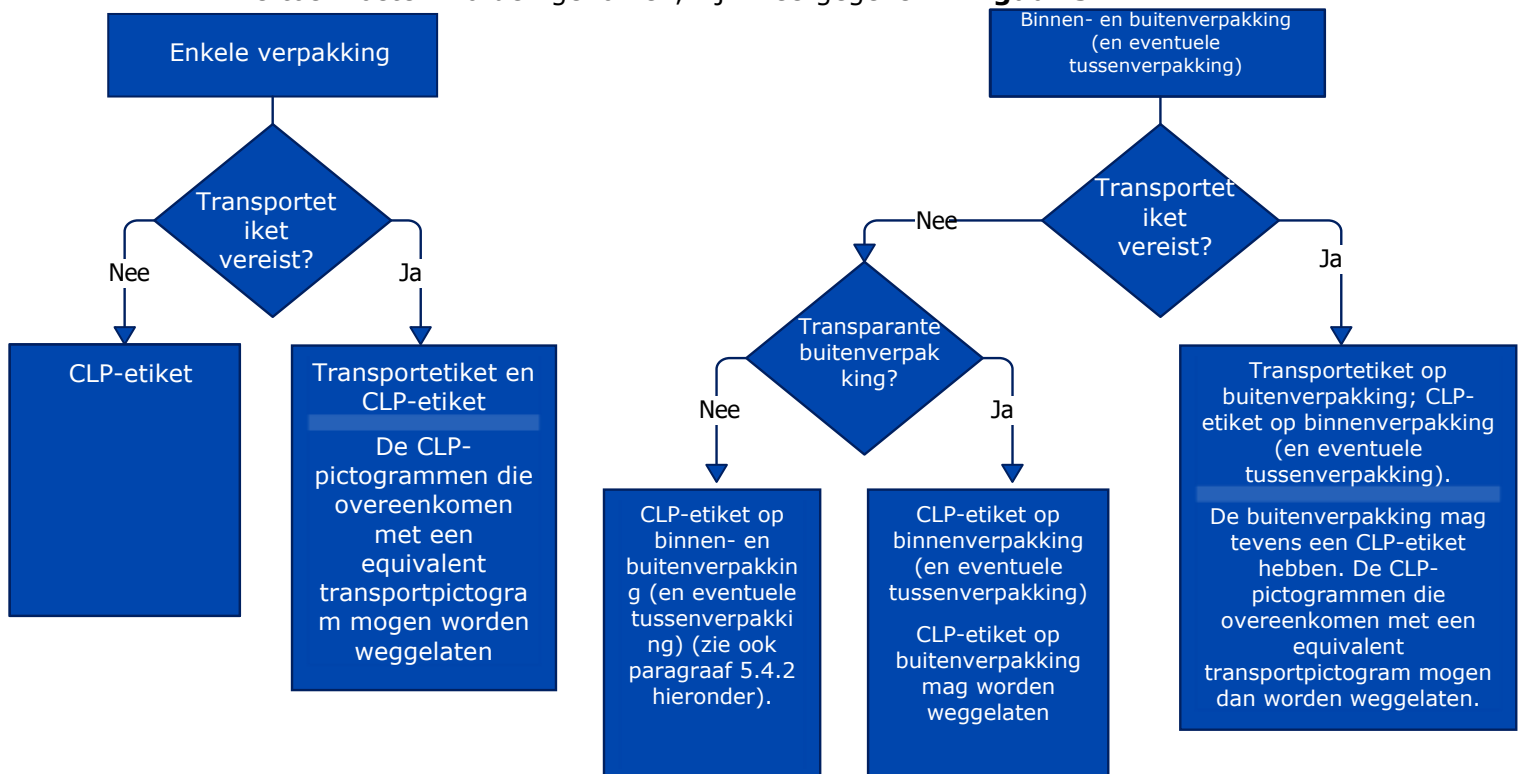
regels voor het vervoer van gevaarlijke goederen. In dergelijke gevallen kan een CLP-etiket ook op een buitenverpakking worden weergegeven.

Enkelvoudige verpakkingen moeten worden voorzien van zowel de CLP-etiketteringselementen als de transportetikettering. Als een CLP-gevaarpictogram op enkele verpakking of buitenverpakking betrekking heeft op hetzelfde gevaar als in de regels voor het vervoer van gevaarlijke goederen, mag het CLP-pictogram worden weggelaten om onnodige dubbele etikettering te vermijden.

Indien een verpakking bestaat uit een buiten-, binnen- en enigerlei tussenverpakking, en de buitenverpakking voldoet aan de etiketteringsvoorschriften voor het vervoer van gevaarlijke goederen, hoeven de door de CLP vereiste gevaarpictogrammen niet op de buitenverpakking te komen. Zoals hierboven genoemd worden de markeringen voor aan beperkingen onderhevige of vrijgestelde hoeveelheden beschouwd als transportetikettering. Daarom is een CLP-etiket niet vereist als deze markeringen op de buitenverpakking staan. Indien gewenst kan de CLP-etikettering echter wel worden gebruikt, volgens artikel 33, lid 1 van de CLP.

Als de buitenverpakking transparant is, kunnen alle CLP-etiketteringselementen ervan worden weggelaten als het CLP-etiket onder de transparante laag duidelijk zichtbaar is (artikel 33, lid 2 van de CLP).

De wettelijke eisen van artikel 33 van de CLP en de besluiten die met betrekking hiertoe moeten worden genomen, zijn weergegeven in **figuur 5**.

Figuur 5: Beslissingsdiagram voor de toepassing van CLP- en transportetikettering voor enkele verpakking (links) en gecombineerde verpakking (rechts)

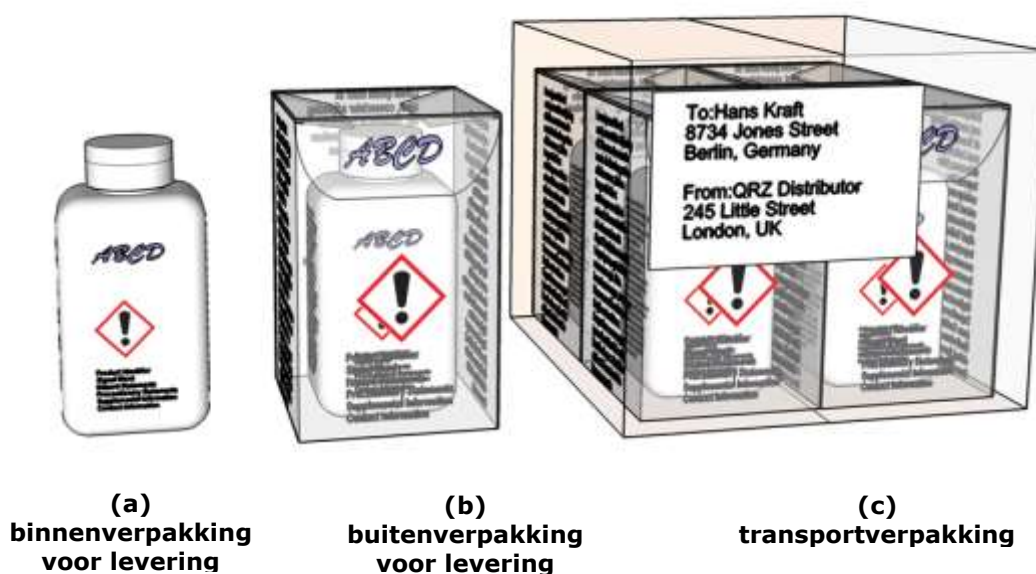
5.4.2 Verpakking die wordt gebruikt voor versteviging van leveringsverpakking tijdens transport

De CLP-verordening beschrijft algemene verpakkingsnormen voor leveranciers om de veilige levering van gevaarlijke stoffen en mengsels te waarborgen.

“Verpakking” wordt in de CLP gedefinieerd als *“een of meer houders en andere onderdelen of materialen die nodig zijn om de inhoud te bevatten en andere veiligheidsfuncties te vervullen”*. Dit betekent dat de verpakking van een stof of mengsel uit meerdere lagen kan bestaan, bijvoorbeeld een fles en een doos.

De CLP-regels zijn van toepassing op alle verpakkingslagen die voor leveringsdoeleinden worden gebruikt. Eventuele verdere verpakking kan dan vallen onder de definitie die in de transportwetgeving wordt gegeven: *“de buitenste bescherming van een samengestelde of gecombineerde verpakking samen met eventueel absorberend of dempend materiaal en alle andere bestanddelen die nodig zijn om de houders of binnenverpakking te omsluiten en te beschermen”*. De functie van een buitenverpakking die aan deze definitie voldoet, zal hetzelfde blijven ongeacht of er al dan niet een transportetiket aan vastgemaakt is.

Artikel 33, lid 2 van de CLP moet zodanig worden geïnterpreteerd dat etikettering conform CLP vereist is voor de buitenste laag van de verpakking die overblijft wanneer de transportverpakking verwijderd is (en, indien van toepassing, voor de binnen- en tussenverpakking). Deze soort ‘buiten’verpakking (illustratie **(b)** op **afbeelding 2**) vereist een CLP-etiket (zie ook paragraaf 5.3.1.2 en 5.4.1 van dit richtsnoer).

Afbeelding 2: Toepassing van CLP-etikettering op verpakking die wordt gebruikt voor levering en transport

Normaal gesproken gebruiken leveranciers, met inbegrip van distributeurs, een en doorgaans meer extra verpakkingslagen om het transport van meerdere chemische stoffen gemakkelijker te maken en ervoor te zorgen dat de juiste producten op elke locatie in goede conditie worden afgeleverd. Dergelijke **transportverpakking** (illustratie **(c)** op **afbeelding 2**), gebruikt voor:

- bescherming van leveringspakketten tijdens transport en hantering, en/of
- versteviging (waarbij meerdere leveringspakketten worden gecombineerd in een grotere lading voor transport),

valt dus **buiten het toepassingsbereik van de CLP** en daarvoor is **geen** CLP-etiket vereist.

Waar stoffen en mengsels op locatie worden bewaard zonder uit hun transportverpakking te worden gehaald **in afwachting van verder transport**, kunnen andere etiketteringsverplichtingen buiten het toepassingsgebied van de CLP en de transportwetgeving nog steeds van toepassing zijn, bijvoorbeeld een risicobeoordeling werkplek uit hoofde van de Kaderrichtlijn werknemersbescherming (89/391/EEG) en bijbehorende afzonderlijke richtlijnen, waaronder de Richtlijn chemische agentia (98/24/EG³⁶), de Richtlijn carcinogene en mutagene agentia (2004/37/EG³⁷) en, indien van toepassing, de veiligheids- en/of gezondheidsmarkeringen conform Richtlijn 92/58/EG³⁸. Als de stoffen en mengsels echter **niet langer in transport zijn**, moeten ze uit de transportverpakking worden gehaald zodat het CLP-etiket duidelijk te zien is, of er moet een CLP-etiket worden toegevoegd aan wat eerst de transportverpakking was.

6. Voorbeeldetiketten

In dit hoofdstuk worden elf voorbeelden gegeven ter illustratie van verschillende situaties die men bij het ontwerpen van etiketten kan tegenkomen.

Elk van de etiketten is slechts een voorbeeld van hoe de elementen op het etiket in een bepaalde situatie kunnen worden gerangschikt. De gegeven voorbeelden zijn **niet in alle aspecten uitputtend** of verplicht en geven geen specifieke gebruiksvormen weer. De weergegeven afmetingen van etiketten en etiketteringselementen zijn niet noodzakelijkerwijs de ware grootte.

³⁶ Richtlijn 98/24/EG van de Raad van 7 april 1998 betreffende de bescherming van de gezondheid en de veiligheid van werknemers tegen risico's van chemische agentia op het werk (PB L 131 van 5.5.1998, blz. 11-23), gewijzigd door Richtlijn 2007/308/EG en Richtlijn 2014/27/EU.

³⁷ Richtlijn 2004/37/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende de bescherming van de werknemers tegen risico's van blootstelling aan carcinogene of mutagene agentia op het werk (PB L 158 van 30.4.2004, blz. 50), gewijzigd door Richtlijn 2007/308/EG en Richtlijn 2014/27/EU;

³⁸ Richtlijn 92/58/EEG van de Raad van 24 juni 1992 betreffende de minimale eisen aan veiligheids- en/of gezondheidsmarkeringen op het werk (PB L 245 van 26.8.1992, blz. 23), gewijzigd door Richtlijn 2007/308/EG en Richtlijn 2014/27/EU.

Voorbeeld 1: Etiket in één taal voor een stof (niet voor het grote publiek)

Dit voorbeeld is een eenvoudig etiket voor een stof voor levering en gebruik waarbij uitsluitend rekening is gehouden met de CLP-etiketteringselementen. Het bevat de CLP-terminologie en pictogrammen in overeenstemming met artikel 17, onder a) en c) tot en met g) van de CLP, d.w.z. de productidentificaties, de identiteit van de leverancier, het signaalwoord, de gevarenpictogrammen, de gevarenaanduidingen en de veiligheidsaanbevelingen. Aangezien de stof niet aan het grote publiek wordt geleverd, hoeft de nominale hoeveelheid van de stof in de verpakking niet op het etiket te worden vermeld.

Gezien het industriële/beroepsmatige gebruik is de gecombineerde aanduiding P301 + P310 weggelaten van het etiket. Om het aantal P-zinnen en de hoeveelheid overzienbare informatie op het etiket te verkleinen, is ook de aanduiding P391 weggelaten van het etiket, aangezien de voorzorgsmaatregelen voor de fysieke gevaren en gezondheidsgevaars het meer urgente advies voor het etiket lijken te bevatten. De uiteindelijke selectie van veiligheidsaanbevelingen leidde tot zes P-zinnen in vergelijking met de aanvankelijke set van acht P-zinnen.

De geselecteerde P-zinnen moeten in het veiligheidsinformatieblad worden opgenomen in rubriek 2.2 ('Etiketteringselementen'). De weggelaten aanduidingen kunnen worden opgenomen in de relevante rubrieken van het veiligheidsinformatieblad, om de industriële of beroepsmatige gebruiker voldoende informatie te geven om veilig met de stof te kunnen werken.

Voorbeeld 2: Meertalig etiket voor een stof met niet-verplichte aanvullende informatie (niet voor het grote publiek)

Het onderstaande voorbeeldetiket is een meertalig etiket voor levering en gebruik. Het bevat de CLP-terminologie en pictogrammen in overeenstemming met artikel 17, onder a) en c) tot en met h) van de CLP, d.w.z. de productidentificatie, de identiteit van de leverancier, de gevarenpictogrammen, de signaalwoorden en de gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen in vier talen.

Aangezien de stof niet aan het grote publiek wordt geleverd, hoeft de nominale hoeveelheid van de stof in de verpakking niet op het etiket te worden vermeld.

In overeenstemming met artikel 32, lid 3 van de CLP zijn de gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen per taal bij elkaar geplaatst op het etiket. Aan de linkerkant van het etiket is een rubriek voor aanvullende informatie opgenomen, met daarin niet-verplichte aanvullende etiketteringsinformatie.

Wat de opmaak betreft, is het etiket een authentiek etiket dat is ontworpen voor een fles van 2,5 liter. Aangezien de werkelijke afmetingen iets groter zijn dan hier afgebeeld, is er nog een mogelijkheid om de structurering van de informatie te optimaliseren, bijv. met een meer prominente plaats voor het signaalwoord of grotere letters voor H- en P-zinnen. Op basis van de minimale afmetingen voor het etiketoppervlak, die 52 mm x 74 mm zouden bedragen, wordt de grootte van elk van de pictogrammen op het werkelijke etiket geacht ten minste 257 mm² te zijn, wat overeenkomt met een lengte van de zijde van 16 mm op het echte etiket ([paragraaf 5.2](#) van dit richtsnoer).

Indien het gedeelte voor aanvullende etikettering wordt vergroot (bijvoorbeeld om informatie met betrekking tot het gebruik van de stof op te nemen), kan het nodig zijn het totale oppervlak van het etiket en de grootte van de elementen daarop ook te vergroten, in het bijzonder de lettergrootte van de signaalwoorden, de gevarenaanduidingen en de veiligheidsaanbevelingen. Op die manier is de leesbaarheid van de verplichte etiketteringsinformatie in meerdere talen gewaarborgd. In zo'n geval kan het verstandig zijn ook de pictogrammen te vergroten.

[illegible]

Voorbeeld 3: Etiket in één taal voor een mengsel met daarop zowel verplichte als niet-verplichte aanvullende informatie (geleverd aan het grote publiek)

Het onderstaande voorbeeldetiket illustreert het gebruik van een etiket voor levering en gebruik voor een typisch consumentenproduct (reinigingsmiddel).

Alle verplichte etiketteringsinformatie is weergegeven, d.w.z. de productidentificaties (handelsnaam en benaming van het mengsel; een van beide zou voldoende zijn geweest), de identiteit van de leverancier, het signaalwoord, de gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen en de verplichte aanvullende informatie, in overeenstemming met Verordening (EG) nr. 648/2004 betreffende detergentia. Merk op dat de aanvullende etiketteringsinformatie volgens CLP gegroepeerd is, terwijl de overige aanvullende informatie (in dit geval de streepjescode) op een andere plek is gezet.

Er wordt geen P-zin over verwijdering vermeld omdat die niet vereist is voor een mengsel dat als oogirriterend is ingedeeld.

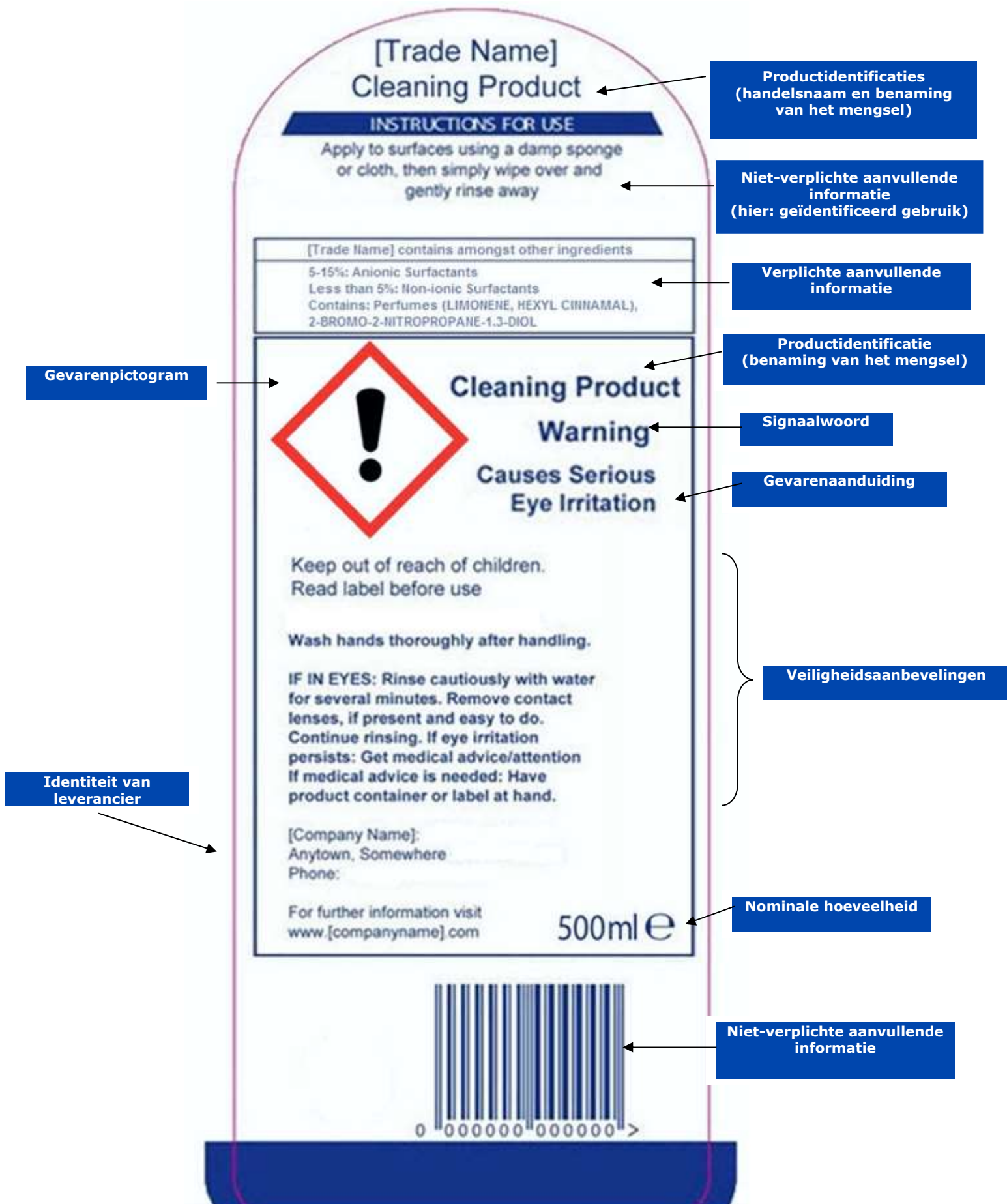
Aangezien het product aan het grote publiek wordt geleverd, is ook de nominale hoeveelheid op het etiket vermeld. Naast de verplichte aanvullende informatie is er ook niet-verplichte aanvullende informatie weergegeven.

Op dit etiket is de verplichte informatie die wordt vereist door de CLP en andere communautaire wetgeving duidelijk gescheiden van de niet-verplichte elementen. De verplichte informatie staat in twee tekstvakken, waarvan het 'CLP-vak' op een centrale, in het oog springende plaats op het etiket is geplaatst. De niet-verplichte etiketteringselementen zijn te vinden op het onderste gedeelte van het etiket en op het bovenste gedeelte, onder de kop 'gebruiksaanwijzingen'.

Het hier afgebeelde etiket heeft een werkelijke grootte van 165 mm x 72 mm; het gedeelte van het etiket dat de verplichte etiketteringselementen bevat, d.w.z. de twee vakken en de nominale hoeveelheid, is ongeveer 98 mm x 72 mm. In beginsel moet het oppervlak dat in beslag wordt genomen door het tekstvak 'Ga voor meer informatie naar...' van het totaal worden afgetrokken, maar anderzijds moet ongeveer hetzelfde oppervlak met de regel 'handelsnaam' worden toegevoegd, dus het totaal verandert niet.

Het etiket is groter dan de minimale afmetingen die worden vereist door de CLP, die 52 mm x 74 mm bedragen voor een fles van 500 ml. Het pictogram voldoet aan het minimale referentieoppervlak van 16 x 16 mm.

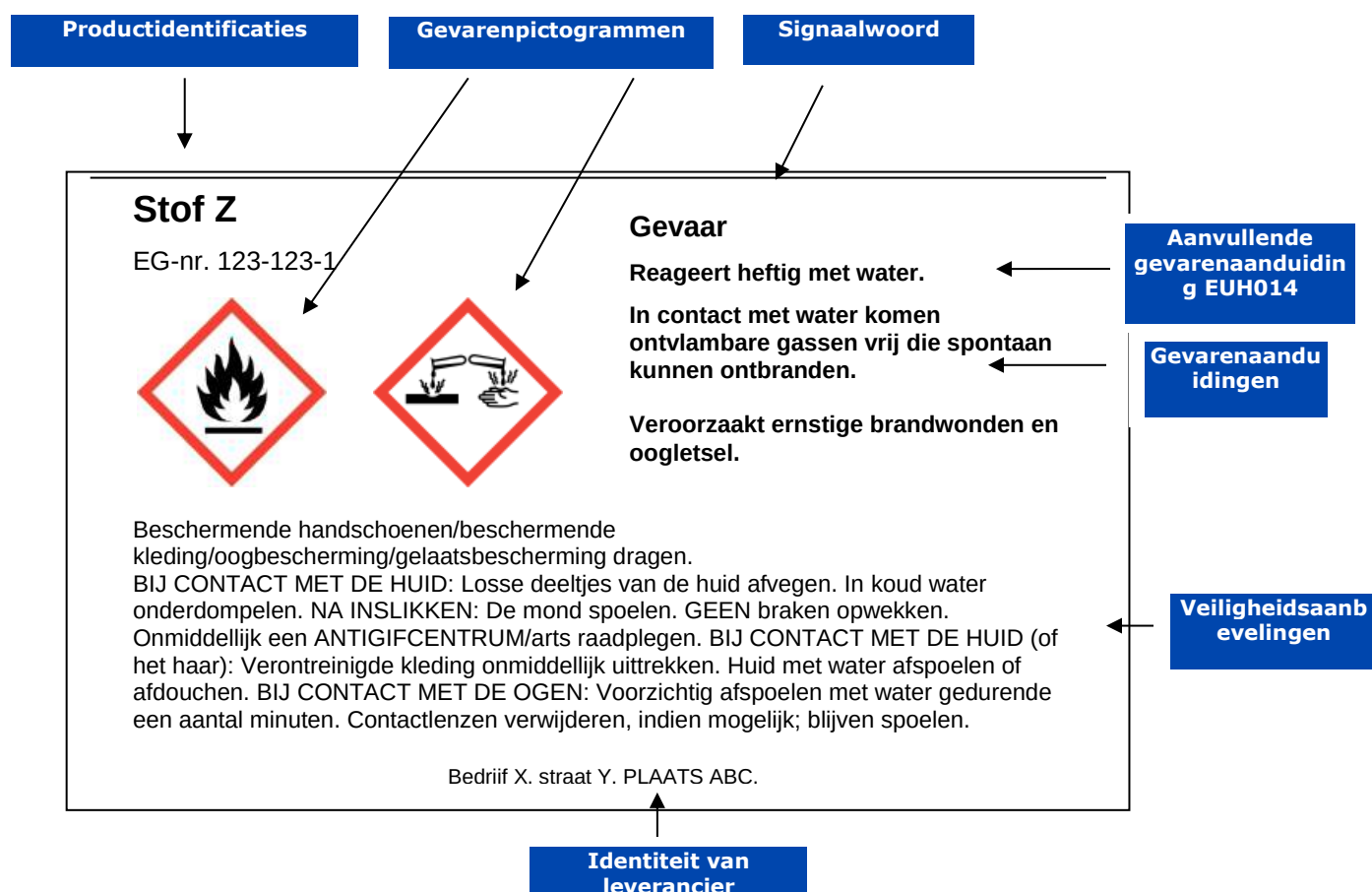
Het weergegeven etiket is hoofdzakelijk ontworpen voor een binnenverpakking. Als de chemische stof in een gecombineerde verpakking (d.w.z. binnen- en buitenverpakking) zit, moet dezelfde informatie worden weergegeven op de buitenverpakking, tenzij de informatie op de binnenverpakking door de buitenverpakking heen zichtbaar is.

Voorbeeld 4: Etiket in één taal voor een stof met aanvullende gevarenaanduidingen (niet voor het grote publiek)

Onderstaand voorbeeld illustreert een etiket voor een stof voor levering en gebruik. Aan deze stof zijn een geharmoniseerde indeling (Met water reagerend cat. 1, Huidcorr. cat. 1B) en de aanvullende gevarenaanduiding EUH014 toegekend door middel van bijlage VI bij de CLP. Er is geen andere beschikbare, betrouwbare informatie over aanvullende gevaren gevonden. De stof is niet bestemd om te worden gebruikt door het grote publiek. Hij wordt geleverd in een pakket van 1 liter.

Alle verplichte etiketteringsinformatie is weergegeven, d.w.z. de productidentificaties, de identiteit van de leverancier, de gevarenpictogrammen, het signaalwoord, de gevarenaanduidingen en de aanvullende gevarenaanduiding EUH014, in overeenstemming met tabel 3.1 van bijlage VI van de CLP. Hoewel EUH014 uitsluitend bestemd is als aanvullende informatie, is deze aanduiding opzettelijk dicht bij de reguliere CLP-gevarenaanduidingen geplaatst, om de boodschap daarvan te versterken.

Voorbeeld 5: Meertalig etiket voor een mengsel met daarop zowel verplichte als niet-verplichte aanvullende informatie (geleverd aan het grote publiek)

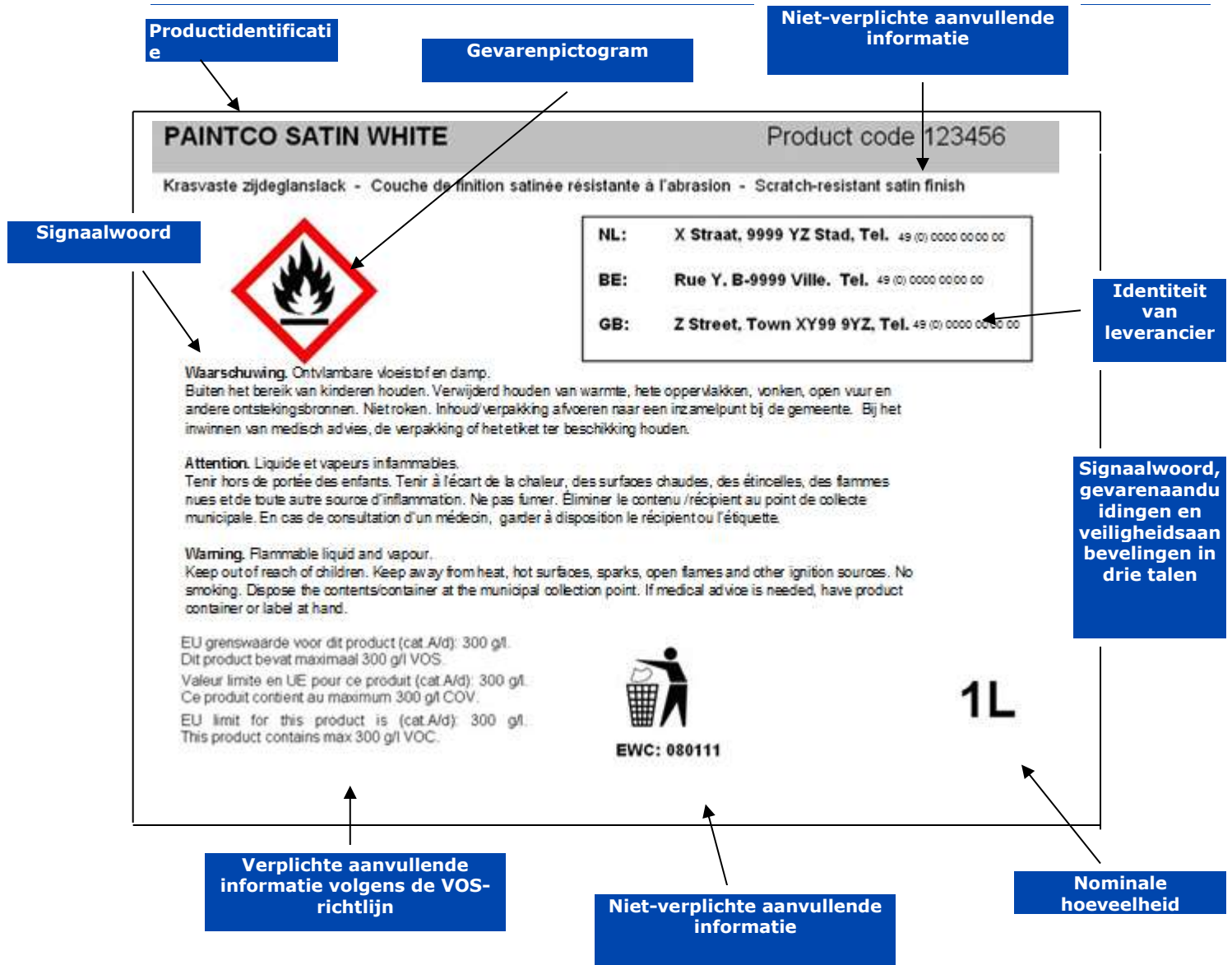
Voorbeeld 5 is het ontwerp voor een meertalig etiket voor een typisch consumentenproduct (decoratieverf) voor levering en gebruik.

Alle verplichte etiketteringsinformatie is weergegeven, d.w.z. de productidentificaties, de identiteit van de leverancier, het signaalwoord, de gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen en de verplichte aanvullende informatie, in het bijzonder informatie in overeenstemming met Richtlijn 2004/42/EG inzake de beperking van emissies van vluchtige organische stoffen (VOS) ten gevolge van het gebruik van organische oplosmiddelen in bepaalde verven en vernissen en producten voor het overspuiten van voertuigen.

In overeenstemming met artikel 32, lid 3 van de CLP zijn de gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen per taal bij elkaar geplaatst op het etiket. Aangezien de chemische stof aan het grote publiek wordt geleverd, is ook de nominale hoeveelheid op het etiket vermeld. Naast de verplichte etiketteringselementen is er ook niet-verplichte aanvullende informatie weergegeven.

Op dit voorbeeldetiket zijn de CLP-etiketteringselementen van de aanvullende informatie gescheiden. De CLP-etiketteringselementen hebben een opvallende plaats op het etiket gekregen, terwijl de aanvullende informatie aan de randen van het etiket te vinden is. De aanvullende informatie is in iets kleinere letters weergegeven dan de CLP-etiketteringselementen.

De grootte van dit etiket moet 125 mm x 150 mm zijn als het wordt toegepast op de verpakking. Dit betekent dat het werkelijke etiket aanzienlijk groter is dan de minimumafmetingen voor een verpakking van een liter (52 x 74 mm) die worden vereist door de CLP. Het pictogram is 19 x 19 mm groot en dat is minder dan 1/15^e van het hele etiket, maar meer dan 1/15^e van het oppervlak dat aan de door artikel 17 vereiste informatie is gewijd.

Voorbeeld 6: Uitvouwbaar etiket voor een mengsel (geleverd aan het grote publiek)

Het onderstaande voorbeeld is een meertalig, uitvouwbaar etiket voor een mengsel voor levering en gebruik, bestemd voor het grote publiek.

Het etiket voor dit mengsel moet een groot aantal verplichte CLP-etiketteringselementen hebben, namelijk drie gevarenpictogrammen, drie gevarenaanduidingen en vele veiligheidsaanbevelingen die gebonden zijn aan de voorrangsbeginselen. Vanwege de vorm en grootte (plastic houder van 100 ml) was het onmogelijk om al deze etiketteringselementen op de primaire verpakking te plaatsen. De leverancier kan de vereiste informatie in de officiële taal van de lidstaat waar het product in de handel wordt gebracht (Polen) niet kwijt op een standaard etiket. Daarom heeft de leverancier ervoor gekozen een uitvouwbaar etiket te gebruiken. De leverancier wil ook twee extra talen toevoegen. De etiketteringselementen zijn als volgt op het etiket vermeld:

Voorpagina

- handelsnaam of benaming,
- gevarenpictogrammen,
- signaalwoorden in alle talen van het etiket,
- nominale hoeveelheid, aangezien het mengsel aan het grote publiek wordt geleverd,
- contactgegevens van de leverancier,
- verwijzing naar de volledige veiligheidsinformatie aan de binnenzijde (in dit geval wordt op de voorpagina het pijlsymbool gebruikt om te illustreren dat de volledige veiligheidsinformatie op de binnenpagina's te vinden is),
- landcodes die aangeven in welke talen het etiket is opgesteld

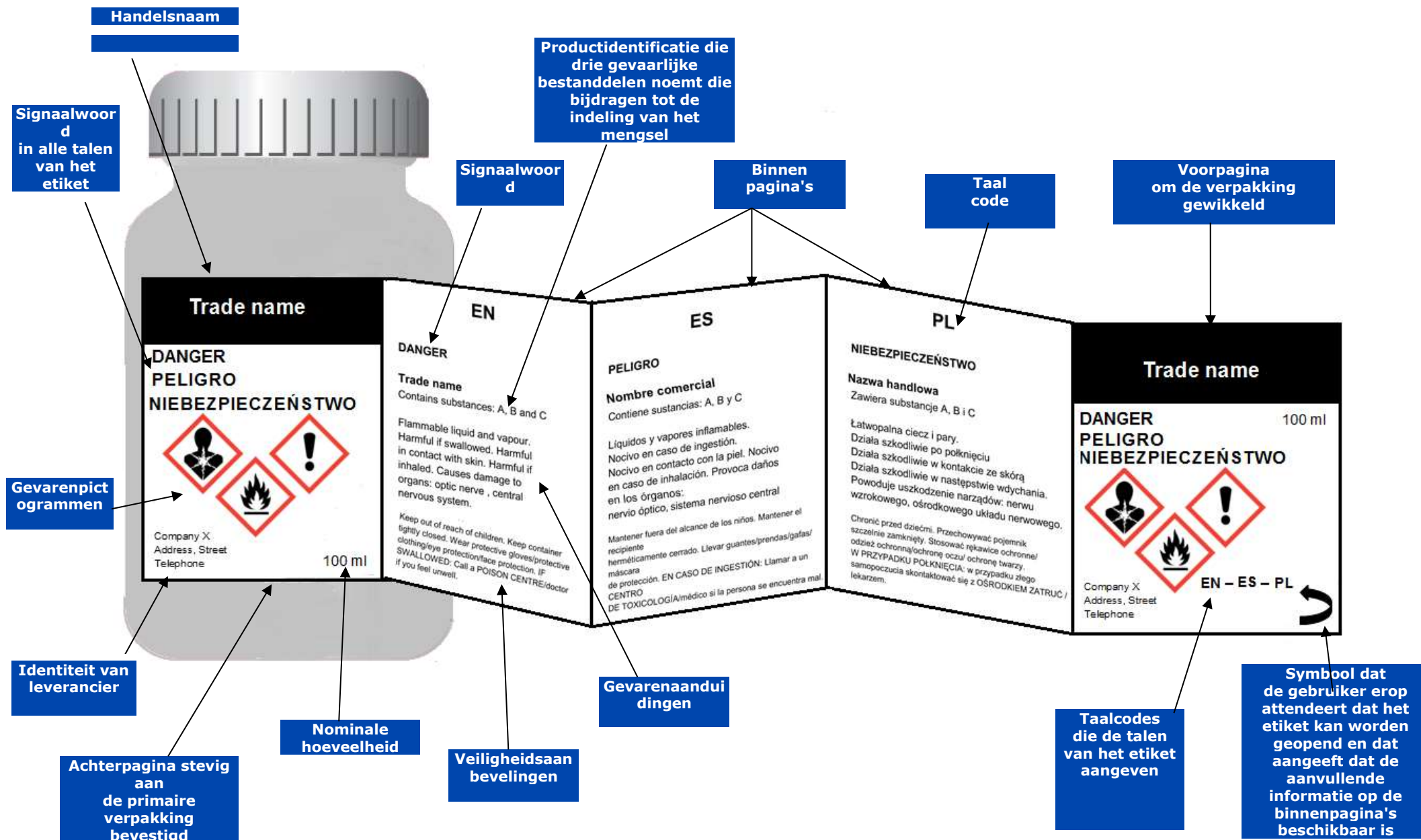
Binnenpagina's

- volledige productidentificatie (waaronder in dit geval gevaarlijke verbindingen A, B en C),
- signaalwoord;
- gevarenaanduidingen,
- veiligheidsaanbevelingen,

De volledige veiligheidsinformatie op de binnenpagina's wordt in elke op de voorpagina genoemde taal gegeven en is ook per taal gegroepeerd. De landcodes staan bovenaan elke binnenpagina zodat de gebruiker snel zijn eigen taal kan vinden.

Achterpagina (bevestigd aan de primaire verpakking)

- handelsnaam of benaming,
- gevarenpictogrammen,
- signaalwoord;
- nominale hoeveelheid,
- contactgegevens van de leverancier.

6.1 Verpakking die klein of moeilijk te etiketteren is

De voorbeeldetiketten in deze paragraaf zijn authentiek; ze zijn alleen bevestigd op de binnenvpakking omdat de verpakking wordt vervoerd in grotere zendingen met specifieke etikettering aan de buitenkant in overeenstemming met de regels voor het vervoer van gevaarlijke goederen. De vrijstellingen van etikettering gelden alleen als de alternatieve etikettering op uitvouwbare etiketten, hangkaartjes of buitenverpakking technisch niet uitvoerbaar is.

Voorbeeld 7: Stof in een flesje van 8 ml (niet voor het grote publiek)

Het onderstaande voorbeeld is een etiket in twee talen, Fins en Zweeds, voor een kleine verpakking van de stof. Beide talen zijn verplicht in Finland. Op grond van bijlage VI bij de CLP zijn aan de stof de volgende indelingen toegekend:

Ontvlamb. Vloeist. 2	H225 Zeer licht ontvlambare vloeistof en damp
Voortpl.tox. 2	H361 Kan mogelijk de vruchtbaarheid of het ongeboren kind schaden (specifiek effect vermelden indien bekend) (blootstellingsroute vermelden indien afdoende bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is)
Asp. Tox. 1	H304 Kan dodelijk zijn als de stof bij inslikken in de luchtwegen terechtkomt
STOT-RE 2	H373 Kan schade aan organen (alle betrokken organen vermelden indien bekend) veroorzaken bij langdurige of herhaalde blootstelling (blootstellingsroute vermelden indien afdoende bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is)
Huidirrit. 2	H315 Veroorzaakt huidirritatie
STOT-SE 3	H336 Kan slaperigheid of duizeligheid veroorzaken
Aquatisch chronisch 2	H411 Giftig voor in het water levende organismen, met langdurige gevolgen

Op grond van artikel 17 van de CLP zouden er veel etiketteringselementen vereist zijn. Het flesje met de stof wordt los in de handel gebracht. Aangezien er voor dit voorbeeld wordt aangenomen dat de etiketteringsinformatie niet op een uitvouwbaar etiket, hangkaartje of buitenverpakking kan worden geplaatst, mag de leverancier gebruikmaken van de vrijstellingen voor kleine verpakkingen die zijn beschreven in onderdeel 1.5.2 van bijlage I bij de CLP.

Als gevolg daarvan mogen de gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen die betrekking hebben op de gevarenklassen en categorieën

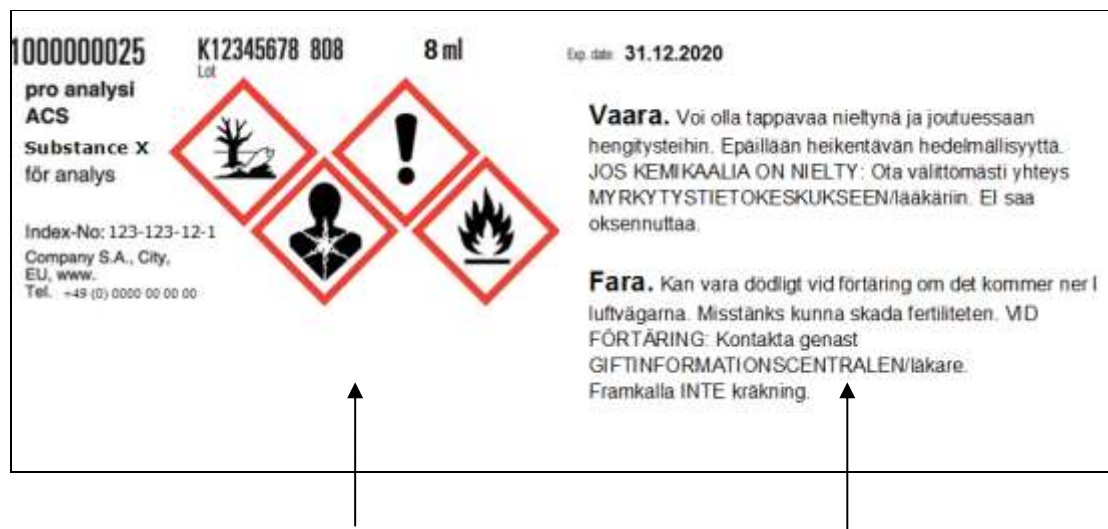
Ontvlamb. Vloeist. 2, STOT-RE 2, Huidirrit. 2, STOT-SE 3 en Aquatisch chronisch 2

worden weggelaten van het etiket. In overeenstemming met de CLP zijn de gevarenpictogrammen GHS02, GHS07, GHS08, GHS09 voor deze gevaren echter behouden.

Er gelden geen vrijstellingen voor kleine verpakkingen voor de gevaren Voortpl.tox. 2 en Asp. Tox. 1. Dit betekent dat de pictogrammen en de gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen die betrekking hebben op deze gevarenklassen zijn behouden.

De veiligheidsaanbevelingen zijn duidelijk teruggebracht, in overeenstemming met artikelen 22 en 28 van de CLP. Zo is bijvoorbeeld P501 (Inhoud/verpakking afvoeren naar ...) weggelaten omdat de stof niet aan het grote publiek wordt geleverd en er ook geen specifieke verwijderingseisen gelden buiten de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen (zie ook [hoofdstuk 7](#) van dit richtsnoer). Uit een set van oorspronkelijk twintig verschillende veiligheidsaanbevelingen is uiteindelijk slechts één (gecombineerde) aanduiding op het etiket gekomen, namelijk P301+P310+P331 (NA INSLIKKEN: Onmiddellijk een ANTIGIFCENTRUM/arts raadplegen. GEEN braken opwekken.)

In overeenstemming met artikel 32, lid 3 van de CLP zijn de gevarenaanduidingen en de veiligheidsaanbevelingen per taal bij elkaar geplaatst op het etiket. Tot slot is het signaalwoord 'Gevaar' (Fins: Vaara; Zweeds: Fara) gekozen, in overeenstemming met de geldende voorrangsregel.

Geen weglatingen, maar volledige reeks gevarenpictogrammen

Vrijstellingen voor kleine verpakkingen: beperkte set gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen, per taal gegroepeerd op het etiket.

Als de werkelijke afmetingen van het etiket 32 x 95 mm zijn, kunnen er vier pictogrammen met de vereiste minimale grootte van 1 cm² op passen. Dat is misschien niet altijd mogelijk bij nog kleinere verpakkingen, bijvoorbeeld een flesje van 4 ml zoals hieronder. Om in dergelijke gevallen de vereiste minimumgrootte van 1 cm² voor de gevarenpictogrammen te handhaven, moet het etiket of het flesje zelf groter worden gemaakt. Het is mogelijk niet aanvaardbaar om de lettergrootte van de teksten te verkleinen, omdat dit hoogstwaarschijnlijk ten koste zou gaan van de leesbaarheid.

Door de beperkte ruimte op kleine verpakkingen kunnen pictogrammen niet altijd de vereiste minimale grootte van 1 cm² hebben. In dit geval moet het etiket of het flesje zelf groter worden gemaakt.

Voorbeeld 8: Gevaarlijke vaste stof in een flesje van 100 ml (niet bestemd voor het grote publiek)

Dit voorbeeld is een etiket in één taal voor een kleine verpakking van een vaste stof Y waaraan de volgende indelingen zijn toegekend:

Ox. Vaste st. 2	H272 Kan brand bevorderen; oxiderend
Kank. 1B	H350 Kan kanker veroorzaken (blootstellingsroute vermelden indien afdoende bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is)
Muta 1B	H340 Kan genetische schade veroorzaken (blootstellingsroute vermelden indien overtuigend bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is)
Voortpl.tox. 1B	H360 Kan de vruchtbaarheid of het ongeboren kind schaden (specifiek effect vermelden indien bekend) (blootstellingsroute vermelden indien afdoende bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is)
Acute tox. 2 (inademing)	H330 Dodelijk bij inademing
Acute tox. 3 (oraal)	H301 Giftig bij inslikken
STOT-RE 1	H372 Veroorzaakt schade aan organen (alle betrokken organen vermelden indien bekend) bij langdurige of herhaalde blootstelling (blootstellingsroute vermelden indien afdoende bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is)
Acute tox. 4 (via de huid)	H312 Schadelijk bij contact met de huid
Huidcorr. 1B	H314 Veroorzaakt ernstige brandwonden en oogletsel
Sens. v.d. luchtw. 1	H334 Kan bij inademing allergie- of astmasymptomen of ademhalingsmoeilijkheden veroorzaken
Huidsens. 1	H317 Kan een allergische huidreactie veroorzaken
Aquatisch acuut 1	H400 Zeer giftig voor in het water levende organismen
Aquatisch chronisch 1	H410 Zeer giftig voor in het water levende organismen, met langdurige gevolgen

Op grond van artikel 17 van de CLP is een grote hoeveelheid etiketteringsinformatie vereist. Net als bij het vorige voorbeeld wordt echter aangenomen dat de leverancier gebruik mag maken van de vrijstellingen voor kleine verpakkingen die zijn beschreven in onderdeel 1.5.2 van bijlage I bij de CLP.

Aangenomen wordt dat stof Y niet is opgenomen in bijlage VI bij de CLP en ook niet in de inventaris van indelingen en etiketteringen. Daarom hoeven alleen de productidentificaties die zijn genoemd in artikel 18, lid 2, onder c) te worden vermeld, d.w.z. het CAS-nummer (indien beschikbaar, zie artikel 18, lid 2, onder d) van de CLP) en de IUPAC-naam of een andere internationale naam.

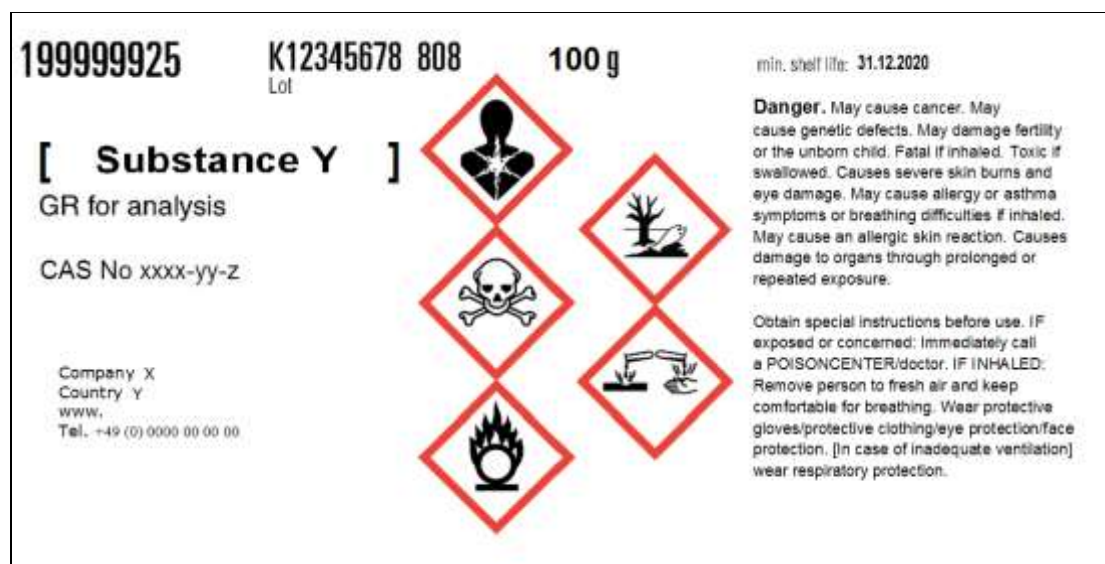
In overeenstemming met de vrijstellingen voor kleine verpakkingen die zijn beschreven in deel 1.5.2 van bijlage I bij de CLP mogen alleen de gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen die horen bij de gevaren:

Ox. Vaste st. 2, Acute tox. 4, Aquatisch acuut 1 en Aquatisch chronisch 1

worden weggelaten van het etiket. Dat betekent dat voor alle andere hierboven genoemde gevaren alle etiketteringselementen die worden vereist door titel II van de CLP op het etiket moeten worden weergegeven.

De veiligheidsaanbevelingen op onderstaand voorbeeldetiket beginnen met "Obtain special instructions before use" ("Alvorens te gebruiken de speciale aanwijzingen raadplegen"). De veiligheidsaanbevelingen zijn aanzienlijk gereduceerd op basis van artikelen 22 en 28 van de CLP. Na de toepassing van de vrijstellingen voor kleine verpakkingen en de selectie van de meest geschikte set veiligheidsaanbevelingen zijn er slechts vijf (gecombineerde) aanduidingen gekozen voor het etiket, uit het totaal van zo'n dertig veiligheidsaanbevelingen.

Naast de gevarenaanduidingen en veiligheidsaanbevelingen zijn er vijf verschillende gevarenpictogrammen vereist op het etiket, te weten GHS03, GHS05, GHS06, GHS08 en GHS09.

Gezien de ernst van de gevaren is een sterke beperking van de gevarenaanduidingen niet mogelijk. Het aantal veiligheidsaanbevelingen is echter aanzienlijk teruggebracht.

Voorbeeld 9: Etiket voor levering en vervoer voor een enkele verpakking (niet bestemd voor het grote publiek)

Dit voorbeeld illustreert de bepalingen van artikel 33, lid 3 van de CLP. Het is een etiket voor een gevaarlijk mengsel waaraan de volgende indelingen zijn toegekend:

Ontvlamb. Vloeist. 2	H225 Zeer licht ontvlambare vloeistof en damp
Acute tox. (via de huid) 3	H311 Giftig bij contact met de huid
Huidirrit. 2	H315 Veroorzaakt huidirritatie
STOT-SE 3	H335 Kan irritatie van de luchtwegen veroorzaken
STOT-SE 3	H336 Kan slaperigheid of duizeligheid veroorzaken
STOT-RE 2	H373 Kan schade aan organen (alle betrokken organen vermelden indien bekend) veroorzaken bij langdurige of herhaalde blootstelling (blootstellingsroute vermelden indien afdoende bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is)
Asp. Tox. 1	H304 Kan dodelijk zijn als de stof bij inslikken in de luchtwegen terechtkomt
Aquatisch acuut 1	H400 Zeer giftig voor in het water levende organismen
Aquatisch chronisch 1	H410 Zeer giftig voor in het water levende organismen, met langdurige gevolgen

Het mengsel is bedoeld om te worden geleverd in een enkele verpakking, zoals een vat van 200 liter. Dit betekent dat zowel de CLP- als de transportetiketteringselementen op de verpakking moeten worden weergegeven. Het mengsel is niet bedoeld voor gebruik door het grote publiek.

In dit geval heeft de leverancier ervoor gekozen de transportetiketteringselementen en -markeringen samen met de CLP-etiketteringselementen te vermelden op een gecombineerd etiket. Dit gecombineerde etiket is groot genoeg om te voldoen aan de specificaties die zijn beschreven in de ADR (bijv. minimumafmetingen van 100 mm x 100 mm).

Van de CLP-gevarenpictogrammen GHS06, GHS07 en GHS09 hoeft alleen GHS06 te worden weergegeven, in overeenstemming met de voorrangsregel die is beschreven in artikel 26, lid 1, onder b) van de CLP. De leverancier heeft echter de CLP-gevarenpictogrammen GHS06, GHS09 en GHS02 weggelaten, aangezien de betreffende gevarenclassen en categorieën al worden gedekt door de overeenkomstige transportpictogrammen.

Productidentificatie

CLP-
gevaarpictogram

Transportetikettering

Productidentificatie met stoffen die bijdragen tot de indeling van het mengsel als acut giftig, STOT-RE en giftig bij aspiratie

TOXIFLAM
(Bevat X, Y)

Signaalwoord

Gevaar

Gevarenaanduidingen

Licht ontvlambare vloeistof en damp.
 Giftig bij contact met de huid.
 Veroorzaakt huidirritatie.
 Kan irritatie van de luchtwegen veroorzaken.
 Kan schade aan de lever en testes veroorzaken bij langdurige of herhaalde blootstelling.
 Kan dodelijk zijn als de stof bij inslikken in de luchtwegen terechtkomt.
 Zeer giftig voor in het water levende organismen, met langdurige gevolgen.
 Kan slaperigheid of duizeligheid veroorzaken.
 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen.
 Niet roken. Beschermende handschoenen, kleding en oogbescherming dragen. NA INSLIKKEN: Onmiddellijk een ANTIGIFCENTRUM/arts raadplegen. GEEN braken opwekken.
 Voorkom lozing in het milieu.
 Verpakking afvoeren naar het gemeentelijke inzamelingspunt.

Veiligheidsaanbevelingen

Ruimte voor
verdere
aanvullende
informatie
(bijv.
instructies
voor gebruik)

Zie veiligheidsinformatieblad voor meer informatie over veilig gebruik.

Identiteit van leverancier

Vervaardigd door

Bedrijf X,
 Straat Y,
 Plaats Z
 Postcode 00000,
 Tel.: +49(0)0000000000.

VNXXXX

[Juiste ladingnaam]

Voorbeeld 10: Etikettering van een mengsel dat over land wordt vervoerd in een binnen- en buitenverpakking (niet bestemd voor het grote publiek)

Dit voorbeeld geeft de etikettering weer van een vervoerd mengsel dat is ingedeeld als:

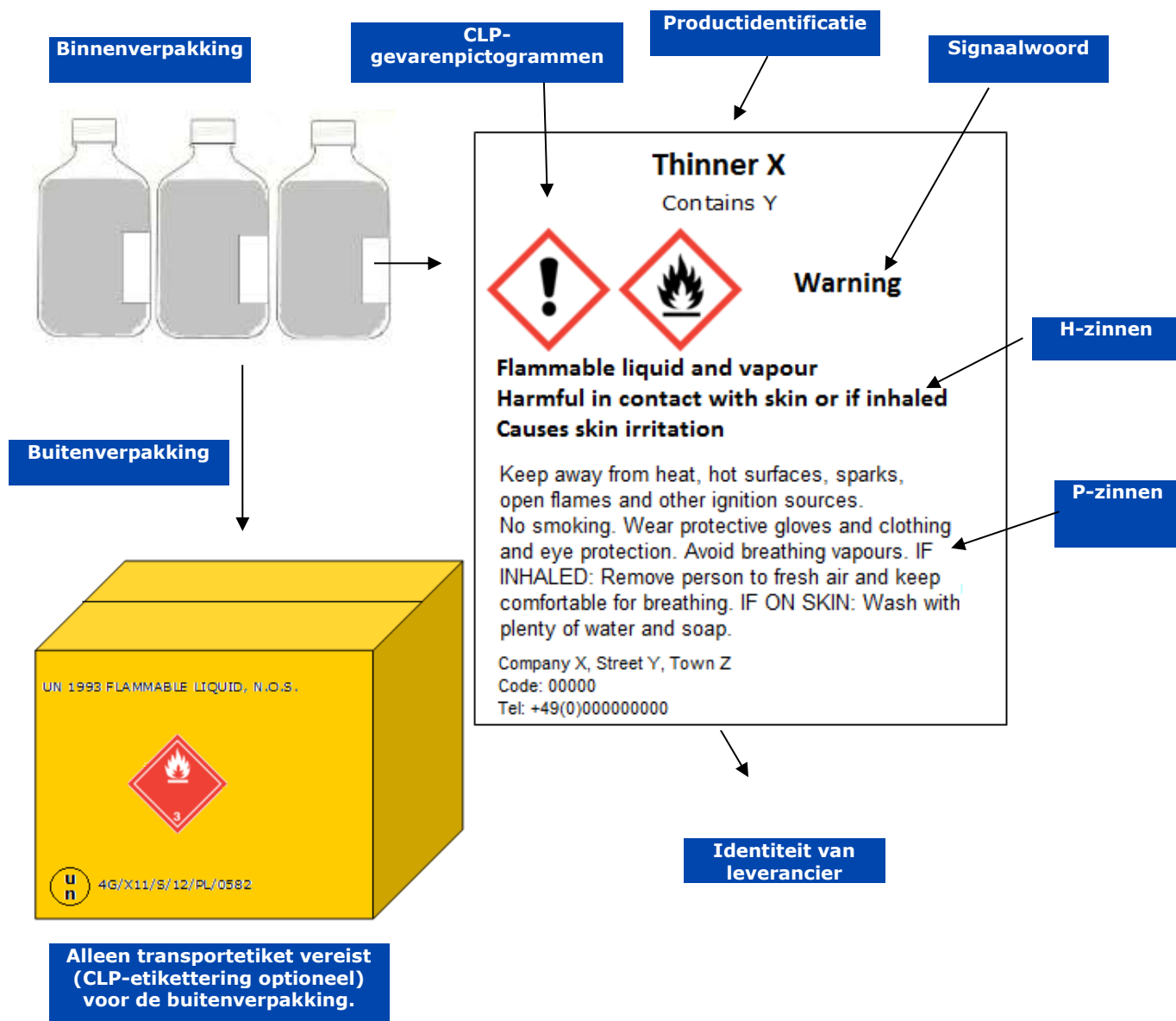
Ontvlamb. Vloeist. 3 H226 Ontvlambare vloeistof en damp

Acute tox. 4 H312 Schadelijk bij contact met de huid

Acute tox. 4 H332 Schadelijk bij inademing

Huidirrit. 2 H315 Veroorzaakt huidirritatie

Het mengsel is verpakt in een binnenverpakking (flessen) die weer is verpakt in een buitenverpakking (doos) die niet transparant is. Het mengsel is niet bedoeld voor gebruik door het grote publiek.

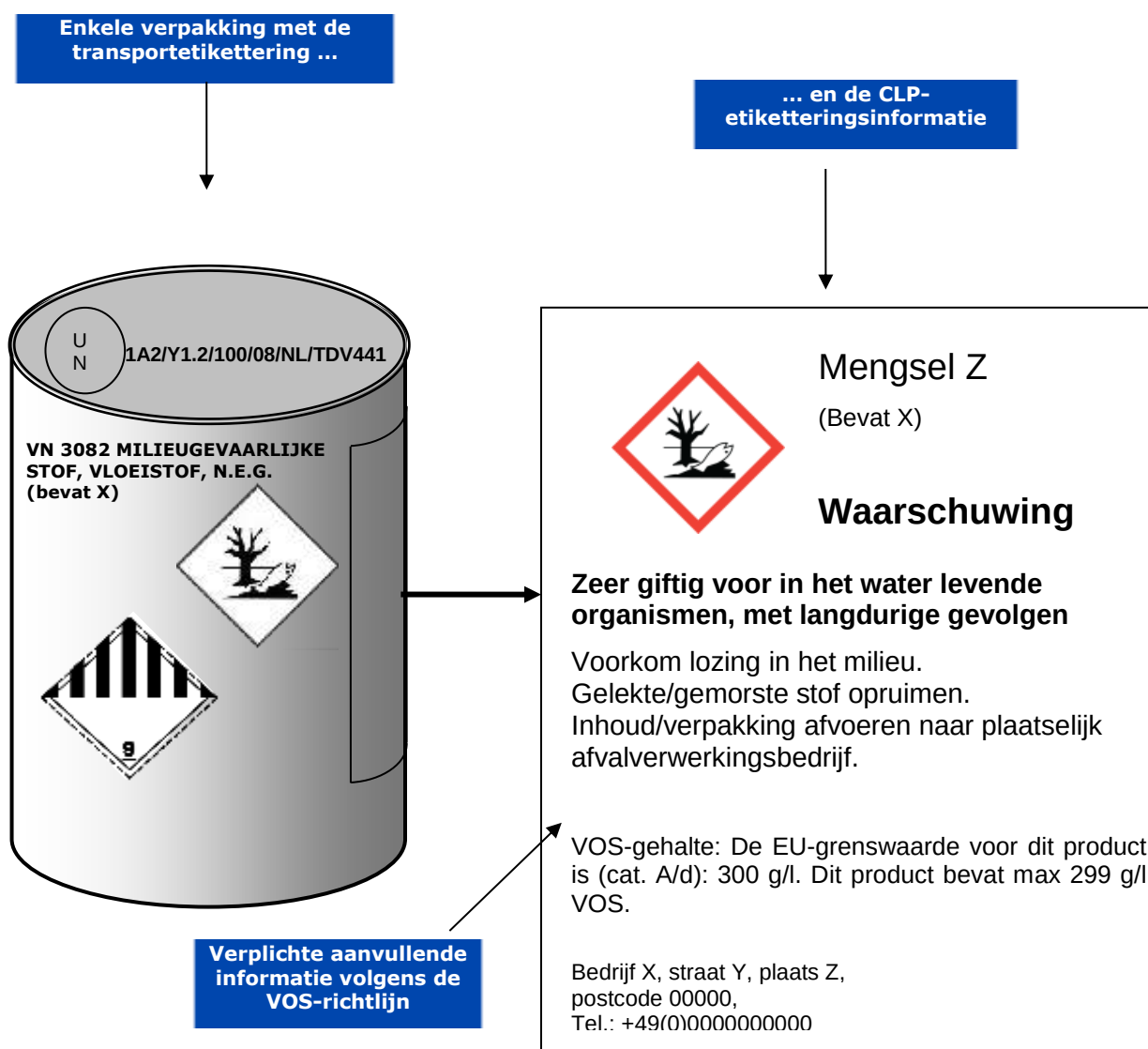

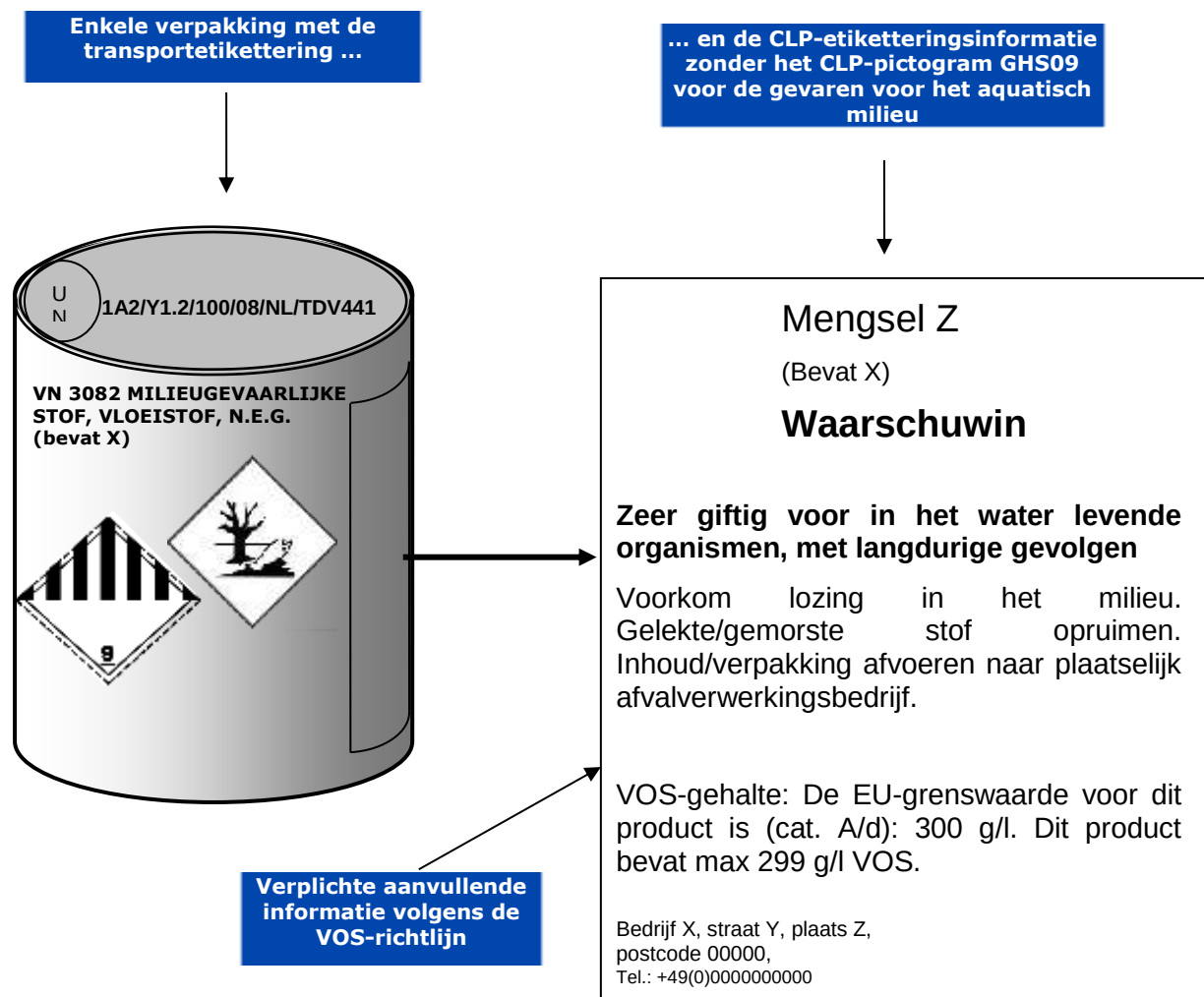
Voorbeeld 11: Etikettering van een mengsel dat over land wordt vervoerd in een enkele verpakking (niet bestemd voor het grote publiek)

Dit voorbeeld illustreert de bepalingen met betrekking tot de etikettering van een enkele verpakking in overeenstemming met artikel 33, lid 3 van de CLP. Het is een voorbeeld van een chemische stof die is ingedeeld en geëtiketteerd in overeenstemming met de regels voor het vervoer van gevaarlijke goederen en op grond van de CLP. De chemische stof wordt over land vervoerd in een enkelvoudige verpakking (blik). Hij is niet bestemd voor gebruik door het grote publiek.

In dit voorbeeld wordt de volledige CLP-etiketteringsinformatie verstrekt door middel van een afzonderlijk etiket, naast de transportetiketteringsinformatie (versie 1).

Het CLP-gevaarpictogram GHS09 mag worden weggelaten van de verpakking omdat het betrekking heeft op dezelfde gevaren als de transportmarkering 'dode boom – dode vis' (versie 2). 4G/X11/S/12/PL/0582

Versie 1:

Versie 2:

6.2 Specifiek geval: etikettering van tweecomponentenproducten

In bepaalde specifieke gevallen kan de verpakking van het product zo uniek zijn dat het moeilijk is om aan de CLP-etiketteringseisen te voldoen. Hieronder wordt een voorbeeld van een dergelijke situatie gegeven. Hierbij moet worden opgemerkt dat het voorbeeld alleen de algemene aspecten van de etikettering van tweecomponentenproducten illustreert en niet bedoeld is om de juiste selectie van passende etiketteringselementen weer te geven.

Afbeelding 1. Tweecomponentenlijm die als een kit wordt verkocht (onder) toont een voorbeeld van een populaire tweecomponentenlijm die uit twee mengsels bestaat, te weten een epoxyhars (deel A) en een uitharder (deel B). De twee mengsels zitten in aparte houders die aan elkaar zijn bevestigd en samen als een kit in transparante buitenverpakking worden verkocht. Tijdens het gebruik wordt de inhoud van beide houders door extrusie gemengd. Deel A en deel B reageren tot een uiteindelijk mengsel dat kan worden gebruikt als een lijm voor allerlei materialen.

In een dergelijke situatie moeten twee aparte etiketten op de houders worden bevestigd (voor elk mengsel (in een houder) één etiket). De op de etiketten verstrekte gevareninformatie moet betrekking hebben op de vorm/fysische toestanden waarin beide mengsels (deel A en deel B) in de handel worden gebracht. De buitenverpakking van de gehele kit hoeft niet te worden geëtiketteerd, aangezien zij transparant is waardoor de binnenverpakking (beide houders) duidelijk zichtbaar is.

Als het tijdens het eindgebruik gevormde product gevaarlijk is (met andere eigenschappen dan de mengsels in de houders), moeten er voldoende instructies aan de gebruiker worden verstrekt om een veilig gebruik mogelijk te maken. De instructies kunnen bijvoorbeeld op het etiket of als aparte bijsluiter in het pakket worden verstrekt.

Als een dergelijk product niet voor het grote publiek is bestemd, moeten twee aparte veiligheidsinformatiebladen worden verstrekt om de gebruikers in staat te stellen hun verantwoordelijkheid te nemen ten aanzien van het beheer van de risico's die voortvloeien uit het gebruik van het reactieproduct dat ontstaat bij het eindgebruik van de twee mengsels (d.w.z. de lijm).

Aangezien de lijm in het voorbeeld ook als gevaarlijk is ingedeeld, dient de relevante informatie over de risicobeheersmaatregelen in de veiligheidsinformatiebladen te worden verstrekt.

NB: er kan een beoordeling per geval nodig zijn bij het bepalen van de etiketteringseisen voor soortgelijke unieke verpakkingen. De informatie mag de gebruiker niet in verwarring brengen en het etiket moet gemakkelijk te begrijpen zijn.

7. Richtsnoeren voor de selectie van veiligheidsaanbevelingen voor het CLP-gevarenetiket

7.1 Inleiding

Op basis van de UN GHS kent de CLP-verordening aan alle gevarenklassen veiligheidsaanbevelingen toe ten behoeve van veilige levering en veilig gebruik van een stof of mengsel. Op grond van artikel 4 van de CLP moeten leveranciers veiligheidsaanbevelingen selecteren voor het CLP-gevarenetiket. Leveranciers kunnen de volgende zijn:

- fabrikanten of importeurs van stoffen,
- importeurs van mengsels;
- downstreamgebruikers van stoffen of mengsels (onder wie formuleerders),
- distributeurs (onder wie detailhandelaars) van stoffen of mengsels en
- producenten of importeurs van ontplofbare voorwerpen, zoals gedefinieerd in deel 2.1 van bijlage I bij de CLP.

De selectie van veiligheidsaanbevelingen dient te gebeuren op basis van artikelen 22 en 28 van de CLP en bijlage IV bij de CLP:

Artikel 22

Veiligheidsaanbevelingen

1. *Op het etiket worden de toepasselijke veiligheidsaanbevelingen vermeld.*
2. *De veiligheidsaanbevelingen worden gekozen uit die welke zijn vermeld in de tabellen met de etiketteringselementen voor elke gevarenklasse in bijlage I, delen 2 tot en met 5.*
3. *De veiligheidsaanbevelingen worden gekozen aan de hand van de criteria in bijlage IV, deel 1, met inachtneming van de gevarenaanduidingen en de beoogde of geïdentificeerde vormen van gebruik van de stof of het mengsel.*
4. *De te gebruiken veiligheidsaanbevelingen staan vermeld in bijlage IV, deel 2.*

Artikel 28

Vorrangsbeginselen voor veiligheidsaanbevelingen

1. *Indien de keuze van de veiligheidsaanbevelingen ertoe leidt dat bepaalde veiligheidsaanbevelingen duidelijk overbodig dan wel voor de stof, het mengsel of de verpakking in kwestie duidelijk onnodig zijn, worden die veiligheidsaanbevelingen niet op het etiket vermeld.*
2. *Indien de stof of het mengsel aan het publiek wordt aangeboden, wordt één veiligheidsaanbeveling betreffende de verwijdering van die stof of dat mengsel alsook betreffende de verwijdering van de verpakking, op het etiket vermeld, tenzij dit niet vereist is uit hoofde van artikel 22 van deze verordening. In alle andere gevallen zijn veiligheidsaanbevelingen betreffende verwijdering niet*

vereist als duidelijk is dat de verwijdering van de stof of het mengsel of de verpakking geen gevaar voor de gezondheid van de mens of voor het milieu oplevert.

3. *Op het etiket worden niet meer dan zes veiligheidsaanbevelingen vermeld, tenzij dat nodig is om de aard en de ernst van de gevaren aan te geven.*

Bijlage IV

"Bij de keuze van de veiligheidsaanbevelingen overeenkomstig artikel 22 en artikel 28, lid 3, mogen leveranciers, met inachtneming van de duidelijkheid en begrijpelijkheid van het veiligheidsadvies, de in onderstaande tabel vermelde veiligheidsaanbevelingen combineren. (...)."

Noch het UN GHS, noch de CLP-verordening geven duidelijke regels voor het selecteren van veiligheidsaanbevelingen voor het etiket (afgezien van de algemene bepalingen die zijn beschreven in artikelen 22 en 28 van de CLP en de basisinstructies die zijn gespecificeerd in de kolommen met de voorwaarden voor gebruik in de tabellen 6.1-6.5 van bijlage IV bij de CLP).

Anderzijds is het aantal veiligheidsaanbevelingen in de CLP/GHS meer dan verdubbeld in vergelijking met het aantal S-zinnen in de DSD. In een situatie waarin selectieregels ontbreken, kunnen aan een gemiddelde gevaarlijke stof die is vermeld in bijlage VI bij de CLP gemakkelijk meer dan twintig veiligheidsaanbevelingen voor het etiket worden toegekend op basis van de gevaren van de stof ([paragraaf 3.4](#) van dit richtsnoer). De CLP vereist dat er normaliter³⁹ niet meer dan zes veiligheidsaanbevelingen op het etiket worden weergegeven. Daarom moet het aantal veiligheidsaanbevelingen aanzienlijk worden teruggebracht op basis van doeltreffende selectieregels.

7.2 Methode

De selectie van veiligheidsaanbevelingen volgens de CLP is gebaseerd op:

- de bepalingen die zijn beschreven in artikelen 22 en 28 van de CLP en
- de basisinstructies die zijn vermeld in de kolommen met de voorwaarden voor gebruik in de tabellen 6.1-6.5 van bijlage IV bij de CLP en
- de instructies die direct onder de veiligheidsaanbevelingen in de selectietabellen zijn genoemd ([paragraaf 7.3](#) van dit richtsnoer).

Voor de selectie van de veiligheidsaanbevelingen volgens de CLP is de volgende aanpak gekozen:

- De P-zinnen⁴⁰ dienen te worden geselecteerd in overeenstemming met de regels beschreven in artikel 28 en deel 1 van bijlage IV;
- Bij de selectie van P-zinnen moet rekening worden gehouden met de onderliggende gevaren en geïdentificeerde of voorziene voorwaarden voor gebruik van een stof of mengsel;

³⁹ Tenzij noodzakelijk om de aard en de ernst van de gevaren tot uitdrukking te brengen.

⁴⁰ Overeenkomend met, maar niet altijd identiek aan de voormalige veiligheidszinnen (S-zinnen) volgens de DSD.

- Als de inhoud van twee P-zinnen duidelijk dubbelop is, moet alleen de meest relevante zin worden geselecteerd;
- De toekenning van P-zinnen gaat volgens een 'stoplicht'-systeem. De in dit document beschreven voorwaarden voor gebruik maken onderscheid tussen veiligheidsaanbevelingen die 'sterk aanbevolen', 'aanbevolen', 'optioneel' en 'niet te gebruiken' zijn voor het gevarenetiket;
- Een bepaalde aanbeveling moet worden gezien in het licht van de oorspronkelijke CLP-voorwaarden voor gebruik die zijn gespecificeerd onder de betreffende veiligheidsaanbeveling in de selectietabellen;
- In de CLP zijn twee doelgroepen gespecificeerd: 'voor het grote publiek' en 'voor industriële/beroepsmatige gebruikers'. Als de doelgroep niet expliciet wordt genoemd, gelden de voorwaarden voor gebruik zowel voor het grote publiek als voor industriële/beroepsmatige gebruikers.
- Als het gebruik van een bepaalde veiligheidsaanbeveling (sterk) aanbevolen is, maar er bepaalde uitzonderingen zijn aangegeven (voorwaarden met 'tenzij'), moet deze niet worden gebruikt als aan de voorwaarden van de 'tenzij'-clausule wordt voldaan:

Bijvoorbeeld:

P264 (Na het werken met dit product ... grondig wassen) voor de gevarenklasse: Huidcorrosie 1 mag niet worden gebruikt voor industriële/beroepsmatige gebruikers als P280 (Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen) al is geselecteerd voor het gevarenetiket van de stof of het mengsel.

Omgekeerd moet een veiligheidsaanbeveling die slechts optioneel is, wel worden gebruikt als aan de voorwaarden van de 'tenzij'-clausule wordt voldaan:

Bijvoorbeeld:

P410 (Tegen zonlicht beschermen) voor de gevarenklasse: 'Gassen onder druk' moet worden toegepast als de beschreven gassen onderhevig zijn aan (langzame) ontleding of polymerisatie

- Vergelijkbaar met het vorige punt: als het gebruik van een bepaalde veiligheidsaanbeveling alleen in bepaalde omstandigheden (sterk) wordt aanbevolen, mag deze niet worden gebruikt als die omstandigheden niet gelden:

Bijvoorbeeld:

P260 (Stof/rook/gas/nevel/damp/spuitnevel niet inademen) zou niet worden aanbevolen voor stoffen of mengsels die bijtend zijn voor de huid waarbij het onwaarschijnlijk is dat ze worden ingeademd (bijv.

stoffen/mengsels die niet vluchtig zijn en waarbij tijdens gebruik geen inhaleerbare deeltjes of nevels ontstaan).

- Voor sommige gevaren moet normaliter het gebruik van veel specifieke veiligheidsaanbevelingen worden aanbevolen. Als gevolg daarvan zal het aantal veiligheidsaanbevelingen op het etiket al snel het streefaantal van zes overschrijden, zelfs voor eenvoudige stoffen.

Aan de andere kant is het etiket niet altijd het enige en meest geschikte middel om een boodschap over te brengen aan industriële/beroepsmatige gebruikers, maar moet men ook denken aan het veiligheidsinformatieblad, bijv. voor P241 (Explosieveilige elektrische/ventilatie-/verlichtings-/...apparatuur gebruiken). In dergelijke gevallen verwijst het richtsnoer ook naar het veiligheidsinformatieblad, doorgaans door zowel voor het etiket als voor het veiligheidsinformatieblad een aanbeveling te formuleren. De aanbeveling voor vermelding op het etiket is dan 'zwakker' dan die voor het veiligheidsinformatieblad, zie bijvoorbeeld P241 voor ontvlambare vloeistoffen of P373 (NIET blussen wanneer het vuur de ontplofbare stoffen bereikt) voor ontploffingsgevaar. In sommige gevallen wordt zelfs aanbevolen de relevante veiligheidsaanbevelingen **alleen** in het relevante onderdeel van het veiligheidsinformatieblad te zetten;

- Met betrekking tot de fysische gevaren moet altijd worden vastgesteld of stoffen of mengsels waaraan deze gevaren zijn verbonden worden geleverd aan of gehanteerd door het grote publiek. Als dit niet het geval is, hoeft minder voorrang te worden gegeven aan verdere veiligheidsaanbevelingen (= 'zwakkere' aanbeveling);
- Voor bepaalde gevarenklassen die vermeld staan in tabel 6.5 van bijlage IV, vereist CLP ten minste een veiligheidsaanbeveling met betrekking tot verwijdering van stoffen of mengsels die aan het grote publiek worden geleverd, zoals genoemd in artikel 28, lid 2;
- Indien wordt voorgesteld twee of meer veiligheidsaanbevelingen die ook afzonderlijk kunnen worden gebruikt te combineren, vermelden de voorwaarden voor gebruik '(sterk) aanbevolen, in combinatie met Pxxx':

Bijvoorbeeld:

"Sterk aanbevolen in combinatie met P302 + P352 (BIJ CONTACT MET DE HUID: met veel water en zeep wassen)" voor P310 (Onmiddellijk een ANTIGIFCENTRUM of een arts raadplegen) voor de gevarenklasse: Acute tox. 1 en 2 (via de huid).;

Dergelijke gecombineerde aanduidingen worden als één P-zin geteld.

- Er wordt aanvullende begeleiding gegeven voor de toepassing van de veiligheidsaanbevelingen P101 (Bij het inwinnen van medisch advies, de verpakking of het etiket ter beschikking houden), P102 (Buiten het bereik van kinderen houden) en P103 (Alvorens te gebruiken, het etiket lezen) voor gevaarlijke stoffen en mengsels die worden geleverd aan het grote publiek (zie tabel in [paragraaf 7.3.1](#) van dit richtsnoer).

Hierbij moet worden opgemerkt dat voor stoffen en mengsels die tegelijkertijd voor fysische gevaren, gezondheidsgevaren en milieugevaren zijn ingedeeld een selectie op basis van de in dit CLP-richtsnoer beschreven regels nog altijd kan leiden tot een uiteindelijke set die het streefaantal van zes aanduidingen voor het etiket aanzienlijk overschrijdt (zie **Voorbeeld C. Stof Z, ingedeeld voor fysische, gezondheids- en milieugevaren**). Dit wordt weliswaar in beginsel gerechtvaardigd door artikel 28, lid 3 van de CLP, maar het is de vraag of de totale hoeveelheid etiketteringsinformatie nog te overzien is, in het bijzonder als er lange, gecombineerde aanduidingen worden gebruikt.

Daarom wordt voorgesteld bij het verifiëren van de set P-zinnen die is geselecteerd op basis van dit richtsnoer rekening te houden met de volgende beginselen:

- bepaalde aanduidingen met betrekking tot preventie en reactie geven dringender advies dan andere aanduidingen, aangezien snelle actie cruciaal kan zijn. Wanneer er vergelijkbare P-zinnen met verschillende prioriteiten vanwege verschillende gevaren zijn toegekend, dient dus de strengste P-zin te worden geselecteerd. Dit kan alleen per geval worden beoordeeld en is sterk afhankelijk van de betreffende gevaren:

Bijvoorbeeld:

Voor een stof die is ingedeeld als acuut giftig en kankerverwekkend zullen de eerstehulpmaatregelen voor acute toxiciteit voorrang krijgen boven de effecten op de lange termijn, d.w.z. P310 (Onmiddellijk een ANTIGIFCENTRUM of een arts raadplegen) krijgt voorrang boven P311 (Een ANTIGIFCENTRUM of een arts raadplegen), P312 (Bij onwel voelen een ANTIGIFCENTRUM of een arts raadplegen) en P313 (Een arts raadplegen).

- het weglaten van minder dringende aanduidingen van het etiket en ze in het veiligheidsinformatieblad te vermelden zou een betere optie zijn;
- om het aantal P-zinnen te beperken kan ook de inhoud van de gevarenaanduiding in overweging worden genomen:

Bijvoorbeeld:

Weglaten van P222 (Contact met de lucht vermijden) voor de gevarenklassen: Pyrofore vloeistoffen en pyrofore vaste stoffen, wanneer de gevarenaanduiding H250 is (Vat spontaan vlam bij blootstelling aan lucht).

Indien er een SDS moet worden opgesteld, moeten de veiligheidsaanbevelingen die zijn geselecteerd voor het CLP-gevaar-etiket worden vermeld in het veiligheidsinformatieblad in rubriek 2.2 ('Etiketteringselementen'), zie het *Richtsnoer voor het samenstellen van veiligheidsinformatiebladen*. De weggelaten aanduidingen kunnen ook worden vermeld onder de relevante koppen van het veiligheidsinformatieblad, om de industriële of beroepsmatige gebruiker voldoende informatie te geven om veilig met de stof of het mengsel te kunnen werken.

7.3 Selectietabellen

De onderstaande selectietabellen (paragrafen 7.3.1 tot en met 7.3.5 van dit richtsnoer) volgen de opmaak zoals beschreven in deel 3 van bijlage 3 bij het UN GHS. De tabellen zijn ingedeeld op gevarenklasse en categorie, waar van toepassing.

Het richtsnoer bouwt voort op de algemene bepalingen van artikelen 22 en 28 van de CLP, evenals op de basisinstructies in de kolommen met de voorwaarden voor gebruik in tabellen 6.1-6.5 van bijlage IV bij de CLP. Hierbij wordt onder andere rekening gehouden met het beoogde gebruik en de fysische eigenschappen van de stof of het mengsel.

De oorspronkelijke CLP-voorwaarden voor gebruik staan in zwart weergegeven onder de betreffende veiligheidsaanbevelingen in onderstaande selectietabellen. Daarentegen staan de voorwaarden die overeenkomen met het EU-richtsnoer gemarkeerd met een **asterisk ★ en in het blauw**, om ze te onderscheiden van de oorspronkelijke CLP-voorwaarden voor gebruik (zie ook de kolommen met de voorwaarden voor gebruik in tabellen 6.1-6.5 van bijlage IV bij de CLP-verordening).

Wanneer er een **schuine streep "/"** in de tekst van een veiligheidsaanbeveling staat, geeft dit aan dat er een keuze moet worden gemaakt tussen de zinsdelen waartussen hij staat:

Bijvoorbeeld:

P280 (Beschermdende handschoenen/beschermdende kleding/oogbeschermding/gelaatsbeschermding dragen) kan worden: "Oogbeschermding dragen" of "Oogbeschermding en gelaatsbeschermding dragen".

Wanneer er **drie punten "..."** in de tekst van een veiligheidsaanbeveling staan, geeft dit aan dat niet alle toepasselijke voorwaarden zijn vermeld. Daarom moet de fabrikant of leverancier indien nodig de vereiste informatie toevoegen.

Bijvoorbeeld:

In P312 (Bij onwel voelen een ANTIGIFCENTRUM/arts/... raadplegen) geeft het gebruik van "..." aan dat er door de fabrikant of leverancier een andere keuze gespecificeerd moet worden.

Waar **vierkante haken [...]** om een tekst in een veiligheidsaanbeveling staan, geeft dit aan dat de tekst tussen vierkante haken niet voor alle gevallen passend is en alleen in bepaalde omstandigheden moet worden gebruikt. In deze gevallen worden gebruiksvoorwaarden opgenomen die toelichten wanneer de tekst moet worden gebruikt:

Bijvoorbeeld:

P284 luidt: "[Bij ontoereikende ventilatie] een geschikte adembescherming dragen." Deze P-zin wordt gegeven met de volgende gebruiksvoorwaarde: *"tekst tussen vierkante haken kan worden gebruikt als er met de chemische stof op de plaats van gebruik aanvullende informatie wordt verstrekt over het type ventilatie dat geschikt is voor veilig gebruik."* De toepassing van deze voorwaarde moet als volgt worden opgevat: de tekst tussen vierkante haken **kan** worden gebruikt als er met de chemische stof aanvullende informatie wordt verstrekt over het type ventilatie dat geschikt is voor veilig gebruik. In dit geval zou P284 als volgt luiden: "Bij ontoereikende ventilatie een geschikte adembescherming dragen." Als de chemische stof echter zonder deze informatie wordt geleverd, mag de tekst tussen vierkante haken **niet** worden gebruikt, en moet P284 als volgt luiden: "adembescherming dragen."

Bij het selecteren van de veiligheidsaanbevelingen in overeenstemming met de voorwaarden voor gebruik die zijn beschreven in de tabellen, kunnen leveranciers, rekeninghoudend met de duidelijkheid en begrijpelijkheid van het voorzorgsadvies, deze aanduidingen combineren. In dit geval moet de specifieke bewoording van de samenstellende zinnen in de gecombineerde zinnen behouden blijven. Na de selectietabellen volgen vier voorbeelden (A, B, C en D) van stoffen waarvoor de selectie van veiligheidsaanbevelingen voor het etiket wordt geïllustreerd.

7.3.1 Algemene veiligheidsaanbevelingen

Veiligheidsaanbeveling

P101

Bij het inwinnen van medisch advies de verpakking of het etiket meenemen.

- Consumentenproducten

- ★ Sterk aanbevolen voor alle stoffen en mengsels die zijn ingedeeld voor gezondheidsgevaaren en die aan het grote publiek worden verkocht

P102

Buiten bereik van kinderen houden.

- Consumentenproducten

- ★ Sterk aanbevolen voor stoffen en mengsels die worden verkocht aan het grote publiek, tenzij ze alleen zijn ingedeeld als gevaarlijk voor het milieu
- ★ Geldt ook voor verpakkingen die van kindveilige sluiting moeten worden voorzien (bijlage II, onderdeel 3.1.1.1)

P103

Alvorens te gebruiken, het etiket lezen.

- Consumentenproducten

★ Optioneel, maar kan door andere EU-wetgeving vereist zijn

7.3.2 Specifieke veiligheidsaanbevelingen voor fysische gevaren

7.3.2.1 Ontplobbare stoffen

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
Instabiele ontplofbare stof	Gevaarlijk	H200 Instabiele ontplofbare stof

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P201 Vóór gebruik speciale aanwijzingen raadplegen. ★ Sterk aanbevolen P250 Niet malen – schokken/wrijving/... vermijden. ★ als de ontplofbare stof mechanisch gevoelig is Toepasselijke ruwe behandeling door fabrikant/ leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen als de ontplofbare stof mechanisch gevoelig is ★ Optioneel als de ontplofbare stof niet mechanisch gevoelig is	P370 + P372 + P380 + P373 In geval van brand: Explosierisico. Evacueren. NIET blussen wanneer het vuur de ontplofbare stoffen bereikt. ★ Sterk aanbevolen	P401 In overeenstemming met ... bewaren. ... Toepasselijke plaatselijke/regionale/nationale/internationale regelgeving door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad. Specificeer de toepasselijke regelgeving.	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad als er specifieke voorschriften voor verwijdering boven de normale verwachting voor

P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen om de volledige bewoording van P280 toe te passen			de verwijdering van chemische stoffen zijn.
--	--	--	--

7.3.2.1 Ontplobbare stoffen

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
Subklasse 1.1	Gevaar	H201 Ontplobbaar; gevaar voor massa-explosie
Subklasse 1.2	Gevaar	H202 Ontplobbaar; ernstig gevaar voor scherfwerking
Subklasse 1.3	Gevaar	H203 Ontplobbaar; gevaar voor brand, luchtdrukwerking of scherfwerking

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen	P370 + P372 + P380 + P373 In geval van brand: Explosierisico. Evacueren. NIET blussen wanneer het vuur de ontplobbare stoffen bereikt. ★ Sterk aanbevolen	P401 In overeenstemming met ... bewaren. ... Toepasselijke plaatselijke/regionale/nationale/internationale regelgeving door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad. Specificeer de toepasselijke regelgeving.	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad als er specifieke
P230 Vochtig houden met ... - voor stoffen en mengsels die worden bevochtigd, verdund, opgelost of gesuspenderd met een flegmatisator om hun ontplobbare eigenschappen te verminderen of onderdrukken (gedesensibiliseerde ontplobbare stoffen)			

... Materiaal door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen P234 Uitsluitend in de oorspronkelijke verpakking bewaren ★ Sterk aanbevolen P240 Opslag- en opvangreservoir aarden. - als de ontplofbare stof gevoelig is voor elektrostatische lading. ★ Optioneel tenzij andere overwegingen vermelding noodzakelijk maken ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P250 Niet malen — schokken/wrijving/... vermijden. ★ als de ontplofbare stof mechanisch gevoelig is Toepasselijke ruwe behandeling door fabrikant/ leverancier te specificeren.			voorschriften voor verwijdering boven de normale verwachting voor de verwijdering van chemische stoffen zijn. Specificeer de toepasselijke regelgeving. ★ Verplicht bij levering aan het grote publiek (waar de lidstaat dergelijke levering toestaat).
---	--	--	---

★ Sterk aanbevolen als de ontplofbare stof mechanisch gevoelig is ★ Optioneel als de ontplofbare stof niet mechanisch gevoelig is P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Beschermende handschoenen/beschermende kleding /oogbescherming sterk aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers ★ Gelaatsbescherming sterk aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers indien voorwerpen gevaarlijke fragmenten kunnen vormen ★ Aanbevolen voor ontplofbare stoffen die aan het grote publiek worden geleverd (waar lidstaten dergelijke levering toestaan).			
---	--	--	--

7.3.2.1 Ontplobbare stoffen

Gevarencategorie

Subklasse 1.4

Signaalwoord

Waarschuwing

Gevarenaanduiding

H204 Gevaar voor brand of scherfwerking

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen	P370 + P372 + P380 + P373 In geval van brand: Explosierisico. Evacueren. NIET blussen wanneer het vuur de ontplofbare stoffen bereikt. - behalve ontplofbare stoffen van subklasse 1.4 (compatibiliteitsgroep S) in transportverpakking. ★ Sterk aanbevolen	P401 In overeenstemming met ... bewaren. ... Toepasselijke plaatselijke/regionale/nationale/internationale regelgeving door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad. Specificeer de toepasselijke regelgeving.	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad als er specifieke voorschriften voor verwijdering boven de normale verwachting voor de verwijdering van chemische stoffen zijn. Specificeer de
P234 Uitsluitend in de oorspronkelijke verpakking bewaren ★ Sterk aanbevolen	P370 + P380 + P375 In geval van brand: Evacueren. Op afstand blussen in verband met ontploffingsgevaar. - voor ontplofbare stoffen van subklasse 1.4 (compatibiliteitsgroep S) in transportverpakking. ★ Sterk aanbevolen		
P240 Opslag- en opvangreservoir aarden. - als de ontplofbare stof gevoelig is voor elektrostatische lading. ★ Optioneel tenzij andere overwegingen vermelding noodzakelijk maken			

★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P250 Niet malen — schokken/wrijving/... vermijden. ★ als de ontplofbare stof mechanisch gevoelig is Toepasselijke ruwe behandeling door fabrikant/ leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen als de ontplofbare stof mechanisch gevoelig is ★ Optioneel als de ontplofbare stof niet mechanisch gevoelig is P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming sterk aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers			toepasselijke regelgeving. ★ Verplicht bij levering aan het grote publiek (waar de lidstaat dergelijke levering toestaat).
--	--	--	--

★ Gelaatsbescherming sterk aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers indien voorwerpen gevaarlijke fragmenten kunnen vormen ★ Aanbevolen voor ontplofbare stoffen die aan het grote publiek worden geleverd (waar lidstaten dergelijke levering toestaan).			
---	--	--	--

7.3.2.1 Ontplobbare stoffen

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding	Geen aanvullend gevarenpictogram
Subklasse 1.5	Gevaar	H205 Gevaar voor massa-explosie bij brand	

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen P230 Vochtig houden met ... - voor stoffen en mengsels die worden bevochtigd, verdund, opgelost of gesuspenderd met een flegmatisator om hun ontplobbare eigenschappen te verminderen of onderdrukken (gedesensibiliseerde ontplobbare stoffen) ... Materiaal door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen	P370 + P372 + P380 + P373 In geval van brand: Explosierisico. Evacueren. NIET blussen wanneer het vuur de ontplobbare stoffen bereikt. ★ Sterk aanbevolen	P401 In overeenstemming met ... bewaren. ... Toepasselijke plaatselijke/regionale/nationale/internationale regelgeving door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad. Specificeer de toepasselijke regelgeving.	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad als er specifieke voorschriften voor verwijdering boven de normale verwachting voor de verwijdering van chemische stoffen zijn.

P234 Uitsluitend in de oorspronkelijke verpakking bewaren ★ Sterk aanbevolen P240 Opslag- en opvangreservoir aarden. - als de ontplofbare stof gevoelig is voor elektrostatische lading. ★ Optioneel tenzij andere overwegingen vermelding noodzakelijk maken ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P250 Niet malen — schokken/wrijving/... vermijden. - als de ontplofbare stof mechanisch gevoelig is Toepasselijke ruwe behandeling door fabrikant/ leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen als de ontplofbare stof mechanisch gevoelig is ★ Optioneel als de ontplofbare stof niet mechanisch gevoelig is P280			Specificeer de toepasselijke regelgeving. ★ Verplicht bij levering aan het grote publiek (waar de lidstaat dergelijke levering toestaat).
--	--	--	---

Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Beschermende handschoenen/beschermende kleding /oogbescherming sterk aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers ★ Gelaatsbescherming sterk aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers indien voorwerpen gevaarlijke fragmenten kunnen vormen ★ Aanbevolen voor ontplofbare stoffen die aan het grote publiek worden geleverd (waar lidstaten dergelijke levering toestaan)			
---	--	--	--

Opmerkingen bij de etikettering van ontplofbare stoffen

- 1) Onverpakte ontplofbare stoffen of ontplofbare stoffen die zijn herverpakt in een andere verpakking dan de oorspronkelijke verpakking of een soortgelijke verpakking, moeten worden voorzien van alle onderstaande etiketteringselementen:
 - a) het pictogram: ontploffende bom;

- b) het signaalwoord "Gevaar"; en
- c) de gevarenaanduiding: "Ontplofbaar; gevaar voor massa-explosie"

tenzij aangetoond is dat het gevaar met een van de gevarencategorieën in tabel 2.1.2 van bijlage I bij de CLP overeenkomt, in welk geval de daarmee overeenkomende symbolen, signaalwoorden en/of gevarenaanduidingen worden toegekend.

- 2)** Stoffen en mengsels, zoals geleverd, met een positief resultaat in testserie 2 in deel I, hoofdstuk 12, van de UN RTDG, Handboek van tests en criteria, die zijn vrijgesteld van indeling als ontplofbare stoffen (gebaseerd op een negatief resultaat in testserie 6 in deel I, hoofdstuk 16 van de UN RTDG, Handboek van tests en criteria) hebben wel ontploffingseigenschappen. De gebruiker moet over deze intrinsieke ontploffingseigenschappen worden geïnformeerd omdat ze bij de hantering ervan in aanmerking moeten worden genomen – vooral als de stof of het mengsel uit de verpakking wordt gehaald of wordt herverpakt – en voor opslag. Daarom moeten de ontploffingseigenschappen van de stof of het mengsel worden vermeld in rubriek 2 en rubriek 9 van het veiligheidsinformatieblad en indien van toepassing ook nog andere rubrieken van het veiligheidsinformatieblad.

7.3.2.2 Ontvlambare gassen (met inbegrip van chemisch instabiele gassen)

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Gevaar	H220 Zeer licht ontvlambaar gas
2	Waarschuwing	H221 Ontvlambaar gas

Pictogram uitsluitend voor gevacat egorie 1

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen	P377 Brand door lekkend gas: Niet blussen, tenzij het lek veilig gedicht kan worden. ★ Sterk aanbevolen P381 In geval van lekkage alle ontstekingsbronnen verwijderen. ★ Aanbevolen	P403 Op een goed geventileerde plaats bewaren. ★ Sterk aanbevolen	

7.3.2.2 Ontvlambare gassen (met inbegrip van chemisch instabiele gassen)

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
------------------	--------------	-------------------

*Geen
aanvullend
gevaarpic
togram*

A	<i>Geen aanvullend signaalwoord</i>	H230 Kan explosief reageren zelfs in afwezigheid van lucht
B	<i>Geen aanvullend signaalwoord</i>	H231 Kan explosief reageren zelfs in afwezigheid van lucht bij verhoogde druk en/of temperatuur

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P202 Pas gebruiken wanneer u alle veiligheidsvoorschriften gelezen en begrepen heeft. ★ Sterk aanbevolen			

NB: Deze tabel vermeldt alleen de veiligheidsaanbeveling die toegekend is op grond van de chemische instabiliteit van het gas. Voor andere veiligheidsaanbevelingen die op grond van ontvlambaarheid zijn toegekend, zie de betreffende tabel voor ontvlambare gassen (van cat. 1 en 2) op de vorige pagina.

7.3.2.3 Aerosolen

Gevarencategorie Signaalwoord Gevarenaanduiding

1	Gevaar	H222 Zeer licht ontvlambare aerosol H229 Houder onder druk: Kan openbarsten bij verhitting
2	Waarschuwing	H223 Ontvlambare aerosol H229 Houder onder druk: Kan openbarsten bij verhitting

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen, tenzij al toegekend in overeenstemming met Richtlijn 75/324/EEG P211 Niet in een open vuur of op andere ontstekingsbronnen spuiten. ★ Sterk aanbevolen, tenzij een soortgelijke aanduiding is toegekend in overeenstemming met Richtlijn 75/324/EEG P251 Ook na gebruik niet doorboren of verbranden.		P410 + P412 Tegen zonlicht beschermen. Niet blootstellen aan temperaturen boven 50 °C. Toepasselijke temperatuurschaal te gebruiken door fabrikant/leverancier ★ Sterk aanbevolen, tenzij al toegekend in overeenstemming met Richtlijn 75/324/EEG	

★ Sterk aanbevolen, tenzij al toegekend in overeenstemming met Richtlijn 75/324/EEG			
---	--	--	--

7.3.2.3 Aerosolen

*Geen
aanvullend
gevaarpic
togram*

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
3	Waarschuwing	H229 Houder onder druk: Kan openbarsten bij verhitting

Veiligheidsaanbevelingen

Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen, tenzij al toegekend in overeenstemming met Richtlijn 75/324/EEG P251 Ook na gebruik niet doorboren of verbranden. ★ Sterk aanbevolen, tenzij al toegekend in overeenstemming met Richtlijn 75/324/EEG		P410 + P412 Tegen zonlicht beschermen. Niet blootstellen aan temperaturen boven 50 °C. Toepasselijke temperatuurschaal te gebruiken door fabrikant/leverancier ★ Sterk aanbevolen, tenzij al toegekend in overeenstemming met Richtlijn 75/324/EEG	

7.3.2.4 Oxiderende gassen

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Gevaar	H270 Kan brand veroorzaken of bevorderen; oxiderend

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P220 Verwijderd houden van kleding en andere brandbare stoffen. ★ Sterk aanbevolen P244 Reduceerventielen vrij van olie en vet houden. ★ Sterk aanbevolen	P370 + P376 In geval van brand: Het lek dichten als dat veilig gedaan kan worden. ★ Optioneel ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad.	P403 Op een goed geventileerde plaats bewaren. ★ Sterk aanbevolen	

7.3.2.5 Gassen onder druk

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
Samengeperst gas	Waarschuwing	H280 Bevat gas onder druk; kan ontploffen bij verwarming
Vloeibaar gemaakt gas	Waarschuwing	H280 Bevat gas onder druk; kan ontploffen bij verwarming
Opgelost gas	Waarschuwing	H280 Bevat gas onder druk; kan ontploffen bij verwarming

Veiligheidsaanbevelingen

Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
		P410 + P403 Tegen zonlicht beschermen. Op een goed geventileerde plaats bewaren. - P410 kan worden weggelaten voor gasflessen in overeenstemming met verpakkingsinstructie P200 van de UN RTDG, tenzij de gasflessen onderhevig zijn aan (langzame) ontleding of polymerisatie ★ Optioneel	

7.3.2.5 Gassen onder druk

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
Sterk gekoeld vloeibaar gas	Waarschuwing	H281 Bevat sterk gekoeld gas; kan cryogene brandwonden of letsel veroorzaken

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P282 Koude-isolerende handschoenen en gelaatsbescherming of oogbescherming dragen. ★ Sterk aanbevolen als vloeibare spetters kunnen voorkomen, bijv. tijdens overladen van cryogene vloeistoffen. In dit geval moet het gebruik van een sluitende veiligheidsbril en gezichtsbescherming worden aanbevolen in het veiligheidsinformatieblad.	P336 + P315 Bevroren lichaamsdelen met lauw water ontdooien. Niet wrijven. Onmiddellijk een arts raadplegen. ★ Aanbevolen	P403 Op een goed geventileerde plaats bewaren. ★ Optioneel	

7.3.2.6 Ontvlambare vloeistoffen

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Gevaar	H224 Zeer licht ontvlambare vloeistof en damp
2	Gevaar	H225 Zeer licht ontvlambare vloeistof en damp
3	Waarschuwing	H226 Ontvlambare vloeistof en damp

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen P233 Verpakking goed gesloten houden. - als de vloeistof vluchtig is, waardoor een potentieel ontplofbare atmosfeer kan ontstaan ★ Sterk aanbevolen voor categorie 1, tenzij P404 al is toegekend ★ Aanbevolen voor categorie 2, tenzij P404 al is toegekend ★ Optioneel voor categorie 3	P303 + P361 + P353 BIJ CONTACT MET DE HUID (of het haar): Verontreinigde kleding onmiddellijk uittrekken. Huid met water afspoelen [of afdouchen]. - tekst tussen vierkante haken opnemen waar de fabrikant/leverancier het passend acht voor de specifieke chemische stof ★ Optioneel tenzij noodzakelijk geacht, bijv. als gevolg van het risico op het ontstaan van een potentieel ontplofbare atmosfeer P370 + P378 In geval van brand: Blussen met... - indien water het risico vergroot.	P403 + P235 Op een goed geventileerde plaats bewaren. Koel bewaren. - voor ontvlambare vloeistoffen categorie 1 en andere vloeistoffen die vluchtig zijn, waardoor een potentieel ontplofbare atmosfeer kan ontstaan. ★ Sterk aanbevolen	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te

P235 Koel bewaren. - voor ontvlambare vloeistoffen categorie 1 en andere vloeistoffen die vluchtig zijn en waardoor een ontplofbare atmosfeer kan ontstaan ★ Sterk aanbevolen, tenzij P403 + P235 is toegekend. P240 Opslag- en opvangreservoir aarden. - als de vloeistof vluchtig is, waardoor een potentieel ontplofbare atmosfeer kan ontstaan ★ Optioneel tenzij andere overwegingen vermelding noodzakelijk maken ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P241 Explosieveilige [elektrische/ventilatie-/verlichtings-/...] apparatuur gebruiken. - als de vloeistof vluchtig is, waardoor een potentieel ontplofbare atmosfeer kan ontstaan - tekst tussen vierkante haken kan worden gebruikt om indien en waar van toepassing specifieke elektrische, ventilatie-, verlichtings- of andere apparatuur te benoemen. ★ Optioneel tenzij andere overwegingen vermelding noodzakelijk maken	... Middel door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen indien specifieke blusmiddelen vereist of gepast zijn		specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	---	--	---

★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P242 Vonkvrij gereedschap gebruiken. - als de vloeistof vluchtig is, waardoor een potentieel ontplofbare atmosfeer kan ontstaan en als de minimale ontstekingsenergie zeer laag is. (Dit geldt voor stoffen en mengsels waarvan de ontstekingsenergie <0,1 mJ is, bijv. koolstofdissulfide). ★ Optioneel tenzij andere overwegingen vermelding noodzakelijk maken ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P243 Actie ondernemen om statische ontladingen te voorkomen. - als de vloeistof vluchtig is, waardoor een potentieel ontplofbare atmosfeer kan ontstaan ★ Optioneel tenzij andere overwegingen vermelding noodzakelijk maken ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen.			
---	--	--	--

Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Optioneel			
---	--	--	--

7.3.2.7 Ontvlambare vaste stoffen

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Gevaar	H228 Ontvlambare vaste stof
2	Waarschuwing	H228 Ontvlambare vaste stof

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen	P370 + P378 In geval van brand: Blussen met... - indien water het risico vergroot. ... Middel door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen indien specifieke blusmiddelen vereist of gepast zijn		
P240 Opslag- en opvangreservoir aarden. - als de vaste stof gevoelig is voor elektrostatische lading ★ Optioneel tenzij andere overwegingen vermelding noodzakelijk maken ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad			
P241			

Explosieveilige [elektrische/ventilatie-/verlichtings-/...] apparatuur gebruiken. - indien zich stofwolken kunnen vormen. - tekst tussen vierkante haken kan worden gebruikt om indien en waar van toepassing specifieke elektrische, ventilatie-, verlichtings- of andere apparatuur te benoemen. ★ Optioneel tenzij andere overwegingen vermelding noodzakelijk maken ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Optioneel			
--	--	--	--

7.3.2.8 Zelfontledende stoffen en mengsels

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
Type A	Gevaar	H240 Ontploffingsgevaar bij verwarming

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen P234 Uitsluitend in de oorspronkelijke verpakking bewaren. ★ Sterk aanbevolen indien de verpakking belangrijk is om het effect van gevaarlijke reacties of ontploffing te voorkomen of onderdrukken P235 Koel bewaren. - kan worden weggelaten indien P411 op het etiket wordt vermeld	P370 + P372 + P380 + P373 In geval van brand: Explosierisico. Evacueren. NIET blussen wanneer het vuur de ontplofbare stoffen bereikt ★ Sterk aanbevolen	P403 Op een goed geventileerde plaats bewaren. - behalve temperatuurgecontroleerde zelfontledende stoffen en mengsels of organische peroxiden omdat condensatie en vervolgens bevrozing kunnen optreden ★ Sterk aanbevolen P411 Bij maximaal ... °C bewaren. - indien temperatuurcontrole vereist is (volgens onderdeel 2.8.2.4 of 2.15.2.3 van bijlage I bij de CLP) of indien anderszins noodzakelijk geacht.	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad als er specifieke voorschriften voor verwijdering boven de normale verwachting voor de verwijdering van chemische stoffen zijn.

★ Aanbevolen P240 Opslag- en opvangreservoir aarden. - indien elektrostatisch gevoelig en in staat een ontplofbare atmosfeer te genereren ★ Optioneel tenzij andere overwegingen vermelding noodzakelijk maken ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen		... Temperatuur door fabrikant/leverancier te specificeren aan de hand van de toepasselijke temperatuurschaal. ★ Sterk aanbevolen P420 Apart bewaren. ★ Aanbevolen indien er een grote kans is dat niet-verenigbare materialen een bepaald risico veroorzaken. Indien deze aanduiding wordt gebruikt, moet een toelichting op de niet-verenigbare materialen worden toegevoegd als aanvullende informatie.	Specificeer de toepasselijke regelgeving.
--	--	--	--

7.3.2.8 Zelfontledende stoffen en mengsels

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
Type B	Gevaar	H241 Brand- of ontploffingsgevaar bij verwarming

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen P234 Uitsluitend in de oorspronkelijke verpakking bewaren. ★ Sterk aanbevolen P235 Koel bewaren.	P370 + P380 + P375 [+ P378]⁴¹ In geval van brand: Evacueren. Op afstand blussen in verband met ontploffingsgevaar. [Blussen met...]. - tekst tussen vierkante haken gebruiken indien water het risico vergroot. ... Middel door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen ★ Tekst tussen vierkante haken is sterk aanbevolen indien specifieke blusmiddelen vereist of gepast zijn	P403 Op een goed geventileerde plaats bewaren. - behalve temperatuurgecontroleerde zelfontledende stoffen en mengsels of organische peroxiden omdat condensatie en vervolgens bevrozing kunnen optreden ★ Sterk aanbevolen P411 Bij maximaal ... °C bewaren.	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de

⁴¹ Het gebruik van vierkante haken wordt toegelicht in paragraaf 7.3 van dit richtsnoer.

- kan worden weggelaten indien P411 op het etiket wordt vermeld ★ Aanbevolen P240 Opslag- en opvangreservoir aarden. - indien elektrostatisch gevoelig en in staat een ontplofbare atmosfeer te genereren ★ Optioneel tenzij andere overwegingen vermelding noodzakelijk maken ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen		- indien temperatuurcontrole vereist is (volgens onderdeel 2.8.2.4 of 2.15.2.3 van bijlage I bij de CLP) of indien anderszins noodzakelijk geacht. ... Temperatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen P420 Apart bewaren. ★ Aanbevolen indien er een grote kans is dat niet-verenigbare materialen een bepaald risico veroorzaken. Indien deze aanduiding wordt gebruikt, moet een toelichting op de niet-verenigbare materialen worden toegevoegd als aanvullende informatie	stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad als er specifieke voorschriften voor verwijdering boven de normale verwachting voor de verwijdering van chemische stoffen zijn. Specificeer de toepasselijke regelgeving.
---	--	--	--

7.3.2.8 Zelfontledende stoffen en mengsels

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
Type C	Gevaar	H242 Brandgevaar bij verwarming
Type D	Gevaar	H242 Brandgevaar bij verwarming
Type E	Waarschuwing	H242 Brandgevaar bij verwarming
Type F	Waarschuwing	H242 Brandgevaar bij verwarming

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen	P370 + P378 In geval van brand: Blussen met... - indien water het risico vergroot. Middel door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen indien specifieke blusmiddelen vereist of gepast zijn	P403 Op een goed geventileerde plaats bewaren. - behalve temperatuurgecontroleerde zelfontledende stoffen en mengsels of organische peroxiden omdat condensatie en vervolgens bevriezing kunnen optreden ★ Sterk aanbevolen P411	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving
P234 Uitsluitend in de oorspronkelijke verpakking bewaren. ★ Sterk aanbevolen			
P235 Koel bewaren.			

- kan worden weggelaten indien P411 op het etiket wordt vermeld ★ Aanbevolen P240 Opslag- en opvangreservoir aarden. - indien elektrostatisch gevoelig en in staat een ontplofbare atmosfeer te genereren ★ Optioneel tenzij andere overwegingen vermelding noodzakelijk maken ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen		Bij maximaal ... °C bewaren. - indien temperatuurcontrole vereist is (volgens onderdeel 2.8.2.4 of 2.15.2.3 van bijlage I bij de CLP) of indien anderszins noodzakelijk geacht. ... Temperatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen P420 Apart bewaren. ★ Aanbevolen indien er een grote kans is dat niet-verenigbare materialen een bepaald risico veroorzaken. Indien deze aanduiding wordt gebruikt, moet een toelichting op de niet-verenigbare materialen worden toegevoegd als aanvullende informatie	inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad als er specifieke voorschriften voor verwijdering boven de normale verwachting voor de verwijdering van chemische stoffen zijn. Specificeer de toepasselijke regelgeving.
---	--	---	--

7.3.2.9 Pyrofore vloeistoffen

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Gevaar	H250 Vat spontaan vlam bij blootstelling aan lucht

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen P222 Contact met lucht vermijden. - indien benadrukken gevarenaanduiding gewenst is ★ Optioneel P231 + P232 Inhoud onder inert gas/... hanteren en bewaren. Tegen vocht beschermen	P302 + P334 BIJ CONTACT MET DE HUID: In koud water onderdompelen of nat verband aanbrengen. ★ Sterk aanbevolen P370 + P378 In geval van brand: Blussen met... - indien water het risico vergroot. ... Middel door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen indien specifieke blusmiddelen vereist of gepast zijn		

... Vloeistof of gas door fabrikant/leverancier te specificeren als "inert gas" niet passend is. ★ Aanbevolen ★ Sterk aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P233 Verpakking goed gesloten houden ★ Sterk aanbevolen P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen			
---	--	--	--

7.3.2.10 Pyrofore vaste stoffen

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Gevaar	H250 Vat spontaan vlam bij blootstelling aan lucht

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen P222 Contact met lucht vermijden. - indien benadrukken gevarenaanduiding gewenst is ★ Optioneel P231 + P232 Inhoud onder inert gas/... hanteren en bewaren. Tegen vocht beschermen	P302 + P335 + P334 BIJ CONTACT MET DE HUID: Losse deeltjes van de huid afvegen. In koud water onderdompelen of nat verband aanbrengen. ★ Sterk aanbevolen P370 + P378 In geval van brand: Blussen met... - indien water het risico vergroot. ... Middel door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen indien specifieke blusmiddelen vereist of gepast zijn		

... Vloeistof of gas door fabrikant/leverancier te specificeren als "inert gas" niet passend is. ★ Aanbevolen ★ Sterk aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P233 Verpakking goed gesloten houden ★ Sterk aanbevolen P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen			
---	--	--	--

7.3.2.11 Voor zelfverhitting vatbare stoffen en mengsels

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Gevaar	H251 Vatbaar voor zelfverhitting; kan vlam vatten
2	Waarschuwing	H252 In grote hoeveelheden vatbaar voor zelfverhitting; kan vlam vatten

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P235 Koel bewaren. - kan worden weggelaten indien P413 op het etiket wordt vermeld. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Optioneel		P407 Ruimte laten tussen stapels/pallets. ★ Sterk aanbevolen P413 Bulkmateriaal, indien meer dan ... kg, bij temperaturen van maximaal ... °C bewaren. ... Massa en temperatuur door fabrikant/leverancier te specificeren aan de hand van de toepasselijke schaal. ★ Sterk aanbevolen indien de fabrikant specifieke informatie heeft P420 Apart bewaren. ★ Aanbevolen indien er een grote kans is dat niet-verenigbare materialen een bepaald risico veroorzaken.	

		Indien deze aanduiding wordt gebruikt, moet een toelichting op de niet-verenigbare materialen worden toegevoegd als aanvullende informatie	
--	--	--	--

7.3.2.12 Stoffen en mengsels die in contact met water ontvlambare gassen ontwikkelen

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Gevaar	H260 In contact met water komen ontvlambare gassen vrij die spontaan kunnen ontbranden
2	Gevaar	H261 In contact met water komen ontvlambare gassen vrij

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P223 Contact met water vermijden. - indien benadrukken gevarenaanduiding gewenst is ★ Optioneel P231 + P232 Inhoud onder inert gas/... hanteren en bewaren/... Tegen vocht beschermen. - als de stof of het mengsel gemakkelijk reageert met vocht in de lucht. ... Vloeistof of gas door fabrikant/leverancier te specificeren als "inert gas" niet passend is ★ Sterk aanbevolen indien speciale nadruk vereist is	P302 + P335 + P334 BIJ CONTACT MET DE HUID: Losse deeltjes van de huid afvegen. In koud water onderdompelen. ★ Sterk aanbevolen P370 + P378 In geval van brand: Blussen met... - indien water het risico vergroot. ... Middel door fabrikant/leverancier te specificeren.	P402 + P404 Op een droge plaats bewaren. In gesloten verpakking bewaren. ★ Aanbevolen, tenzij P231 al is toegekend ★ Sterk aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake

P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Aanbevolen	★ Sterk aanbevolen indien specifieke blusmiddelen vereist of gepast zijn		gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad als er specifieke voorschriften voor verwijdering boven de normale verwachting voor de verwijdering van chemische stoffen zijn. Specificeer de toepasselijke regelgeving.
--	---	--	---

7.3.2.12 Stoffen en mengsels die in contact met water ontvlambare gassen ontwikkelen

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
3	Waarschuwing	H261 In contact met water komen ontvlambare gassen vrij

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P231 + P232 Inhoud onder inert gas/... hanteren en bewaren. Tegen vocht beschermen. - als de stof of het mengsel gemakkelijk reageert met vocht in de lucht. ... Vloeistof of gas door fabrikant/leverancier te specificeren als "inert gas" niet passend is ★ Sterk aanbevolen indien speciale nadruk vereist is P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Aanbevolen	P370 + P378 In geval van brand: Blussen met... - indien water het risico vergroot. ... Middel door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen indien specifieke blusmiddelen vereist of gepast zijn	P402 + P404 Op een droge plaats bewaren. In gesloten verpakking bewaren. ★ Aanbevolen, tenzij P231 al is toegekend ★ Sterk aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de

			toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad als er specifieke voorschriften voor verwijdering boven de normale verwachting voor de verwijdering van chemische stoffen zijn. Specificeer de toepasselijke regelgeving.
--	--	--	--

7.3.2.13 Oxiderende vloeistoffen

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Gevaar	H271 Kan brand of ontploffingen veroorzaken; sterk oxiderend

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen	P306 + P360 NA MORSEN OP KLEDING: Verontreinigde kleding en huid onmiddellijk met veel water afspoelen en pas daarna kleding uittrekken. ★ Aanbevolen	P420 Apart bewaren. ★ Aanbevolen indien er een grote kans is dat niet-verenigbare materialen een bepaald risico veroorzaken. Indien deze aanduiding wordt gebruikt, moet een toelichting op de niet-verenigbare materialen worden toegevoegd als aanvullende informatie ★ Optioneel wanneer P220 al is toegekend	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving
P220 Verwijderd houden van kleding en andere brandbare stoffen. ★ Sterk aanbevolen	P371 + P380 + P375 In geval van grote brand en grote hoeveelheden: Evacueren. Op afstand blussen in verband met ontploffingsgevaar. ★ Sterk aanbevolen		
P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Aanbevolen	P370 + P378 In geval van brand: Blussen met...		

P283 Vuur/vlambestendige/vertragende kleding dragen. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad	- indien water het risico vergroot. ... Middel door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen indien specifieke blusmiddelen vereist of gepast zijn		is niet nodig. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad als er specifieke voorschriften voor verwijdering boven de normale verwachting voor de verwijdering van chemische stoffen zijn
--	--	--	---

7.3.2.13 Oxiderende vloeistoffen

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
2	Gevaar	H272 Kan brand bevorderen; oxiderend
3	Waarschuwing	H272 Kan brand bevorderen; oxiderend

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen P220 Verwijderd houden van kleding en andere brandbare stoffen. ★ Sterk aanbevolen P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren.	P370 + P378 In geval van brand: Blussen met... - indien water het risico vergroot. ... Middel door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen indien specifieke blusmiddelen vereist of gepast zijn		P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is

★ Aanbevolen			niet nodig. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad als er specifieke voorschriften voor verwijdering boven de normale verwachting voor de verwijdering van chemische stoffen zijn. Specificeer de toepasselijke regelgeving.
--------------	--	--	--

7.3.2.14 Oxiderende vaste stoffen

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Gevaar	H271 Kan brand of ontploffingen veroorzaken; sterk oxiderend

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen	P306 + P360 NA MORSEN OP KLEDING: Verontreinigde kleding en huid onmiddellijk met veel water afspoelen en pas daarna kleding uittrekken. ★ Aanbevolen		P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is
P220 Verwijderd houden van kleding en andere brandbare stoffen. ★ Sterk aanbevolen	P371 + P380 + P375 In geval van grote brand en grote hoeveelheden: Evacueren. Op afstand blussen in verband met ontploffingsgevaar. ★ Sterk aanbevolen		
P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Aanbevolen	P370 + P378 In geval van brand: Blussen met... - indien water het risico vergroot.		

P283 Vuur/vlambestendige/vertragende kleding dragen. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad	... Middel door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen indien specifieke blusmiddelen vereist of gepast zijn		niet nodig. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad als er specifieke voorschriften voor verwijdering boven de normale verwachting voor de verwijdering van chemische stoffen zijn. Specificeer de toepasselijke regelgeving.
--	---	--	---

7.3.2.14 Oxiderende vaste stoffen

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
2	Gevaar	H272 Kan brand bevorderen; oxiderend
3	Waarschuwing	H272 Kan brand bevorderen; oxiderend

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen	P370 + P378 In geval van brand: Blussen met... - indien water het risico vergroot. ... Middel door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen indien specifieke blusmiddelen vereist of gepast zijn		P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar ... overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de
P220 Verwijderd houden van kleding en andere brandbare stoffen. ★ Sterk aanbevolen			
P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren.			

★ Aanbevolen			toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad als er specifieke voorschriften voor verwijdering boven de normale verwachting voor de verwijdering van chemische stoffen zijn. Specificeer de toepasselijke regelgeving.
--------------	--	--	--

7.3.2.15 Organische peroxiden

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
Type A	Gevaar	H240 Ontploffingsgevaar bij verwarming

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen P234 Uitsluitend in de oorspronkelijke verpakking bewaren. ★ Sterk aanbevolen indien de verpakking belangrijk is om het effect van gevaarlijke reacties of ontploffing te voorkomen of onderdrukken P235 Koel bewaren - kan worden weggelaten indien P411 op het etiket wordt vermeld	P370 + P372 + P380 + P373 In geval van brand: Explosierisico. Evacueren. NIET blussen wanneer het vuur de ontplofbare stoffen bereikt ★ Sterk aanbevolen	P403 Op een goed geventileerde plaats bewaren. - behalve temperatuurgecontroleerde zelfontledende stoffen en mengsels of organische peroxiden omdat condensatie en vervolgens bevrozing kunnen optreden ★ Sterk aanbevolen, in combinatie met P411 of P235 P410 Tegen zonlicht beschermen. ★ Optioneel indien P411 of P235 al is toegekend P411 Bij maximaal ... °C bewaren.	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad als er specifieke voorschriften voor verwijdering boven de normale verwachting voor de verwijdering van

★ Optioneel P240 Opslag- en opvangreservoir aarden. - indien elektrostatisch gevoelig en in staat een ontplofbare atmosfeer te genereren ★ Optioneel tenzij andere overwegingen vermelding noodzakelijk maken ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen		- indien temperatuurcontrole vereist is (volgens onderdeel 2.15.2.3 van bijlage I bij de CLP) of indien anderszins noodzakelijk geacht. ... Temperatuur door fabrikant/leverancier te specificeren aan de hand van de toepasselijke temperatuurschaal. ★ Sterk aanbevolen P420 Apart bewaren. ★ Aanbevolen indien er een grote kans is dat niet-verenigbare materialen een bepaald risico veroorzaken. Indien deze aanduiding wordt gebruikt, moet een toelichting op de niet-verenigbare materialen worden toegevoegd als aanvullende informatie	chemische stoffen zijn. Specificeer de toepasselijke regelgeving.
---	--	--	--

7.3.2.15 Organische peroxiden

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
Type B	Gevaar	H241 Brand- of ontploffingsgevaar bij verwarming

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen P234 Uitsluitend in de oorspronkelijke verpakking bewaren. ★ Sterk aanbevolen P235 Koel bewaren - kan worden weggelaten indien P411 op het etiket wordt vermeld ★ Optioneel	P370 + P380 + P375 [+ P378] In geval van brand: Evacueren. Op afstand blussen in verband met ontploffingsgevaar. [Blussen met...]. ... Middel door fabrikant/leverancier te specificeren. - tekst tussen vierkante haken gebruiken indien water het risico vergroot. ★ Sterk aanbevolen	P403 Op een goed geventileerde plaats bewaren. - behalve temperatuurgecontroleerde zelfontledende stoffen en mengsels of organische peroxiden omdat condensatie en vervolgens bevroering kunnen optreden ★ Sterk aanbevolen, in combinatie met P411 of P235 P410 Tegen zonlicht beschermen. ★ Optioneel indien P411 of P235 al is toegekend P411	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te

P240 Opslag- en opvangreservoir aarden. - indien elektrostatisch gevoelig en in staat een ontplofbare atmosfeer te genereren ★ Optioneel tenzij andere overwegingen vermelding noodzakelijk maken ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen		Bij maximaal ... °C bewaren. - indien temperatuurcontrole vereist is (volgens onderdeel 2.15.2.3 van bijlage I bij de CLP) of indien anderszins noodzakelijk geacht. ... Temperatuur door fabrikant/leverancier te specificeren aan de hand van de toepasselijke temperatuurschaal. ★ Sterk aanbevolen P420 Apart bewaren. ★ Aanbevolen indien er een grote kans is dat niet-verenigbare materialen een bepaald risico veroorzaken. Indien deze aanduiding wordt gebruikt, moet een toelichting op de niet-verenigbare materialen worden toegevoegd als aanvullende informatie	specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad als er specifieke voorschriften voor verwijdering boven de normale verwachting voor de verwijdering van chemische stoffen zijn. Specificeer de toepasselijke regelgeving.
--	--	---	---

7.3.2.15 Organische peroxiden

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
Type C	Gevaar	H242 Brandgevaar bij verwarming
Type D	Gevaar	H242 Brandgevaar bij verwarming
Type E	Waarschuwing	H242 Brandgevaar bij verwarming
Type F	Waarschuwing	H242 Brandgevaar bij verwarming

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P210 Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken. ★ Sterk aanbevolen P234 Uitsluitend in de oorspronkelijke verpakking bewaren. ★ Sterk aanbevolen P235 Koel bewaren	P370 + P378 In geval van brand: Blussen met... - indien water het risico vergroot. ... Middel door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen indien specifieke blusmiddelen vereist of gepast zijn	P403 Op een goed geventileerde plaats bewaren. - behalve temperatuurgecontroleerde zelfontledende stoffen en mengsels of organische peroxiden omdat condensatie en vervolgens bevrozing kunnen optreden ★ Sterk aanbevolen, in combinatie met P411 of P235 P410 Tegen zonlicht beschermen. ★ Optioneel indien P411 of P235 al is toegekend	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de

- kan worden weggelaten indien P411 op het etiket wordt vermeld ★ Optioneel P240 Opslag- en opvangreservoir aarden. - indien elektrostatisch gevoelig en in staat een ontplofbare atmosfeer te genereren ★ Optioneel tenzij andere overwegingen vermelding noodzakelijk maken ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen		P411 Bij maximaal ... °C bewaren. - indien temperatuurcontrole vereist is (volgens onderdeel 2.15.2.3 van bijlage I bij de CLP) of indien anderszins noodzakelijk geacht. ... Temperatuur door fabrikant/leverancier te specificeren aan de hand van de toepasselijke temperatuurschaal. ★ Sterk aanbevolen P420 Apart bewaren. ★ Aanbevolen indien er een grote kans is dat niet-verenigbare materialen een bepaald risico veroorzaken. Indien deze aanduiding wordt gebruikt, moet een toelichting op de niet-verenigbare materialen worden toegevoegd als aanvullende informatie	wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad als er specifieke voorschriften voor verwijdering boven de normale verwachting voor de verwijdering van chemische stoffen zijn. Specificeer de toepasselijke regelgeving.
--	--	---	--

7.3.2.16 Bijtend voor metalen

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Waarschuwing	H290 Kan bijtend zijn voor metalen

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P234 Uitsluitend in de oorspronkelijke verpakking bewaren. ★ Aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad	P390 Gelekte/gemorste stof opnemen om materiële schade te vermijden. ★ Aanbevolen	P406 In corrosiebestendige/... houder met corrosiebestendige binnenbekleding bewaren. - kan worden weggelaten indien P234 op het etiket wordt vermeld ... Andere verenigbare materialen door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Optioneel ★ Niet gebruiken als P234 al is toegekend	

7.3.3 Specifieke veiligheidsaanbevelingen voor gezondheidsgevaaren**7.3.3.1 Acute toxiciteit – oraal**

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Gevaar	H300 Dodelijk bij inslikken
2	Gevaar	H300 Dodelijk bij inslikken
3	Gevaar	H301 Giftig bij inslikken

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P264 Na het werken met dit product ... grondig wassen. Na behandeling te wassen lichaamsdelen door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers	P301 + P310 NA INSLIKKEN: Onmiddellijk een ANTIGIFCENTRUM/arts /... raadplegen. ... Geschikte bron van medisch noodadvies door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen P321 Specifieke behandeling vereist (zie ... op dit etiket).	P405 Achter slot bewaren. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers, tenzij andere overwegingen (wetgeving lidstaat) vermelding noodzakelijk maken	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het

P270 Niet eten, drinken of roken tijdens het gebruik van dit product. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek voor categorie 1 en 2 ★ Aanbevolen voor het grote publiek voor categorie 3 ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad	- indien onmiddellijk een antidotum moet worden toegediend. ... Verwijzing naar aanvullende eerstehulpinstructie. ★ Uitsluitend sterk aanbevolen in uitzonderlijke gevallen waarin specifieke behandeling bekend en vereist is P330 in combinatie met P301 De mond spoelen. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek voor de categorieën 1 en 2 tenzij P301+P330+P331 al is toegekend ★ Aanbevolen voor het grote publiek voor categorie 3 tenzij P301+P330+P331 al is toegekend ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers voor de categorieën 1 en 2 tenzij P301+P330+P331 al is toegekend ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers voor categorie 3		mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. . Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	--	--	---

7.3.3.1 Acute toxiciteit – oraal

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
4	Waarschuwing	H302 Schadelijk bij inslikken

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P264 Na het werken met dit product ... grondig wassen. Na behandeling te wassen lichaamsdelen door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Aanbevolen P270 Niet eten, drinken of roken tijdens het gebruik van dit product. ★ Aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad	P301 + P312 NA INSLIKKEN: Bij onwel voelen een ANTIGIFCENTRUM/arts/... raadplegen. ... Geschikte bron van medisch noodadvies door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Optioneel P330 De mond spoelen. ★ Optioneel		P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren) Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.

			★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	--	--	---

7.3.3.1 Acute toxiciteit – dermaal

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Gevaar	H310 Dodelijk bij contact met de huid
2	Gevaar	H310 Dodelijk bij contact met de huid

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P262 Mag niet in de ogen, op de huid of op de kleding komen. ★ Sterk aanbevolen	P302 + P352 BIJ CONTACT MET DE HUID: Met veel water wassen/... ... Fabrikant/leverancier kan een reinigingsmiddel specificeren indien van toepassing, of kan in uitzonderlijke gevallen een alternatief middel adviseren als water duidelijk ongeschikt is. ★ Aanbevolen voor het grote publiek ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad	P405 Achter slot bewaren. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers, tenzij andere overwegingen (wetgeving lidstaat) vermelding noodzakelijk maken	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de
P264 Na het werken met dit product ... grondig wassen. Na behandeling te wassen lichaamsdelen door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen			
P270 Niet eten, drinken of roken tijdens het gebruik van dit product.	P310		

★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. - Beschermende handschoenen/kleding specificeren. Soort bescherming door fabrikant/leverancier verder te specificeren waar van toepassing. ★ Sterk aanbevolen	Onmiddellijk een ANTIGIFCENTRUM/arts /... raadplegen. ... Geschikte bron van medisch noodadvies door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen in combinatie met P302+P352 P321 Specifieke behandeling vereist (zie ... op dit etiket). - indien onmiddellijke maatregelen, zoals specifiek reinigingsmiddel, worden geadviseerd ... Verwijzing naar aanvullende eerstehulpinstructie. ★ Uitsluitend sterk aanbevolen in uitzonderlijke gevallen waarin specifieke behandeling bekend en vereist is P361 + P364 Verontreinigde kleding onmiddellijk uittrekken en wassen alvorens deze opnieuw te gebruiken ★ Aanbevolen		locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad als er specifieke voorschriften voor verwijdering boven de normale verwachting voor de verwijdering van chemische stoffen zijn. Specificeer de toepasselijke regelgeving.
---	---	--	---

7.3.3.1 Acute toxiciteit – dermaal

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
3	Gevaar	H311 Giftig bij contact met de huid

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. - Beschermende handschoenen/kleding specificeren. Soort bescherming door fabrikant/leverancier verder te specificeren waar van toepassing. ★ Sterk aanbevolen	P302 + P352 BIJ CONTACT MET DE HUID: Met veel water wassen/... ... Fabrikant/leverancier kan een reinigingsmiddel specificeren indien van toepassing, of kan in uitzonderlijke gevallen een alternatief middel adviseren als water duidelijk ongeschikt is. ★ Aanbevolen voor het grote publiek ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P312 Bij onwel voelen een ANTIGIFCENTRUM/arts/... raadplegen.	P405 Achter slot bewaren. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers, tenzij andere overwegingen (wetgeving lidstaat) vermelding noodzakelijk maken	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering

	... Geschikte bron van medisch noodadvies door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Aanbevolen P321 Specifieke behandeling vereist (zie ... op dit etiket). - indien onmiddellijke maatregelen, zoals specifiek reinigingsmiddel, worden geadviseerd ... Verwijzing naar aanvullende eerstehulpinstructie. ★ Uitsluitend sterk aanbevolen in uitzonderlijke gevallen waarin specifieke behandeling bekend en vereist is P361+P364 Verontreinigde kleding onmiddellijk uittrekken en wassen alvorens deze opnieuw te gebruiken. ★ Aanbevolen		te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	---	--	--

7.3.3.1 Acute toxiciteit – dermaal

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
4	Waarschuwing	H312 Schadelijk bij contact met de huid

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. - Beschermende handschoenen/kleding specificeren. Soort bescherming door fabrikant/leverancier verder te specificeren waar van toepassing. ★ Aanbevolen	P302 + P352 BIJ CONTACT MET DE HUID: Met veel water wassen/... ... Fabrikant/leverancier kan een reinigingsmiddel specificeren indien van toepassing, of kan in uitzonderlijke gevallen een alternatief middel adviseren als water duidelijk ongeschikt is. ★ Optioneel P312 Bij onwel voelen een ANTIGIFCENTRUM/arts/... raadplegen. ... Geschikte bron van medisch noodadvies door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Aanbevolen P321		P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de

	Specifieke behandeling vereist (zie ... op dit etiket). - indien onmiddellijke maatregelen, zoals specifiek reinigingsmiddel, worden geadviseerd. ... Verwijzing naar aanvullende eerstehulpinstructie. ★ Uitsluitend sterk aanbevolen in uitzonderlijke gevallen waarin specifieke behandeling bekend en vereist is P362 + P364 Verontreinigde kleding uittrekken en wassen alvorens deze opnieuw te gebruiken. ★ Optioneel		toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	---	--	---

7.3.3.1 Acute toxiciteit - inademing

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Gevaar	H330 Dodelijk bij inademing
2	Gevaar	H330 Dodelijk bij inademing

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P260 Stof/rook/gas/nevel/damp/spuitnevel niet inademen. Toepasselijke voorwaarden door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen	P304 + P340 NA INADEMING: Het slachtoffer in de frisse lucht brengen en laten rusten in een houding die het ademen vergemakkelijkt. ★ Sterk aanbevolen	P403 + P233 Op een goed geventileerde plaats bewaren. Verpakking goed gesloten houden. - als de stof of het mengsel vluchtig is, waardoor een potentieel gevaarlijke atmosfeer kan ontstaan.	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren).
P271 Alleen buiten of in een goed geventileerde ruimte gebruiken. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers	P310 Onmiddellijk een ANTIGIFCENTRUM/arts/... raadplegen. ... Geschikte bron van medisch noodadvies door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen, in combinatie met P304+P340	★ Sterk aanbevolen, tenzij P404 al is toegekend P405 Achter slot bewaren. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers, tenzij andere	Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving
P284 [Bij ontoereikende ventilatie] een geschikte adembescherming dragen.	P320		

- tekst tussen vierkante haken kan worden gebruikt als er met de chemische stof op de plaats van gebruik aanvullende informatie wordt verstrekt over het type ventilatie dat geschikt is voor veilig gebruik. Bescherming door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers in uitzonderlijke gevallen waarin inademing onvoldoende kan worden voorkomen door onvoldoende ventilatie/organisatorische maatregelen ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad	Specifieke behandeling dringend vereist (zie ... op dit etiket) - indien onmiddellijk een antidotum moet worden toegediend. ... Verwijzing naar aanvullende eerstehulpinstructie. ★ Uitsluitend sterk aanbevolen in uitzonderlijke gevallen waarin specifieke behandeling bekend en vereist is	overwegingen (wetgeving lidstaat) vermelding noodzakelijk maken	inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
---	--	--	--

7.3.3.1 Acute toxiciteit – inademing

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
3	Gevaar	H331 Giftig bij inademing

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P261 Inademing van stof/rook/gas/nevel/damp/spuïtnevel vermijden. - kan worden weggelaten indien P260 op het etiket wordt vermeld. Toepasselijke voorwaarden door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Aanbevolen P271 Alleen buiten of in een goed geventileerde ruimte gebruiken. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers	P304 + P340 NA INADEMING: Het slachtoffer in de frisse lucht brengen en laten rusten in een houding die het ademen vergemakkelijkt. ★ Aanbevolen P311 Een ANTIGIFCENTRUM/arts/... raadplegen. ... Geschikte bron van medisch noodadvies door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Aanbevolen, in combinatie met P304+P340 P321 Specifieke behandeling vereist (zie ... op dit etiket)	P403 + P233 Op een goed geventileerde plaats bewaren. Verpakking goed gesloten houden. - als de stof of het mengsel vluchtig is, waardoor een potentieel gevaarlijke atmosfeer kan ontstaan. ★ Sterk aanbevolen P405 Achter slot bewaren. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers, tenzij andere overwegingen (wetgeving)	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving

	- indien onmiddellijke specifieke maatregelen moeten worden genomen. ... Verwijzing naar aanvullende eerstehulpinstructie. ★ Uitsluitend sterk aanbevolen in uitzonderlijke gevallen waarin specifieke behandeling bekend en vereist is	lidstaat) vermelding noodzakelijk maken	inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	--	---	--

7.3.3.1 Acute toxiciteit – inademing

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
4	Waarschuwing	H332 Schadelijk bij inademing

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P261 Inademing van stof/rook/gas/nevel/damp/spuitnevel vermijden. - kan worden weggelaten indien P260 op het etiket wordt vermeld. Toepasselijke voorwaarden door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Aanbevolen P271 Alleen buiten of in een goed geventileerde ruimte gebruiken. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers	P304 + P340 NA INADEMING: Het slachtoffer in de frisse lucht brengen en laten rusten in een houding die het ademen vergemakkelijkt. ★ Optioneel P312 Bij onwel voelen een ANTIGIFCENTRUM/arts/... raadplegen. ... Geschikte bron van medisch noodadvies door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Aanbevolen		

7.3.3.2 Huidcorrosie/-irritatie

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
Subcategorieën 1A, 1B, 1C en categorie 1	Gevaar	H314 Veroorzaakt ernstige brandwonden en oogletsel

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P260 Stof/rook/gas/nevel/damp/spuitsel niet inademen. Toepasselijke voorwaarden door fabrikant/leverancier te specificeren. - vermelden: stof of nevel niet inademen. - Indien bij het gebruik stofdeeltjes of nevels kunnen worden ingeademd. ★ Sterk aanbevolen	P301 + P330 + P331 NA INSLIKKEN: De mond spoelen. GEEN braken opwekken. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek, op voorwaarde dat een medische deskundige heeft aangegeven dat dit de juiste handelswijze is ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers, op voorwaarde dat een medische deskundige heeft aangegeven dat dit de juiste handelswijze is	P405 Achter slot bewaren. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers, tenzij andere overwegingen (wetgeving lidstaat) vermelding noodzakelijk maken	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te
P264 Na het werken met dit product ... grondig wassen. Na behandeling te wassen lichaamsdelen door fabrikant/leverancier te specificeren.	P303 + P361 + P353 BIJ CONTACT MET DE HUID (of het haar): Verontreinigde kleding onmiddellijk uittrekken. Huid met water afspoelen [of afdouchen].		

★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek, tenzij P280 al is toegekend ★ Sterk aanbevolen voor industriële / beroepsmatige gebruikers, tenzij P280 al is toegekend P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. - Beschermende handschoenen/kleding en oog-/gelaatsbescherming specificeren. Soort bescherming door fabrikant/leverancier verder te specificeren waar van toepassing. ★ Sterk aanbevolen	- tekst tussen vierkante haken opnemen waar de fabrikant/leverancier het passend acht voor de specifieke chemische stof. ★ Sterk aanbevolen P363 Verontreinigde kleding wassen alvorens deze opnieuw te gebruiken. ★ Aanbevolen voor het grote publiek ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P304 + P340 NA INADEMING: Het slachtoffer in de frisse lucht brengen en laten rusten in een houding die het ademen vergemakkelijkt. ★ Optioneel P310 Onmiddellijk een ANTIGIFCENTRUM/arts /... raadplegen. ... Geschikte bron van medisch noodadvies door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen, in combinatie met P303 + P361 + P353, P305 + P351 + P338 of P301 + P330 + P331 P321		specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
---	--	--	--

	Specifieke behandeling vereist (zie ... op dit etiket). ... Verwijzing naar aanvullende eerstehulpinstructie. Fabrikant/leverancier kan zo nodig een reinigingsmiddel specificeren. ★ Uitsluitend sterk aanbevolen in uitzonderlijke gevallen waarin specifieke behandeling bekend en vereist is P305 + P351 + P338 BIJ CONTACT MET DE OGEN: Voorzichtig afspoelen met water gedurende een aantal minuten. Contactlenzen verwijderen, indien mogelijk; blijven spoelen. ★ Sterk aanbevolen		
--	---	--	--

7.3.3.2 Huidcorrosie/-irritatie

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
2	Waarschuwing	H315 Veroorzaakt huidirritatie

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P264 Na het werken met dit product ... grondig wassen. Na behandeling te wassen lichaamsdelen door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Aanbevolen	P302 + P352 BIJ CONTACT MET DE HUID: Met veel water wassen/... ... Fabrikant/leverancier kan een reinigingsmiddel specificeren indien van toepassing, of kan in uitzonderlijke gevallen een alternatief middel adviseren als water duidelijk ongeschikt is. ★ Optioneel voor het grote publiek ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad		
P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. - Beschermende handschoenen specificeren. Soort bescherming door fabrikant/leverancier verder te specificeren waar van toepassing. ★ Aanbevolen	P321 Specifieke behandeling vereist (zie ... op dit etiket). ... Verwijzing naar aanvullende eerstehulpinstructie.		

	Fabrikant/leverancier kan zo nodig een reinigingsmiddel specificeren. ★ Uitsluitend aanbevolen in uitzonderlijke gevallen waarin specifieke behandeling bekend en vereist is P332 + P313 Bij huidirritatie: Een arts raadplegen. - kan worden weggelaten indien P333 + P313 op het etiket staat vermeld. ★ Optioneel P362 + P364 Verontreinigde kleding uittrekken en wassen alvorens deze opnieuw te gebruiken. ★ Optioneel ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad		
--	---	--	--

7.3.3.3 Ernstig oogletsel - alleen⁴²

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Gevaar	H318 Veroorzaakt ernstig oogletsel

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. - Oog-/gelaatsbescherming specificeren. Soort bescherming door fabrikant/leverancier verder te specificeren waar van toepassing. ★ Sterk aanbevolen	P305 + P351 + P338 BIJ CONTACT MET DE OGEN: Voorzichtig afspoelen met water gedurende een aantal minuten. Contactlenzen verwijderen, indien mogelijk; blijven spoelen. ★ Sterk aanbevolen P310 Onmiddellijk een ANTIGIFCENTRUM/arts/... raadplegen. ... Geschikte bron van medisch noodadvies door fabrikant/leverancier te specificeren.		

⁴² Waar een chemische stof is ingedeeld als huidcorrosie subcategorie 1A, 1B, 1C of categorie 1, kan etikettering voor ernstig oogletsel/oogirritatie worden weggelaten aangezien deze informatie al is opgenomen in de gevarenaanduiding voor huidcorrosie categorie 1 (H314).

	★ Sterk aanbevolen, in combinatie met P305+P351+P338		
--	--	--	--

7.3.3.3 Oogirritatie – alleen⁴³

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
2	Waarschuwing	H319 Veroorzaakt ernstige oogirritatie

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P264 Na het werken met dit product ... grondig wassen. Na behandeling te wassen lichaamsdelen door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers ★ Aanbevolen voor het grote publiek P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. - Oog-/gelaatsbescherming specificeren.	P305 + P351 + P338 BIJ CONTACT MET DE OGEN: Voorzichtig afspoelen met water gedurende een aantal minuten. Contactlenzen verwijderen, indien mogelijk; blijven spoelen. ★ Aanbevolen voor het grote publiek ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P337 + P313 Bij aanhoudende oogirritatie: Een arts raadplegen.		

⁴³ Waar een chemische stof is ingedeeld als huidcorrosie subcategorie 1A, 1B, 1C of categorie 1, kan etikettering voor ernstig oogletsel/oogirritatie worden weggelaten aangezien deze informatie al is opgenomen in de gevarenaanduiding voor huidcorrosie categorie 1 (H314).

Soort bescherming door fabrikant/leverancier verder te specificeren waar van toepassing. ★ Aanbevolen	★ Aanbevolen		
--	--------------	--	--

7.3.3.4 Sensibilisering van de luchtwegen

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1, 1A, 1B	Gevaar	H334 Kan bij inademing allergie- of astmasymptomen of ademhalingsmoeilijkheden veroorzaken

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P261 Inademing van stof/rook/gas/nevel/damp/spuitnevel vermijden. - kan worden weggelaten indien P260 op het etiket wordt vermeld. Toepasselijke voorwaarden door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen P284 [Bij ontoereikende ventilatie] een geschikte adembescherming dragen. - tekst tussen vierkante haken kan worden gebruikt als er met de chemische stof op de plaats van gebruik aanvullende informatie wordt	P304 + P340 NA INADEMING: Het slachtoffer in de frisse lucht brengen en laten rusten in een houding die het ademen vergemakkelijkt. ★ Sterk aanbevolen P342 + P311 Bij ademhalings symptomen: Een ANTIGIFCENTRUM of een arts raadplegen. ★ Sterk aanbevolen		P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een

verstrekt over het type ventilatie dat geschikt is voor veilig gebruik. Bescherming door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers in uitzonderlijke gevallen waarin inademing onvoldoende kan worden voorkomen door onvoldoende ventilatie/organisatorische maatregelen ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad			verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	--	--	---

7.3.3.4 Huidsensibilisatie

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1, 1A, 1B	Waarschuwing	H317 Kan een allergische huidreactie veroorzaken

Veiligheidsaanbevelingen				
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering	
P261 Inademing van stof/rook/gas/nevel/damp/spuitnevel vermijden. - kan worden weggelaten indien P260 op het etiket wordt vermeld. Toepasselijke voorwaarden door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Aanbevolen P272 Verontreinigde werkkleding mag de werkruimte niet verlaten. ★ Niet te gebruiken voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers	P302 + P352 BIJ CONTACT MET DE HUID: Met veel water wassen/... ... Fabrikant/leverancier kan een reinigingsmiddel specificeren indien van toepassing, of kan in uitzonderlijke gevallen een alternatief middel adviseren als water duidelijk ongeschikt is. ★ Aanbevolen voor het grote publiek ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad P333 + P313 Bij huidirritatie of uitslag: Een arts raadplegen. ★ Aanbevolen P321		P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te	

P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. - Beschermende handschoenen specificeren. Soort bescherming door fabrikant/leverancier verder te specificeren waar van toepassing. ★ Sterk aanbevolen	Specifieke behandeling vereist (zie ... op dit etiket) ... Verwijzing naar aanvullende eerstehulpinstructie. Fabrikant/leverancier kan zo nodig een reinigingsmiddel specificeren. ★ Uitsluitend sterk aanbevolen in uitzonderlijke gevallen waarin specifieke behandeling bekend en vereist is P362+P364 Verontreinigde kleding uittrekken en wassen alvorens deze opnieuw te gebruiken. ★ Aanbevolen		specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
---	---	--	---

7.3.3.5 Mutageniteit in geslachtscellen

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1A en 1B	Gevaar	H340 Kan genetische schade veroorzaken (blootstellingsroute vermelden indien overtuigend bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is)
2	Waarschuwing	H341 Verdacht van het veroorzaken van genetische schade (blootstellingsroute vermelden indien afdoende bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is)

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P201 Vóór gebruik speciale aanwijzingen raadplegen. ★ Sterk aanbevolen voor categorie 1A en 1B ★ Aanbevolen voor categorie 2 P202	P308 + P313 NA blootstelling: (mogelijke) Een arts raadplegen. ★ Sterk aanbevolen voor categorie 1A en 1B	P405 Achter slot bewaren. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ⁴⁴ ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers, tenzij andere	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren).

⁴⁴ Stoffen en mengsels die zijn vermeld in aanhangsels 1-6 van bijlage XVII bij Verordening (EG) nr. 1907/2006 (REACH) en waaraan het gevaar H340, H350 of H360 is toegekend, zijn beperkt tot industriële/beroepsmatige gebruikers en worden normaliter niet geleverd aan het grote publiek (zie de punten 28, 29 en 30 in bijlage XVII bij REACH, zoals gewijzigd). De lijst van latere wijzigingen aan bijlage XVII is te vinden op <http://echa.europa.eu/web/guest/regulations/reach/legislation>.

Pas gebruiken wanneer u alle veiligheidsvoorschriften gelezen en begrepen heeft. ★ Optioneel wanneer P201 is toegekend P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen	★ Aanbevolen voor categorie 2	overwegingen (wetgeving lidstaat) vermelding noodzakelijk maken	Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	--------------------------------------	--	--

7.3.3.6 Kankerverwekkendheid

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1A en 1B	Gevaar	H350 Kan kanker veroorzaken (blootstellingsroute vermelden indien overtuigend bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is)
2	Waarschuwing	H351 Verdacht van het veroorzaken van kanker (blootstellingsroute vermelden indien overtuigend bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is)

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P201 Vóór gebruik speciale aanwijzingen raadplegen. ★ Sterk aanbevolen voor categorie 1A en 1B ★ Aanbevolen voor categorie 2 P202	P308 + P313 NA (mogelijke) blootstelling: Een arts raadplegen. ★ Sterk aanbevolen voor categorie 1A en 1B ★ Aanbevolen voor categorie 2	P405 Achter slot bewaren. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ⁴⁵ ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers, tenzij andere overwegingen (wetgeving)	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren).

⁴⁵ Stoffen en mengsels die zijn vermeld in aanhangsels 1-6 van bijlage XVII bij Verordening (EG) nr. 1907/2006 (REACH) en waaraan het gevaar H340, H350 of H360 is toegekend, zijn beperkt tot industriële/beroepsmatige gebruikers en worden normaliter niet geleverd aan het grote publiek (zie de punten 28, 29 en 30 in bijlage XVII bij REACH, zoals gewijzigd). De lijst van latere wijzigingen aan bijlage XVII is te vinden op: <http://echa.europa.eu/web/guest/regulations/reach/legislation>.

Pas gebruiken wanneer u alle veiligheidsvoorschriften gelezen en begrepen heeft. ★ Optioneel wanneer P201 is toegekend P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen		lidstaat) vermelding noodzakelijk maken	Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	--	--	--

7.3.3.7 Voortplantingstoxiciteit

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding	
1A en 1B	Gevaar	H360	Kan de vruchtbaarheid of het ongeboren kind schaden (specifiek effect vermelden indien bekend) (blootstellingsroute vermelden indien afdoende bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is)
2	Waarschuwing	H361	Wordt ervan verdacht de vruchtbaarheid of het ongeboren kind te schaden (specifiek effect vermelden als dit bekend is) (blootstellingsroute vermelden indien overtuigend bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is)

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P201 Vóór gebruik speciale aanwijzingen raadplegen. ★ Sterk aanbevolen voor categorie 1A en 1B	P308 + P313 NA (mogelijke) blootstelling: Een arts raadplegen.	P405 Achter slot bewaren. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ⁴⁶	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar ...

⁴⁶ Stoffen en mengsels die zijn vermeld in aanhangsels 1-6 van bijlage XVII bij Verordening (EG) nr. 1907/2006 (REACH) en waaraan het gevaar H340, H350 of H360 is toegekend, zijn beperkt tot industriële/beroepsmatige gebruikers en worden normaliter niet geleverd aan het grote publiek (zie de punten 28, 29 en 30 in bijlage XVII bij REACH, zoals gewijzigd). De lijst van latere wijzigingen van bijlage XVII is te vinden op de website van ECHA: <http://echa.europa.eu/web/guest/regulations/reach/legislation>).

★ Aanbevolen voor categorie 2 P202 Pas gebruiken wanneer u alle veiligheidsvoorschriften gelezen en begrepen heeft. ★ Optioneel wanneer P201 is toegekend P280 Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen. Geschikte soort apparatuur door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen	★ Sterk aanbevolen voor categorie 1A en 1B ★ Aanbevolen voor categorie 2	★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers, tenzij andere overwegingen (wetgeving lidstaat) vermelding noodzakelijk maken	... overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
---	--	---	---

7.3.3.7 Voortplantingstoxiciteit

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding	
Aanvullende categorie voor effecten op of via lactatie	<i>Geen signaalwoord</i>	H362 Kan schadelijk zijn via de borstvoeding	<i>Geen gevarenpictogram</i>

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P201 Vóór gebruik speciale aanwijzingen raadplegen. ★ Sterk aanbevolen P260 Stof/rook/gas/nevel/damp/spuitnevel niet inademen. Toepasselijke voorwaarden door fabrikant/leverancier te specificeren. - Vermelden: stof of nevel niet inademen. - indien bij het gebruik stofdeeltjes of nevels kunnen worden ingeademd. ★ Sterk aanbevolen P263	P308 + P313 NA (mogelijke) blootstelling: Een arts raadplegen. ★ Aanbevolen		

Bij zwangerschap of borstvoeding aanraking vermijden. ★ Sterk aanbevolen P264 Na het werken met dit product ... grondig wassen. ... Na behandeling te wassen lichaamsdelen door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Optioneel P270 Niet eten, drinken of roken tijdens het gebruik van dit product. ★ Aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad			
--	--	--	--

7.3.3.8 Specifieke doelorgaantoxiciteit bij eenmalige blootstelling

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Gevaar	H370 Veroorzaakt schade aan organen (of alle betrokken organen vermelden indien bekend) (blootstellingsroute vermelden indien afdoende bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is)

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P260 Stof/rook/gas/nevel/damp/spuitnevel niet inademen. Toepasselijke voorwaarden door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen indien de stof/het mengsel zeer vluchtig of gasvormig is of wanneer blootstelling via inademing mogelijk is, bijv. door verneveling of stofdeeltjes die kunnen worden ingeademd of wanneer H370 inademing als een blootstellingsroute aangeeft P264 Na het werken met dit product ... grondig wassen.	P308 + P311 NA (mogelijke) blootstelling: Een ANTIGIFCENTRUM/arts/... raadplegen. Geschikte bron van medisch noodadvies door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen P321 Specifieke behandeling vereist (zie ... op dit etiket) - indien onmiddellijke maatregelen moeten worden genomen.	P405 Achter slot bewaren. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers, tenzij andere overwegingen (wetgeving lidstaat) vermelding noodzakelijk maken	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te

... Na behandeling te wassen lichaamsdelen door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Optioneel P270 Niet eten, drinken of roken tijdens het gebruik van dit product. ★ Aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad	... Verwijzing naar aanvullende eerstehulpinstructie. ★ Uitsluitend sterk aanbevolen in uitzonderlijke gevallen waarin specifieke behandeling bekend en vereist is		specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	--	--	---

7.3.3.8 Specifieke doelorgaantoxiciteit bij eenmalige blootstelling

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
2	Waarschuwing	H371 Veroorzaakt schade aan organen (of alle betrokken organen vermelden indien bekend) (blootstellingsroute vermelden indien afdoende bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is)

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P260 Stof/rook/gas/nevel/damp/spuitnevel niet inademen. Toepasselijke voorwaarden door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen indien de stof/het mengsel zeer vluchtig of gasvormig is of wanneer blootstelling via inademing mogelijk is, bijv. door verneveling of stofdeeltjes die kunnen worden ingeademd of wanneer H371 inademing als een blootstellingsroute aangeeft P264 Na het werken met dit product ... grondig wassen.	P308 + P311 NA (mogelijke) blootstelling: Een ANTIGIFCENTRUM/arts/... raadplegen. Geschikte bron van medisch noodadvies door fabrikant/leverancier te specificeren ★ Aanbevolen	P405 Achter slot bewaren. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers, tenzij andere overwegingen (wetgeving lidstaat) vermelding noodzakelijk maken	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te

... Na behandeling te wassen lichaamsdelen door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Optioneel P270 Niet eten, drinken of roken tijdens het gebruik van dit product. ★ Aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad			specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	--	--	---

7.3.3.8 Specifieke doelorgaantoxiciteit bij eenmalige blootstelling

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
3	Waarschuwing	H335 Kan irritatie van de luchtwegen veroorzaken; of H336 Kan slaperigheid of duizeligheid veroorzaken

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P261 Inademing van stof/rook/gas/nevel/damp/spuitnevel vermijden. - kan worden weggelaten indien P260 op het etiket wordt vermeld. Toepasselijke voorwaarden door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Aanbevolen	P304 + P340 NA INADEMING: Het slachtoffer in de frisse lucht brengen en laten rusten in een houding die het ademen vergemakkelijkt. ★ Optioneel P312 Bij onwel voelen een ANTIGIFCENTRUM/arts/... raadplegen. ... Geschikte bron van medisch noodadvies door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Aanbevolen	P403 + P233 Op een goed geventileerde plaats bewaren. Verpakking goed gesloten houden. - als de stof of het mengsel vluchtig is, waardoor een potentieel gevaarlijke atmosfeer kan ontstaan. ★ Aanbevolen tenzij P404 is toegekend P405 Achter slot bewaren. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te
P271 Alleen buiten of in een goed geventileerde ruimte gebruiken. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers			

		gebruikers, tenzij andere overwegingen (wetgeving lidstaat) vermelding noodzakelijk maken	specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	--	---	---

7.3.3.9 Specifieke doelorgaantoxiciteit bij herhaalde blootstelling

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Gevaar	H372 Veroorzaakt schade aan organen (alle betrokken organen vermelden indien bekend) bij langdurige of herhaalde blootstelling (blootstellingsroute vermelden indien afdoende bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is)

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P260 Stof/rook/gas/nevel/damp/spuitnevel niet inademen. Toepasselijke voorwaarden door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen indien de stof/het mengsel zeer vluchtig of gasvormig is of wanneer blootstelling via inademing mogelijk is, bijv. door verneveling of stofdeeltjes die kunnen worden ingeademd of wanneer H372 inademing als een blootstellingsroute aangeeft P264	P314 Bij onwel voelen een arts raadplegen. ★ Aanbevolen		P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving

Na het werken met dit product ... grondig wassen. ... Na behandeling te wassen lichaamsdelen door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Optioneel P270 Niet eten, drinken of roken tijdens het gebruik van dit product. ★ Aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers ★ Aanbevolen voor opname in het veiligheidsinformatieblad			inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	--	--	---

7.3.3.9 Specifieke doelorgaantoxiciteit bij herhaalde blootstelling

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
2	Waarschuwing	H373 Kan schade aan organen (alle betrokken organen vermelden indien bekend) veroorzaken bij langdurige of herhaalde blootstelling (blootstellingsroute vermelden indien afdoende bewezen is dat het gevaar bij andere blootstellingsroutes niet aanwezig is)

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P260 Stof/rook/gas/nevel/damp/spuitnevel niet inademen. Toepasselijke voorwaarden door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen indien de stof/het mengsel zeer vluchtig of gasvormig is of wanneer blootstelling via inademing mogelijk is, bijv. door verneveling of stofdeeltjes die kunnen worden ingeademd of wanneer H373 inademing als een blootstellingsroute aangeeft	P314 Bij onwel voelen een arts raadplegen. ★ Aanbevolen		P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving

			inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	--	--	---

7.3.3.10 Aspiratiegevaar

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Gevaar	H304 Kan dodelijk zijn als de stof bij inslikken in de luchtwegen terechtkomt

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
	P301 + P310 NA INSLIKKEN: Onmiddellijk een ANTIGIFCENTRUM/arts/... raadplegen. ... Geschikte bron van medisch noodadvies door fabrikant/leverancier te specificeren. ★ Sterk aanbevolen, in combinatie met P331 P331 GEEN braken opwekken. ★ Sterk aanbevolen, in combinatie met P301+P310	P405 Achter slot bewaren. ★ Sterk aanbevolen voor het grote publiek ★ Optioneel voor industriële/beroepsmatige gebruikers, tenzij andere overwegingen (wetgeving lidstaat) vermelding noodzakelijk maken	P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de

			verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	--	--	--

7.3.4 Specifieke veiligheidsaanbevelingen voor milieugevaren

7.3.4.1 Gevaar voor het aquatisch milieu - (acuut) gevaar voor het aquatisch milieu op korte termijn

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Waarschuwing	H400 Zeer giftig voor in het water levende organismen

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P273 Voorkom lozing in het milieu. - indien dit niet het beoogde gebruik is. ★ Sterk aanbevolen	P391 Gelekte/gemorste stof opruimen. ★ Sterk aanbevolen		P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.

			★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	--	--	---

7.3.4.1 Gevaar voor het aquatisch milieu - (chronisch) gevaar voor het aquatisch milieu op lange termijn

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding
1	Waarschuwing	H410 Zeer giftig voor in het water levende organismen, met langdurige gevolgen
2	<i>Geen signaalwoord</i>	H411 Giftig voor in het water levende organismen, met langdurige gevolgen

Veiligheidsaanbevelingen

Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P273 Voorkom lozing in het milieu. - indien dit niet het beoogde gebruik is. ★ Sterk aanbevolen	P391 Gelekte/gemorste stof opruimen. ★ Sterk aanbevolen		P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.

			★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	--	--	---

7.3.4.1 Gevaar voor het aquatisch milieu - (chronisch) gevaar voor het aquatisch milieu op lange termijn

Gevarencategorie	Signaalwoord	Gevarenaanduiding	
3	<i>Geen signaalwoord</i>	H412 Schadelijk voor in het water levende organismen, met langdurige gevolgen	<i>Er wordt geen gevarenpictogram</i>
4	<i>Geen signaalwoord</i>	H413 Kan langdurige schadelijke gevolgen voor in het water levende organismen hebben	

Veiligheidsaanbevelingen			
Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
P273 Voorkom lozing in het milieu. - indien dit niet het beoogde gebruik is. ★ Aanbevolen			P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar overeenkomstig de plaatselijke/regionale/nationale/internationale voorschriften (specificeren). Door fabrikant/leverancier te specificeren of voorschriften voor verwijdering van toepassing zijn op inhoud, verpakking of beide. ★ Verplicht voor het grote publiek als de stof/het mengsel onder de wetgeving inzake gevaarlijk afval valt. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig. ★ Aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers als er specifieke verwijderingseisen gelden boven de normale verwachting met betrekking tot de

			verwijdering van chemische stoffen. Aanbevolen wordt de locatie van verwijdering te specificeren, maar een verwijzing naar de toepasselijke wetgeving is niet nodig.
--	--	--	--

7.3.5 Aanvullende gevaren

7.3.5.1 Gevaarlijk voor de ozonlaag

Gevarencategorie	Signaalwoord
------------------	--------------

1	Waarschuwing
---	--------------

Gevarenaanduiding

H420 Schadelijk voor de volksgezondheid en het milieu door afbraak van ozon in de bovenste lagen van de atmosfeer
--

Veiligheidsaanbevelingen

Preventie	Reactie	Opslag	Verwijdering
			P502 Raadpleeg fabrikant of leverancier voor informatie over terugwinning of recycling ★ Verplicht voor het grote publiek ★ Sterk aanbevolen voor industriële/beroepsmatige gebruikers

7.4 Voorbeelden van de selectie van veiligheidsaanbevelingen voor het etiket

In dit deel staan praktische voorbeelden voor de selectie van veiligheidsaanbevelingen voor verschillende voorbeeldstoffen. De set veiligheidsaanbevelingen die voorrang moeten krijgen voor het etiket is aangegeven als **vet onderstreept (sterk aanbevolen)** en **onderstreept (aanbevolen)**, terwijl de optionele aanduidingen in normale letters zijn weergegeven (zonder markering) en de aanduidingen niet te gebruiken/tenzij er voorwaarden van toepassing zijn/alleen vermelding in het veiligheidsinformatieblad in het grijs aangegeven zijn.

Hierbij moet worden opgemerkt dat zelfs voor een stof of mengsel met dezelfde gevaren als een van de volgende voorbeelden een andere set veiligheidsaanbevelingen gepast kan zijn op basis van de specifieke voorwaarden voor gebruik die in de bovenstaande tabellen zijn vermeld.

Voorbeeld A. Stof X die is ingedeeld voor een fysisch gevaar en verschillende gezondheidsgevaren

A. Indeling en gevarenaanduidingen:

Ontvlamb. Vloeist. 2	H225 Zeer licht ontvlambare vloeistof en damp
Acute tox. 3 (oraal)	H301 Giftig bij inslikken
Acute tox. 3 (dermaal)	H311 Giftig bij contact met de huid
Acute tox. 3 (inademing)	H331 Giftig bij inademing
STOT-SE 1	H370 Veroorzaakt schade aan de lever via blootstelling van de huid

B. Overige informatie:

Aangenomen wordt dat stof X vluchtig is, maar niet zodanig dat er een potentieel ontplofbare atmosfeer ontstaat.

Blootstelling via inademing is mogelijk.

Specifieke blusmiddelen zijn niet nodig. Een specifieke behandeling of specifieke maatregelen is/zijn niet dringend vereist.

Er zijn geen specifieke veiligheidsaanbevelingen voor verwijdering vereist, aangezien de stof niet is bestemd voor gebruik door het grote publiek, maar alleen door industriële/beroepsmatige gebruikers.

C. Veiligheidsaanbevelingen op basis van de indeling (zie bijlage I en IV bij de CLP) en volgens het richtsnoer:

Acute tox. 3 (oraal)	Acute tox. 3 (dermaal)	Acute tox. 3 (inademing)	STOT-SE 1	Ontvlamb. Vloeist. 2
P264 P270	P280	P261 P271	P260 P264 P270	P210 P233 P240 P241 P242 P243 P280
P301 + P310 P321 P330	P312 P321 P361 + P364 P363 P302 + P352	P304 + P340 P311 P321	P308 + P311 P321	P303 + P361 + P353 P370 + P378
P405	P405	P403 + P233 P405	P405	P403 + P235
P501	P501	P501	P501	P501

Verklaring van het gebruik van vet lettertype, onderstreping en grijze markering:

PXXX = sterk aanbevolen; **PXXX** = aanbevolen; PXXX = optioneel; PXXX = niet te gebruiken/tenzij er voorwaarden van toepassing zijn/alleen vermelding in het veiligheidsinformatieblad

D. Selectie van sterk aanbevolen en aanbevolen veiligheidsaanbevelingen:

Indien dezelfde aanduiding is toegekend aan verschillende gevaren, maar met een verschillende mate van prioriteit, wordt gekozen voor de meest conservatieve aanpak. Indien gepast worden veiligheidsaanbevelingen gecombineerd tot een enkele combinatieaanduiding. Duplicatie van afzonderlijke zinnen moet worden vermeden. De selectie leidt tot de volgende set P-zinnen:

P210 **Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen.**
Niet roken.

P260 **Stof/rook/gas/nevel/damp/spuitnevel niet inademen.**

<u>P280</u>	<u>Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen.</u>
<u>P301+P310</u>	<u>NA INSLIKKEN: Onmiddellijk een ANTIGIFCENTRUM/arts/... raadplegen.</u>
<u>P308+P311</u>	<u>NA (mogelijke) blootstelling: Een ANTIGIFCENTRUM/arts/... raadplegen.</u>
<u>P304+P340</u>	<u>NA INADEMING: Het slachtoffer in de frisse lucht brengen en laten rusten in een houding die het ademen vergemakkelijkt.</u>
<u>P403+P233</u>	<u>Op een goed geventileerde plaats bewaren. Verpakking goed gesloten houden.</u>

E. Resultaat:

De selectie in overeenstemming met het richtsnoer leidt tot zeven veiligheidsaanbevelingen. Er is een aanzienlijke vermindering bereikt in vergelijking met de aanvankelijke set van potentieel toepasbare aanduidingen voor het gevarenetiket, toe te kennen op basis van de aan de stof gekoppelde gevaren. Bijvoorbeeld: P261 kan worden weggelaten, aangezien P260 al is toegekend voor het etiket.

De geselecteerde veiligheidsaanbevelingen moeten op het CLP-gevaarenetiket worden geplaatst. Omdat er een SDS moet worden opgesteld, moeten deze veiligheidsaanbevelingen ook in het veiligheidsinformatieblad worden opgenomen in rubriek 2.2 ('Etiketteringselementen'), zie het *Richtsnoer voor het opstellen van veiligheidsinformatiebladen*. De weggelaten aanduidingen kunnen worden opgenomen in de relevante rubrieken van het veiligheidsinformatieblad, om de industriële of beroepsmatige gebruiker voldoende informatie te geven om veilig met de stof te kunnen werken.

Voorbeeld B. Stof Y ingedeeld voor een ernstig fysisch en gezondheidsgevaar

A. Indeling en gevarenaanduidingen:

Ox. Vaste st. 1	H271 Kan brand of ontploffingen veroorzaken; sterk oxiderend
Huidcorr. 1A	H314 Veroorzaakt ernstige brandwonden en oogletsel

B. Overige informatie:

Stof Y is een korrelvormige vaste stof en aangenomen wordt dat deze niet vluchtig is. Blootstelling aan stof tijdens hanteren en gebruik is mogelijk.

Specifieke blusmiddelen zijn niet nodig.

Een specifieke behandeling of specifieke maatregelen is/zijn niet dringend vereist. Er zijn geen specifieke veiligheidsaanbevelingen voor verwijdering vereist, aangezien de stof niet is bestemd voor gebruik door het grote publiek, maar alleen door industriële/beroepsmatige gebruikers.

C. Veiligheidsaanbevelingen op basis van de indeling (zie bijlage I en IV bij de CLP) en volgens het richtsnoer:

Ox. Vaste st. 1	Huidcorr. 1A
<u>P210</u> <u>P220</u> <u>P280</u> <u>P283</u>	<u>P260</u> <u>P264</u> <u>P280</u>
<u>P306+P360</u> <u>P371+P380+P375</u> <u>P370+P378</u>	<u>P301+P330+P331</u> <u>P303+P361+P353</u> <u>P363</u> <u>P304+P340</u> <u>P310</u> <u>P321</u> <u>P305+P351+P338</u>
- <u>P501</u>	<u>P405</u> <u>P501</u>

D. Selectie van sterk aanbevolen en aanbevolen veiligheidsaanbevelingen:

Indien dezelfde aanduiding is toegekend aan verschillende gevaren, maar met een verschillende mate van prioriteit, wordt gekozen voor de meest conservatieve aanpak (d.w.z. de hoogste prioriteit moet in aanmerking worden genomen). Indien gepast worden veiligheidsaanbevelingen gecombineerd tot een enkele combinatieaanduiding. Duplicatie van afzonderlijke zinnen moet worden vermeden. De selectie leidt tot de volgende set P-zinnen:

<u>P210</u>	<u>Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen.</u> <u>Niet roken.</u>
<u>P220</u>	<u>Verwijderd houden van kleding en andere brandbare stoffen</u>

<u>P260</u>	Stof/rook/gas/nevel/damp/spuitnevel niet inademen.
<u>P280</u>	<u>Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen.</u>
<u>P301+P330+P331</u>	<u>NA INSLIKKEN: De mond spoelen. GEEN braken opwekken.</u>
<u>P303+P361+P353+310</u>	<u>BIJ CONTACT MET DE HUID (of het haar): Verontreinigde kleding onmiddellijk uittrekken. Huid met water afspoelen [of afdouchen]. Onmiddellijk een ANTIGIFCENTRUM/arts /... raadplegen.</u>
<u>P305+P351+P338</u>	<u>BIJ CONTACT MET DE OGEN: Voorzichtig afspoelen met water gedurende een aantal minuten. Contactlenzen verwijderen, indien mogelijk; blijven spoelen.</u>
<u>P371+P380+P375</u>	<u>In geval van grote brand en grote hoeveelheden: Evacueren. Op afstand blussen in verband met ontploffingsgevaar.</u>

E. Resultaat:

De selectie in overeenstemming met het richtsnoer leidt tot acht grotendeels gecombineerde veiligheidsaanbevelingen. Er is een aanzienlijke vermindering bereikt in vergelijking met de aanvankelijke set van potentieel toepasbare aanduidingen voor het CLP-gevarenetiket, toe te kennen op basis van de aan de stof gekoppelde gevaren.

De geselecteerde veiligheidsaanbevelingen moeten op het CLP-gevarenetiket worden geplaatst. Omdat er een veiligheidsinformatieblad moet worden opgesteld, moeten ze daarin ook worden vermeld in rubriek 2.2 ('Etiketteringselementen'), zie het *Richtsnoer voor het opstellen van veiligheidsinformatiebladen*.

De weggelaten aanduidingen kunnen worden opgenomen in de relevante rubrieken van het veiligheidsinformatieblad, om de industriële of beroepsmatige gebruiker voldoende informatie te geven om veilig met de stof te kunnen werken.

Voorbeeld C. Stof Z, ingedeeld voor fysische, gezondheids- en milieugevaren

A. Indeling en gevarenaanduidingen:

Pyr. Vloeist. 1	H250 Vat spontaan vlam bij blootstelling aan lucht
Water-react. 1	H260 In contact met water komen ontvlambare gassen vrij die spontaan kunnen ontbranden

Huidcorr. 1B	H314 Veroorzaakt ernstige brandwonden en oogletsel
Aquatisch acuut 1	H400 Zeer giftig voor in het water levende organismen
Aquatisch chronisch 1	H410 Zeer giftig voor in het water levende organismen, met langdurige gevolgen

B. Overige informatie:

Stof Z moet als vluchtig worden beschouwd. Daarom is blootstelling via inademing mogelijk. Specifieke blusmiddelen zijn vereist, want water vergroot het risico als het wordt gebruikt om brand te blussen.

Aangezien de verwijdering van de verpakking een gevaar voor de menselijke gezondheid en het milieu inhoudt, gelden er specifieke verwijderingseisen (hoewel de stof niet is bestemd voor gebruik door het grote publiek, maar alleen door industriële/beroepsmatige gebruikers). De gevarenaanduiding H400 is weggelaten van het etiket om verdubbeling met H411 te voorkomen.

C. Veiligheidsaanbevelingen op basis van de indeling (zie bijlage I en IV bij de CLP) en volgens het richtsnoer:

Pyr. Vloeist. 1	Water-react. 1	Huidcorr. 1B	Aquatisch acuut 1	Aquatisch chronisch 1
<u>P210</u> P222 P233 <u>P280</u> <u>P231+P232</u>	P223 <u>P231+P232</u> <u>P280</u>	<u>P260</u> <u>P264</u> <u>P280</u>	<u>P273</u>	<u>P273</u>
<u>P302+P334</u> <u>P370+P378</u>	<u>P302+P335+P334</u> <u>P370+P378</u>	<u>P301+P330+P331</u> <u>P303+P361+P353</u> <u>P363</u> <u>P304+P340</u> <u>P310</u> <u>P321</u> <u>P305+P351+P338</u>	<u>P391</u>	<u>P391</u>
-	<u>P402+P404</u> <u>P501</u>	P405 <u>P501</u>	- <u>P501</u>	- <u>P501</u>

D. Selectie van sterk aanbevolen en aanbevolen veiligheidsaanbevelingen:

Indien dezelfde aanduiding is toegekend aan verschillende gevaren, maar met een verschillende mate van prioriteit, wordt gekozen voor de meest conservatieve aanpak

(d.w.z. de hoogste prioriteit moet in aanmerking worden genomen). Indien gepast worden veiligheidsaanbevelingen gecombineerd tot een enkele combinatieaanduiding. Duplicatie van afzonderlijke zinnen moet worden vermeden.

P303+ P361+P353 BIJ CONTACT MET DE HUID (of het haar): Verontreinigde kleding onmiddellijk uittrekken. Huid met water afspoelen [of afdouchen].

en

P302+P335+P334+P310 BIJ CONTACT MET DE HUID: Losse deeltjes van de huid afvegen. In koud water onderdompelen⁴⁷. Onmiddellijk een ANTIGIFCENTRUM/arts/... raadplegen.

werden samengevoegd tot één enkele combinatiezin:

P303+P335+P334+P310+P361 waardoor herhaling van de boodschap werd vermeden.

De selectie leidt tot de volgende set P-zinnen:

P210 **Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken.**

P260 **Stof/rook/gas/nevel/damp/spuitnevel niet inademen.**

P273 **Voorkom lozing in het milieu.**

P280 **Beschermende handschoenen/beschermende kleding/oogbescherming/gelaatsbescherming dragen.**

P231+P232 **Onder inert gas werken en bewaren. Tegen vocht beschermen.**

P301+P330+P331 **NA INSLIKKEN: de mond spoelen. GEEN braken opwekken.**

**P303+
P335+P334+P310+
P361** **BIJ CONTACT MET DE HUID (of het haar): Losse deeltjes van de huid afvegen. In koud water onderdompelen⁴⁸. Onmiddellijk een ANTIGIFCENTRUM/arts/... raadplegen. Verontreinigde kleding onmiddellijk uittrekken.**

P305+P351+P338 **BIJ CONTACT MET DE OGEN: Voorzichtig afspoelen met water gedurende een aantal minuten. Contactlenzen verwijderen, indien mogelijk; blijven spoelen.**

⁴⁷ De deelzin van P334 "of nat verband aanbrengen" mag niet worden gebruikt voor met water reagerende stoffen en mengsels categorie 1 ([tabel 7.3.2.12](#) in [paragraaf 7.3](#) van dit richtsnoer).

⁴⁸ De deelzin van P334 "of nat verband aanbrengen" mag niet worden gebruikt voor met water reagerende stoffen en mengsels categorie 1 ([tabel 7.3.2.12](#) in [paragraaf 7.3](#) van dit richtsnoer).

P370+P378

In geval van brand: Blussen met...

E. Resultaat:

De selectie in overeenstemming met het richtsnoer leidt tot negen deels gecombineerde veiligheidsaanbevelingen.

Er is een aanzienlijke vermindering bereikt in vergelijking met de aanvankelijke set van potentieel toepasbare aanduidingen voor het CLP-gevaar-etiket, toe te kennen op basis van de aan de stof gekoppelde gevaren. Zo is P264 bijvoorbeeld niet geselecteerd omdat P280 relevanter is.

Om het aantal P-zinnen en de hoeveelheid overzienbare informatie op het etiket te verkleinen, zijn de aanduidingen P391 en P501 in het veiligheidsinformatieblad geplaatst, aangezien de preventie- en reactiezinnen voor de fysische gevaren en gezondheidsgevaren het meer urgente advies voor het etiket lijken te bevatten.

De geselecteerde veiligheidsaanbevelingen moeten op het CLP-gevaar-etiket worden geplaatst. Omdat er een veiligheidsinformatieblad moet worden opgesteld, moeten ze daarin ook worden vermeld in rubriek 2.2 ('Etiketteringselementen'), zie het *Richtsnoer voor het opstellen van veiligheidsinformatiebladen*. De weggelaten aanduidingen kunnen worden opgenomen in de relevante rubrieken van het veiligheidsinformatieblad, om de industriële of beroepsmatige gebruiker voldoende informatie te geven om veilig met de stof te kunnen werken.

Voorbeeld D. Mengsel ABC voor gebruik door het grote publiek

A. Indeling en gevarenaanduidingen:

Ontvlamb. Vloeist. 2	H225 Zeer licht ontvlambare vloeistof en damp
Acute tox. 4 (oraal)	H302 Schadelijk bij inslikken
Huidirrit. 2	H315 Veroorzaakt huidirritatie

B. Overige informatie:

Aangenomen wordt dat mengsel ABC vluchtig is, maar niet zodanig dat er een potentieel ontplofbare atmosfeer ontstaat. Specifieke blusmiddelen zijn niet nodig. Een specifieke behandeling is niet dringend vereist.

Er zijn geen specifieke verwijderingseisen. Het mengsel is bedoeld om te worden gebruikt door het grote publiek.

C. Veiligheidsaanbevelingen op basis van de indeling (zie bijlage I en IV bij de CLP) en volgens het richtsnoer:

Ontvlamb. Vloeist. 2	Acute tox. 4 (oraal)	Huidirrit. 2
	<u>P101, P102</u>	
<u>P210</u>	<u>P264</u>	P264
<u>P233</u>	<u>P270</u>	<u>P280</u>
P240		
P241		
P242		
P243		
P280		
P303 + P361 + P353	P301+P312	P302+P352
P370 + P378	P330	P321
		P332+P313
		P362+P364
P403 + P235	-	-
P501	P501	-

D. Selectie van sterk aanbevolen en aanbevolen veiligheidsaanbevelingen:

Indien dezelfde aanduiding is toegekend aan verschillende gevaren, maar met een verschillende mate van prioriteit, wordt gekozen voor de meest conservatieve aanpak. Indien gepast worden veiligheidsaanbevelingen gecombineerd tot een enkele combinatieaanduiding. Duplicatie van afzonderlijke zinnen moet worden vermeden. De selectie leidt tot de volgende set P-zinnen:

- P101** **Bij het inwinnen van medisch advies de verpakking of het etiket meenemen.**
- P102** **Buiten bereik van kinderen houden.**
- P210** **Verwijderd houden van warmte, hete oppervlakken, vonken, open vuur en andere ontstekingsbronnen. Niet roken.**
- P233 Verpakking goed gesloten houden.
- P264 Na het werken met dit product ... grondig wassen.
- P280 Beschermende handschoenen dragen.
- P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar ...

E. Resultaat:

De selectie in overeenstemming met het richtsnoer leidt tot zeven veiligheidsaanbevelingen. Er is een aanzienlijke vermindering bereikt in vergelijking met de aanvankelijke set van potentieel toepasbare aanduidingen voor het CLP-gevarenetiket, toe te kennen op basis van de aan de stof gekoppelde gevaren.

De geselecteerde veiligheidsaanbevelingen moeten op het CLP-gevarenetiket worden geplaatst. Omdat er een veiligheidsinformatieblad moet worden opgesteld, moeten ze daarin ook worden vermeld in rubriek 2.2 ('Etiketteringselementen'), zie het *Richtsnoer voor het opstellen van veiligheidsinformatiebladen*.

De weggelaten aanduidingen kunnen worden opgenomen in de relevante rubrieken van het veiligheidsinformatieblad, om de industriële of beroepsmatige gebruiker voldoende informatie te geven om veilig met de stof te kunnen werken.

Aanhangsel: Woordenlijst van termen die in dit richtsnoer worden gebruikt

ADR	de Europese Overeenkomst betreffende het internationaal vervoer van gevaarlijke goederen over de weg, gesloten in Genève op 30 september 1957, die in de EU ten uitvoer is gelegd door middel van Richtlijn 2008/68/EG;
Acute toxiciteit	schadelijke effecten die optreden na orale of dermale toediening van één dosis van een stof of mengsel of van verschillende doses binnen 24 uur, of na blootstelling via inademing gedurende 4 uur;
Acute toxiciteit in aquatisch milieu	de intrinsieke eigenschap van een stof om bij korte blootstelling schade aan een organisme te berokkenen;
Aerosolen	zijn spuitbussen, niet-navulbare houders van metaal, glas of kunststof die een samengeperst, vloeibaar gemaakt of onder druk opgelost gas bevatten, al dan niet met een vloeistof, pasta of poeder, en voorzien zijn van een afgiftesysteem waarmee de inhoud als vaste of vloeibare deeltjes in suspensie in een gas dan wel als schuim, pasta, poeder, vloeistof of gas kan worden vrijgegeven;
Legering	een macroscopisch homogeen metaal dat bestaat uit twee of meer chemische elementen die dusdanig met elkaar zijn verbonden dat zij niet vlot via mechanische middelen kunnen worden gescheiden. Voor de toepassing van de CLP-verordening worden metaallegeringen als mengsels beschouwd;
Voorwerp	een object waaraan tijdens de productie een speciale vorm, oppervlak of patroon wordt gegeven waardoor zijn functie in hogere mate wordt bepaald dan door zijn chemische samenstelling;
Aspiratie	het in de luchtpijp en de onderste luchtwegen binnendringen van vloeibare of vaste stoffen of mengsels, hetzij rechtstreeks via de mond- of neusholte, hetzij indirect door braken;
BPR	Verordening (EU) nr. 528/2012 van het Europees Parlement en van de Raad van 22 mei 2012 betreffende het op de markt aanbieden en het gebruik van biociden (Biocidenverordening);

Kankerverwekkend	zijn stoffen en mengsels die kanker veroorzaken of de incidentie van kanker doen toenemen;
CAS	Chemical Abstract Service;
Chemisch instabiel gas	een ontvlambaar gas dat in staat is explosief te reageren, zelfs in de afwezigheid van lucht of zuurstof;
Chronische toxiciteit in aquatisch milieu	de intrinsieke schadelijke eigenschap van een stof voor blootgestelde aquatische organismen, vastgesteld in relatie tot de levenscyclus van het organisme;
CLP of CLP-verordening	Verordening (EG) nr. 1272/2008 betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels;
CMR	een stof of mengsel dat carcinogeen (kankerverwekkend), mutageen of reproductietoxisch (giftig voor de voortplanting) is;
Bevoegde instantie	de instantie, instanties of organen die de lidstaten hebben aangewezen om de uit de CLP-verordening voortvloeiende verplichtingen uit te voeren;
Bijtend voor metalen	zijn stoffen en mengsels die door hun chemische werking metalen aantasten of zelfs vernietigen;
CRC	'child-resistant closure', d.w.z. kindveilige sluiting;
CRF	'child-resistant fastening', d.w.z. kindveilige bevestiging;
Distributeur	elke in de Gemeenschap gevestigde natuurlijke persoon of rechtspersoon, met inbegrip van detailhandelaren, die een stof, als zodanig of in een mengsel, uitsluitend bewaart en in de handel brengt ten behoeve van derden;
Downstreamgebruiker	elke in de Gemeenschap gevestigde natuurlijke persoon of rechtspersoon, met uitzondering van de fabrikant en de importeur, die een stof als zodanig, of in een mengsel, gebruikt bij zijn industriële activiteiten of beroepsactiviteiten. Distributeurs en consumenten zijn geen downstreamgebruikers. Wederimporteurs die vrijgesteld zijn krachtens artikel 2, lid 7, onder c), van de REACH-verordening, worden als downstreamgebruikers beschouwd;

DPD	Richtlijn 1999/45/EG betreffende gevaarlijke preparaten (<i>Dangerous Preparations Directive</i>);
DSD	Richtlijn 67/548/EEG betreffende gevaarlijke stoffen (<i>Dangerous Substances Directive</i>);
ECHA	Europees Agentschap voor chemische stoffen of 'het Agentschap', opgericht in het kader van de REACH-verordening;
EU	Europese Unie;
Ontploffbaar voorwerp	een voorwerp dat een of meer ontplofbare stoffen of mengsels bevat;
Ontploffbare stof of mengsel	vaste of vloeibare stoffen of mengsels van stoffen die als zodanig door een chemische reactie gassen kunnen ontwikkelen met een zodanige temperatuur en druk, en met zodanige snelheid dat schade aan de omgeving wordt toegebracht. Hieronder vallen ook pyrotechnische stoffen die geen gassen ontwikkelen;
Oogirritatie	veranderingen in het oog na het aanbrengen van een teststof op het oppervlak aan de voorzijde van het oog, die binnen 21 dagen na het aanbrengen volledig omkeerbaar zijn;
Ontvlambaar gas	een gas of gasmengsel dat een ontvlambaarheidsinterval met lucht heeft bij 20 °C en een standaarddruk van 101,3 kPa;
Ontvlambare vloeistof	vloeistoffen waarvan het vlampunt niet hoger is dan 60 °C;
Vlampunt	de laagste temperatuur (gecorrigeerd naar een standaarddruk van 101,3 kPa) waarbij het aanbrengen van een ontstekingsbron onder specifieke testomstandigheden leidt tot het ontvlammen van de dampen van een vloeistof;
Ontvlambare vaste stof	een vaste stof die gemakkelijk brandbaar is of die door wrijving brand kan veroorzaken of bevorderen. Gemakkelijk brandbare vaste stoffen zijn poedervormige, korrelige of pasteuze stoffen of mengsels die gevaarlijk zijn omdat ze gemakkelijk worden ontstoken door kortstondig contact met een ontstekingsbron, zoals een brandende lucifer, en omdat de vlammen zich snel verspreiden;

GHS	'Globally Harmonised System of Classification and Labelling of Chemicals', het mondiaal geharmoniseerd classificatie- en etiketteringssysteem voor chemische stoffen dat is ontwikkeld binnen de structuur van de Verenigde Naties (VN);
Gevarencategorie	onderverdeling naar de ernst van het gevaar binnen elke gevarenklasse aan de hand van criteria;
Gevarenklasse	de aard van het fysische, gezondheids- of milieugevaar;
Gevarenpictogram	grafische voorstelling bestaande uit een symbool en andere grafische elementen zoals een kader, een achtergrondpatroon of -kleur, bedoeld om specifieke informatie over het betrokken gevaar te verstrekken;
Gevarenaanduiding	een woordcombinatie die geldt voor een gevarenklasse en -categorie, die de aard van de gevaren van een gevaarlijke stof of een gevaarlijk mengsel omschrijft en, in voorkomend geval, de ernst van het gevaar;
Gevaarlijk (hazardous)	betekent beantwoordend aan de criteria met betrekking tot fysische gevaren, gezondheidsgevaren of milieugevaren die zijn vastgelegd in de delen 2 tot en met 5 van bijlage I bij de CLP;
IMDG-code	'International Maritime Dangerous Goods Code', de internationale code voor het vervoer van gevaarlijke stoffen over zee;
Invoer	het binnen het douanegebied van de Gemeenschap brengen;
Importeur	een in de Gemeenschap gevestigde natuurlijke persoon of rechtspersoon die voor de invoer verantwoordelijk is;
INCI	International Nomenclature of Cosmetic Ingredients (internationale nomenclatuur van cosmetica-ingredienten);
Tussenverpakking	verpakkingsmiddel tussen de binnenverpakkingen of de voorwerpen en de buitenverpakking;
IUCLID	'International Uniform Chemical Information Database', internationale databank voor uniforme informatie over chemische stoffen;

IUPAC	'International Union of Pure and Applied Chemistry', Internationale Unie voor Zuivere en Toegepaste Scheikunde;
Etiket	een passende verzameling geschreven, gedrukte of grafische informatie-elementen met betrekking tot een gevaarlijke stof of een gevaarlijk mengsel, geselecteerd naar de behoeften van de doelsector(en), die is bevestigd aan of gedrukt op de onmiddellijke verpakking van een gevaarlijke stof of een gevaarlijk mengsel of op de buitenverpakking van een gevaarlijke stof of een gevaarlijk mengsel (definitie volgens paragraaf 1.2 van het UN GHS);
Etiketteringselement	één type informatie dat is geharmoniseerd voor gebruik op een etiket, bijv. gevarenpictogram, signaalwoord;
Fabrikant	een in de Gemeenschap gevestigde natuurlijke persoon of rechtspersoon die in de Gemeenschap een stof vervaardigt;
Vervaardiging	productie of extractie van stoffen in natuurlijke toestand;
Mengsel	een mengsel of oplossing bestaande uit twee of meer stoffen. In paragraaf 1.2 van het UN GHS wordt aan het einde van een overigens identieke definitie de woordcombinatie "waarin zij niet reageren" toegevoegd;
Mutageen	betekent dat een stof leidt tot een verhoogde frequentie van mutaties in populaties van cellen en/of organismen;

Organische peroxiden

vloeibare of vaste organische stoffen die het bivalente structuurelement -O-O- bevatten en als derivaten van waterstofperoxide kunnen worden beschouwd, waarin één of beide waterstofatomen vervangen zijn door organische radicalen. Hieronder worden ook begrepen organische peroxidemengsels (samenstellingen) die ten minste één organisch peroxide bevatten. Organische peroxiden zijn stoffen en mengsels die thermisch instabiel zijn en vatbaar zijn voor exotherme zelfversnellende ontleding. Daarnaast kunnen zij een of meer van de volgende eigenschappen bezitten:

- (i) vatbaar zijn voor explosieve ontleding;
- (ii) snel verbranden;
- (iii) schok- of wrijvingsgevoelig zijn;
- (iv) gevaarlijk reageren met andere stoffen;

Oxiderend gas

een gas of gasmengsel dat, gewoonlijk door het afstaan van zuurstof, de verbranding van ander materiaal in grotere mate veroorzaakt of bevordert dan lucht;

Oxiderende vloeistof

vloeibare stoffen of mengsels die, zonder dat zij zelf brandbaar hoeven te zijn, gewoonlijk door het afstaan van zuurstof, de verbranding van ander materiaal kunnen veroorzaken of bevorderen;

Oxiderende vaste stof

vaste stoffen of mengsels die, zonder dat zij zelf brandbaar hoeven te zijn, gewoonlijk door het afstaan van zuurstof, de verbranding van ander materiaal kunnen veroorzaken of bevorderen;

Pakket

het volledige verpakkingsproduct, bestaande uit de verpakking en de inhoud;

Verpakking

een of meer houders en andere onderdelen of materialen die nodig zijn om de inhoud te bevatten en andere veiligheidsfuncties te vervullen;

In de handel brengen

het aan een derde leveren of beschikbaar stellen, ongeacht of dit tegen betaling dan wel om niet geschiedt. Invoer wordt beschouwd als in de handel brengen;

PPPR

Verordening (EG) nr. 1107/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende het op de markt brengen van

	gewasbeschermingsmiddelen die de Richtlijnen 79/117/EEG en 91/414/EEG van de Raad vervangt;
Veiligheidsaanbeveling	een woordcombinatie die omschrijft welke de aanbevolen maatregelen zijn om de schadelijke gevolgen van blootstelling aan een gevaarlijke stof of een gevaarlijk mengsel bij gebruik of verwijdering daarvan zo klein mogelijk te maken of te voorkomen;
Productidentificatie	gegevens aan de hand waarvan de stof of het mengsel kan worden geïdentificeerd;
Pyrofore vloeistof	vloeibare stoffen of mengsels die bij blootstelling aan lucht zelfs in kleine hoeveelheden binnen vijf minuten ontbranden;
Pyrofore vaste stof	vaste stoffen of mengsels die bij blootstelling aan lucht zelfs in kleine hoeveelheden binnen vijf minuten ontbranden;
Pyrotechnisch voorwerp	een voorwerp dat een of meer pyrotechnische stoffen of mengsels bevat;
Pyrotechnische stof of pyrotechnisch mengsel	stoffen of mengsels van stoffen bestemd om als gevolg van niet-detonatieve, zichzelf onderhoudende exotherme chemische reacties een effect te veroorzaken in de vorm van warmte, licht, geluid, gas of rook of een combinatie daarvan;
REACH of REACH-verordening	Verordening (EG) nr. 1907/2006 inzake de registratie en beoordeling van en de autorisatie en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen;
Registrant	de fabrikant of de importeur van een stof, dan wel de producent of importeur van een voorwerp die een registratie voor een stof indient overeenkomstig de REACH-verordening;
Voortplantingstoxiciteit	alle schadelijke effecten op de seksuele functie en de vruchtbaarheid van volwassen mannen en vrouwen, alsmede ontwikkelingstoxiciteit bij het nageslacht en effecten op of via lactatie;
Inhalatieallergeen	een stof die bij inademing overgevoeligheid van de luchtwegen veroorzaakt;
SDS	'Safety Data Sheet', d.w.z. veiligheidsinformatieblad;
Voor zelfverhitting vatbare stof of mengsel	betekent dat een vaste stof of vloeistof die niet pyrofoor is door een reactie met lucht en zonder

	energietoever zichzelf verhit; het verschil tussen een voor zelfverhitting vatbare stof en een pyrofore stof is dat een voor zelfverhitting vatbare stof alleen zal ontbranden in grote hoeveelheden (kilo's) en pas na een lange periode (uren of dagen);
Zelfontledende stoffen of mengsels	thermisch instabiele vloeibare of vaste stoffen of mengsels die, ook zonder dat daarbij zuurstof (lucht) is betrokken, een sterk exotherme ontleding kunnen ondergaan. Stoffen en mengsels die volgens de CLP als ontplofbare stoffen, organische peroxiden of oxiderende stoffen zijn ingedeeld, vallen niet onder deze definitie;
Ernstig oogletsel	veroorzaking van weefselschade aan het oog of ernstige fysische gezichtsvermindering na aanbrenging van een teststof op de voorste ooglaag die niet volledig reversibel is binnen 21 dagen na de aanbrenging;
Signaalwoord	een woord ter aanduiding van de relatieve ernst van het gevaar, teneinde de lezer voor een mogelijk gevaar te waarschuwen; de volgende twee niveaus worden onderscheiden: a) Gevaar betekent een signaalwoord ter aanduiding van de ernstigere gevarencategorieën; en b) Waarschuwing betekent een signaalwoord ter aanduiding van de minder ernstige gevarencategorieën;
Huidcorrosie	betekent dat de huid onomkeerbaar wordt beschadigd, dat wil zeggen dat zichtbare necrose optreedt door de epidermis heen in de dermis nadat een teststof gedurende maximaal 4 uur aangebracht is geweest;
Huidirritatie	betekent dat de huid omkeerbaar wordt beschadigd nadat een teststof gedurende maximaal 4 uur aangebracht is geweest;
Sensibiliserend voor de huid	zijn stoffen die bij huidcontact een allergische reactie veroorzaken;
Specific Target Organ Toxicity (specifieke doelorgaantoxiciteit)	specifieke doelorgaantoxiciteit, afgekort STOT, zie STOT-SE en STOT-RE;
STOT-SE	specifieke, niet dodelijke doelorgaantoxiciteit die voortkomt uit eenmalige blootstelling (Single Exposure) aan een stof of mengsel;

STOT-RE	specifieke doelorgaantoxiciteit die voortkomt uit herhaalde blootstelling (Repeated Exposure) aan een stof of mengsel;
Stof	een chemisch element en de verbindingen ervan, zoals zij voorkomen in natuurlijke toestand of bij de vervaardiging ontstaan, met inbegrip van alle additieven die nodig zijn voor het behoud van de stabiliteit ervan en alle onzuiverheden ten gevolge van het toegepaste procedé, doch met uitzondering van elk oplosmiddel dat kan worden afgescheiden zonder aantasting van de stabiliteit van de stof of wijziging van de samenstelling ervan;
Leverancier	een fabrikant, importeur, downstreamgebruiker of distributeur die een stof als zodanig, of in een mengsel, of een mengsel in de handel brengt;
Handelsnaam	een benaming waaronder een stof of mengsel in de handel wordt gebracht;
TWD	'tactile warning of danger', d.w.z. tastbare gevarenaanduiding;
VN	Verenigde Naties;
UN GHS	'Globally Harmonised System of Classification and Labelling of Chemicals', d.w.z. het mondiaal geharmoniseerd classificatie- en etiketteringssysteem voor chemische stoffen, de internationale criteria die zijn overeengekomen door de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties (UN ECOSOC) voor de indeling en etikettering van gevaarlijke stoffen en mengsels;
UN RTDG	de 'United Nations Recommendations on the Transport of Dangerous Goods', d.w.z. de aanbevelingen van de Verenigde Naties voor het vervoer van gevaarlijke goederen;
Instabiele ontplofbare stof	ontplofbare stoffen of mengsels die thermisch instabiel zijn en/of te gevoelig zijn om normaal te worden behandeld, vervoerd en gebruikt;
Gebruik	elke vorm van verwerking, formulering, consumptie, opslag, bewaring, behandeling, overbrenging in containers, overbrenging van de ene container naar de andere, vermenging, productie van een voorwerp of elke andere toepassing

EUROPEES AGENTSCHAP VOOR CHEMISCHE STOFFEN
ANNANKATU 18, P.O. BOX 400,
FI-00121 HELSINKI, FINLAND
ECHA.EUROPA.EU